

YEREMI

Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u sãawa yãku kowon bwe-seru. U nɔni swãaru wa win tɔmbun suunu sɔɔ. Ba nùn tusa win garin sã. Gusunɔn sɔmɔ Esain biru, n kuawa nge wɔɔ wunɔbu (100) u sere win sɔmburu torua. Win wãaru sɔɔ, u Yinni Gusunɔn tɔmbu Yudaba kirɔ kua bu ka ben bũu sãanu ka ben toranu deri. Ma n kun mɛ, bwese tukunu nu koo na nu bu wɔri. Win gari yi koora win nɔni biru. Babilonin sina boko u Yerusalemu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru wɔri. Ma u Yudaban sina boko ka tɔn dabinu yoru mwɛɛra u ka da win temɔ. Mɛya Yeremi u maa tɔmbu Gusunɔn gari sɔɔwa u nɛɛ, sɔɔ teeru ben sukum koo wurama yoo ten di.

Tire ten kpunaa

1. Yeremin sokuru u ka ko Gusunɔn sɔmɔ, wiru 1.
2. Gari yi Yeremi u gerua Yosiasi ka Yoyakimu ka Yoyakini ka sere Sedesiasin waati sɔɔ, wiru 2n di sere wiru 25.
3. Ye ya koora Yeremin wãaru sɔɔ, wiru 26n di sere wiru 45.
4. Ye Gusunɔ u gerua bwese tukunun sã, wiru 46n di sere wiru 51.
5. Yerusalemu ya wɔruma, wiru 52.

¹ Tire ten gari yi sun sɔɔmɔ ye Yeremi Hilikiyan bii u kua ka gari yi Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa. Hilikiya wi, u sãawa yãku kowo goo Anatɔtuɔ, Benyamɛɛn temɔ. ² Yudaban sina boko Yosiasi Amɔɔn biin bandun wɔɔ wɔkura itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi wi gari kua. ³ U maa ka nùn gari kua Yoyakimu wi u sãa Yosiasin bii Yudaban

sina bokon waati sɔɔ, ka maa Sedesiasi Yosiasin biin waati sɔɔ sere n ka girari win bandun wɔɔ wɔkura tiasen suru nɔɔbuse. Saa ye sɔɔra ba Yerusalemugibu yoru mwɛɛra ba ka da Babilonio.

Gusunɔ u Yeremi soka

u ka ko win gɔro

⁴ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u ka nɛ, Yeremi gari kua u nɛɛ,

⁵ u sere man mɔmɛ nɛn mɛron nukurɔ, u man yɛ saa ba n man marubu kpa.

U man gɔsa u yi nɛnɛm n ka ko win gɔro handunian bwesenun mi bu sere man ma.

⁶ Ma na nɔn wisa na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wee na n kpɛ n gari gere tɔn dabinun wuswaaɔ, domi nɛ biiwa.

⁷ Adama Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ, n ku gere mɛ.

Domɛ bɛn mi u man gɔriɔ kpuro kon dawa.

Ye u maa man sɔɔwa kpuro kon ye gerewa.

⁸ N ku ben bɛrum ko.

Domɛ u ko n ka man wɔa,

kpa u man wɔra karin di.

Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua. ⁹ Ma u win nɔmu demia u nɛn nɔɔ baba u nɛɛ, wee u win gari

doke nɛn nɔɔwɔ. ¹⁰ Yen biruwa u maa nɛɛ,

wee gisɔ, u man yiiko wɛ

bwesenu ka nin sinambu kpuron wɔllɔ

n ka nu wukiri n sura,

kpa n maa wure n nu gira nge dɔa.

Mɛya n maa ka nu kɔsuku n kam koosia,

kpa n maa wure n nu seeya.

Kāsinu yiru

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa man bikia u nɛɛ, mba na waamɔ mi.

Ma na nùn wisa na nɛɛ, dāru garun kāasa na waamɔ.

¹² Ma u nɛɛ, na wawa dee dee, domi u ko n tii sɛ u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.

¹³ Ma u kpam man bikia u nɛɛ, mba na maa waamɔ mi.

Na nùn wisa na nɛɛ, wekera na wa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ta man nɔɔ sike ta swɛɛ ta ghisimɔ.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian diya
wahala ya koo na yu tem mɛn tɔmbu kpuro wɔri.

¹⁵ U koo sinam be ba wāa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia
seeyama
bu na bu Yerusalemu ka Yudan wuu si su tie tabu
wɔri

kpa bu Yerusalemu ye tarusi
bu sina yen gbāra kɔnnɔsɔ nge siri kowobu.

¹⁶ U koo win tɔmbu sɛɛyasia ben kōsa yen sɔ
ye ba ka nùn deri,
ba bũnu turare dɔɔ dokea,
ma ba bwāaroku ni ben nɔmu ga kua yiira ba sāwa.

¹⁷ Adama nɛ, n be sɔɔru koowo,
n kpaka sɛka
kpa n se n bu sɔ kpuro
ye u koo man yiire.

U nɛɛ, n ku de nɛn tororu tu kara ben suunu sɔɔ,
kpa u ku raa man bɛrum sosia n diiri ben wuswaaɔ.

¹⁸⁻¹⁹ Wee tɛ, Yudaban sinambu ka ben wirugibu ka
ben yāku kowobu
ka sere tɔn be ba tie kpuro
ba koo ka man tabu ko.

Adama ba ñ kpě bu man kamia.
 Domi saa ye sɔɔ, u koo man dam wě nge wuu ge ba
 gbāraru toosi,
 ñ kun mε nge gbere ye ba kua ka sisu,
 ñ kun mε nge gbāra te ba kua ka sii gandu.
 U ko n wāawa ka nε u ka man wɔra ben noman di.
 Wi, Yinni Gusunɔwa u yenɪ gerua.

Isireliban sikadoban durum

2

¹ Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nεε, ² n doo n bεε
 Yerusalemugibu sɔ n nεε,
 u yaaye nge mε i nùn kĩa yellu nge kurɔ kpao,
 i ka nùn swĩi gbabu tèn mi gāanu ku ra kpi.

³ Bεε Isireliba, i raa wāawa wi turon sɔ.
 I sāawa win arumani ye u tii gɔsia.
 Wi u na u bεε gura, wahala ya ra yēro deemεwa.
 Wi, Yinni Gusunɔwa u yenɪ gerua.

⁴ Tě, bεε Isireliba,
 bεε be i sāa Yakɔbun bweseru,
 i swaa dakio i nɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ u nεε,
 tora terà bεen sikadoba ba nùn waasi ba ka nùn
 deri,
 ba da ba kam swĩi,
 ma ben tii ba kam kua.

⁶ Ba ñ tii bikie bu nεε,
 mana wi, Yinni Gusunɔ u wāa, wi, wi u bu yarama
 Egibitin di.

Mana u wāa, wi, wi u ka bu da gɓaburɔ mi gāanu ku
 ra kpi.

Gɓabu te sɔɔ, nim sari,
 dɔkɔ kpirina nu yiba,
 wāara maa sē mi.

Yen sōna goo kun wāa mi,
goo ku ra maa sī mi.

⁷Yen biru, u ka bu da mi tem gem wāa,
kpa bu ka mēn dāa bii duronu ka mēn dīa geenu di.
Adama ye ba tura mi,
ba tem mē sankā,
ba mu disi doke.

⁸Ben yāku kowobu ba n bikie bu nēē,
mana Yinni Gusunō u wāa.
Mēya maa wooda yērobu ba n nūn gie.
Ben wirugibu ba nūn seesi.
Būu wi ba mō Baali, win gariya Gusunōn sāmōbu ba
swīi ba ka gari mō.

Ma ba da ba būnu sāwa ni nu n bu arufaani gaa
wēēmō.

⁹Yen sōna u koo bēē ka bēēn bibun bweseru siribu
soku.

¹⁰I be ba wāa nim wōkun tem bure te ba sokumō
Sipu mēerio.

I goo gōrio Kedaāa
u mēeri sāa sāa u ka wa
bā n mō nge bēē,

¹¹u ka wa bweseru garu tā n ten būnu kōsire
baa mē nu n sāa gem,
nge mē bēē, i Gusunō deri
wi u sāa bēēn bēēē.

Ma i wura yē sōo i n arufaani gaa wasi.

¹²Yinni Gusunō u nēē,
bēē wōllugibu, i biti sooro yenin sō,
kpa i wēnu wura.

¹³Wee win tōmbu ba durum yiru kua.
Ba nūn deri, wi, wi u sāa nge nim gem mē mu koo
nōrura,

ma ba da ba būnu swīi ni nu sãa nge dɔkɔ kpiri ni
nu n̄ nim n̄enumɔ.

Isireliban naanɛ sarirun are

¹⁴ Isireliba, i n̄ sãa yobu.

Ba n̄ bɛɛ mara yoru sɔɔ.

N n̄ mɛn na, mban s̄na bɛɛn yiberɛba ba bɛɛ naa
swīi nge gbeeku yɛɛ.

¹⁵ Wee ba bɛɛ kukirisi nge gbee sinansu.

Ba bɛɛn tem yānu gura,

ma ba bɛɛn wusu d̄ɔɔ mɛniki,

gɔɔ maa sari mi.

¹⁶ Nɔfu ka Tapanɛsigibun tii

ba koo bɛɛ kɔni bu pɔɔru woka

bu ka bɛɛ yoru mwɛɛri.

¹⁷ Yeni ya koo bɛɛ deema,

domi i Gusunɔ bɛɛn Yinni deri sanam mɛ u bɛɛ
kpare swaa gea sɔɔ.

¹⁸ I n̄ da i tii Asirigibu

n̄ kun mɛ Egibitigibu wɛ,

i ben daarun nim n̄orumɔ,

mba i ko wa.

¹⁹ I n̄ yɛ ma bɛɛn nuku k̄suru ka bɛɛn naanɛ sariru
ta koo bɛɛ n̄oni s̄ɔ.

Saa ye sɔɔra i ko wa,

kpa i gia ma ḡaa k̄suna i kua mi,

ye i ka man deri,

i n̄ maa man nasie.

Nɛ, Gusunɔ w̄llu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Isireliba ba s̄awa nge kurɔ

wi u kun naanɛ mɔ

²⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

saa yellun di, i tii yoru yara,

i sugu ka ȳni yi ba raa bɛɛ doke kasuka.

Ma i nɛɛ, i n̄ maa kī i man yoru diiya.
Ma i da gungunu wəllə ka dāa kubənə
i būnu gasirimə i sāmə.

21 Yellu, na bɛɛn bweseru duurawa
nge resɛm dāa geeru te ta kpuro kere,
adama tē, i kɔsa i kua
nge resɛm dāa te ta yina.

22 Baa i n wobura ka werem mɛ mu gɛm durom mə,
ka mɛ, ko na n bɛɛn disi yi waaməwa.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

23 Aməna i ko kpī i siki i nɛɛ,
i n̄ tii disi koosi,
i n̄ būu wi ba m̄ Baali sāwa.
I bɛɛn naasun yira mɛɛrio wəwa sɔɔ.

I de i wura ye i kua,
bɛɛ be i sāa nge yooyoo niu
ge ga bɔsu ga durəbu kasu.

24 Bɛɛ be i sāa nge gbeeku keteku niu
ge ga gbaburun dɔɔnɛ mə.

Gen yɔɔbun saa sɔɔ,
ga ra n yɔɔkuməwa,
goo kun kpē u gu yɔrasia.
Keteku dwaa ye ya gu kasu kpuro,
ya ku ra wasire yu ka gu wa.
Domi ya ra gu deeməwa gen yɔɔbun saa sɔɔ.

25 Bɛɛ Isireliba, na nɛɛ,
i ku būnu gasiri sere bɛɛn baranu nu diira,
kpa nim n̄ru gu bɛɛ go.

Adama i n̄ wure.
Ma i nɛɛ, n̄ n̄ koorə,
domi niya i kī,
i ko maa nu swīi i sāwa.

Ba koo Isireliba sɛɛyasia

26 Nge mε sekuru ta ra gbεnɔ mwe
 bà n nùn mwa subaru sɔɔ,
 nge mɛya bεε Isireliba ka bεen sinambu
 ka bεen wirugibu ka bεen yāku kowobu
 ka Gusunɔn sɔmɔbu i ko i sekuru wa.

27 Domi i būu dāru sokumɔ bεen baaba,
 ma i maa kperu sokumɔ bεen mero.
 Wee bεε Isireliba kpuro i man biru kisi,
 i n maa man mεerimɔ.

Adama i n wāa wahala sɔɔ,
 i ra nɛwa, n seema n bεε faaba ko.

28 Bεε Yudaba, bεen bwāaroku ni i tii sekua
 nu ka bεen wusu geeru nε mi,
 mana nu wāa.
 Nu seewo nu bεε faaba ko wahalan saa sɔɔ
 nù n koo kpĩ.

29 Mban sɔna i ka man sikirinamɔ.
 Wee bεε kpuro i n ka man yɔre.

30 Kam sɔra na bεε sɛɛyasia.
 I n nɛn sɛɛyasia bi garisi gāanu.
 I Gusunɔn sɔmɔbu wɔri i go

nge mε gbee sunɔ ga ra yaa wɔri gu go.

31 Bεε Isireliba, bεε be i tie, i nε, Yinni Gusunɔn
 gari swaa dakio i nɔ.

Na bεε sāawɛwa nge tem mi gāanu ku ra kpi?

Na bεε sāawɛwa nge yam wɔku nanumgiru?

Mban sɔna bεε nɛn tɔmbu i gerumɔ i mɔ,
 i tii mɔ,

i n gɔsiramamɔ nɛn mi.

32 Wɔndia u ra win bura yānu duari ro?

Kurɔ kpao u ra win sɔnditia duari?

Amɔna bεε nɛn tɔmbu i ka man duari n ka tε mε,
 na n mam yen tɔnun geeru yē.

³³ I durɔ dama bwisi mɔ sere kurɔ tanɔbu ba yi
giamɔ bɛɛn min di.

³⁴ Wee tɔn be ba n toren yem mu yiba bɛɛn yabenɔ
be, be i n ka gãa kɔsunu ganu mwɛ.

³⁵ Ka mɛ, i tii sokumɔ be ba dɛɛre.
Ma i mɔ, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru yu bɛɛ doonari.
Adama kon bɛɛ siribu soku yɛn sɔ i mɔ, i n durum
mɔ.

³⁶ Mban sɔna i sirenɛ i ka swaa kɔsi.
Egibitigiba koo bɛɛ sekuru doke
nge mɛ Asirigiba bɛɛ kua.

³⁷ Kpa i yari min di i n tuke.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na be i naanɛ sãa mi yina.
I n maa somiru garu wasi ben min di.

Isireliba

ba sãawa naanɛ sarirugibu

3

¹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
goo ù n win kurɔ yina,
ma kurɔ wi, u da u durɔ goo sua,
durɔ guro wi, u ra maa kurɔ wi naa de?
Aawo. U n kua mɛ, ya koo win tem disi doke.
Adama bɛɛ Isireliba, i kua mɛ.

I da i bũu dabiru sãamɔ,
ma i kĩ n maa bɛɛ mwaama.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

² I seewo i mɛɛri guunu gia,
kpa i wa nge guuru gara wãa tɛn mi i n bũnu sãwa.
Wee, i ra bũnu kasu
nge mɛ kurɔ tanɔ u ra win kĩnasibu kasu.

I sãa nge Daarubu swaa dio be ba ra n tãmbu mara
SWEE SƆƆ.

Ma i tem me disi doke been bũu gasiribu ka been
nuku k̄surun s̄s.

³Yen s̄na gura kun t̄aramo
bu sere nee, ya koo ne.

Adama ka me,
i bũnu gasirim̄o i d̄oowa.
Sekura kun bee m̄o.

⁴Wee t̄ẽ, i man n̄oogiru suemo i m̄o,
i man n̄oogiru m̄o i gerumo
nena na s̄a been baaba,
i maa man k̄iwa saa been piiburun di.

⁵Ma i bikiam̄o,
ko na n ka bee m̄oru s̄awa sere ka baadommo?
Bee Isireliba, yeniwa i ra n gerumo,
adama i k̄sa m̄o i d̄o
nge m̄en n̄o i k̄i.

Yudaba ka Isireliba,

i de i ḡoru ḡasia

⁶Yudaban sina boko Yosiasin waati s̄o, Yinni
Gusun̄o u Yeremi s̄oowa u nee, a wa ye Isireliba
ba m̄o? Ba s̄awa mem̄ n̄o sariba. Wee, ba da
mi gungunu ka d̄aa kubenu w̄aa kpuro, ba bũnu
s̄am̄o. ⁷Ma ne, Yinni Gusun̄o na tii s̄oowa na nee,
b̄a n yeniba kpuro kua, ba koo wurama nen mi.
Adama ba n wurame. Ben m̄ero bisibu, Yudan
bweseru te ta s̄a nge kur̄o naane sarirugii, ben tii
ba wa me. ⁸⁻¹⁰Isireliba ba tem me disi doke ben bũu
gasiribun s̄o ka ben sekuru sarirun s̄o te baawure u
gerumo. Ma ba bũu s̄am̄o kpenu ka d̄anun nuur̄o.
Yen s̄na na bu yina ma na bu yinabun tireru w̄ẽ.
Ka me, na wa Yudaba ba n berum kue. Ba dawa ba

bũnu gasira ben tii. Ba ñ wurame ñen mi ka ben gõru kpuro. Weesu sɔɔra ba yã.

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u ñeɛ, baa me Isireliba ba sãa mem nɔɔ sariba, ba sanɔ bo ka sere Yudaba. ¹² Yen sã, a doo sɔɔ yẽsan nɔm geu gia a Isireliba gari yini sã a ñeɛ, bu wurama, na ñ ka bu nɔnu kɔsu mɛerimɔ.

Domi na sãawa wɔnwɔndugii.

Na ku ra mɔru ko n ka tɛ.

¹³ Bu gesi ben durum wuro.

Bu wuro ma ba ñ ka man yɔre,

ñe, Gusunɔ ben Yinni.

Domi ba da ba bũnu gasira dãa kubenɔ.

Ba yina bu ñen gari swaa daki.

Ñe, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn tɔmbu

ba koo wurama win mi

¹⁴ Bu wurama ñen mi, be, bii mem nɔɔ sariba. Domi na sãawa ben Yinni. Kon be ba tie yarama wuu sìn mi ba wãa kpuron di, baa ñ n tɔn turon na, ñ kun me yiru. Kpa ñ ka bu wurama ñen mi Siɔniɔ.

¹⁵ Saa ye sɔɔ, kon bu kparobu wẽ be ñen gõru ga kã. Kpa bu bu kpapa ka bwisi, ka laakari.

¹⁶ Ba koo marura bu dabilia tem me sɔɔ. Sanam me sɔɔ, ba koo man gia. Ba ñ maa ñen woodan kpakororun gari mɔ. Goo kun maa ten bwisikunu mɔ. Goo kun maa tu yaayamɔ u ñeɛ, mana ta wãa. Goo kun maa ten kɔsire mɔ. ¹⁷ Saa ye sɔɔ, ñen sina gona ya ko n wãawa Yerusalemɔ. Kpa bwese ni nu tie kpuro nu maa menna mi, ñen yĩsirun sã. Ba ñ maa ben bwisi kɔsi swĩimɔ. ¹⁸ Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba koo menna bu ko tia. Domi ba koo wurama sannu saa sɔɔ yẽsan nɔm geu gian di. Kpa

bu sina tem me sɔɔ me na ben baababa wɛ ba tubi di.

¹⁹ Ne, Yinni Gusunɔ na gerua na neɛ,
kon daa beɛ Isireliba kowa nen bii kɛnasibu,
kpa n beɛ tem gem wɛ

me mu buram bo handunia yeni sɔɔ.

Na raa tamaa i ko man sokuwa beɛn Baaba,
kpa i ku maa man deri.

²⁰ Adama i man tɔnu kam kom kua
nge me kurɔ naanɛ sarirugii u ra win durɔ kue.
Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²¹ Wee, nɔɔ gagu ga nɔɔra guuru wɔllɔ.
Ase Isirelibara ba kuuki mɔ ba bɛnu kanamɔ,
domi ben sanu sanusu kpuro su sankira,
ba ne, Gusunɔ ben Yinni duari.

²² Beɛ, bii mem nɔɔ sariba, i wurama nen mi.
Kon beɛ beɛn mem nɔɔbu sariru suuru kua.
Ma Isireliba ba neɛ, Gusunɔ, wuna a sãa beɛn
Yinni.

Beɛe wee, wunen miya sa wee.

²³ Geema bɛnu ni sa raa sãamɔ guunu wɔllɔ sa kuuki
mɔ,
nu sãawa weesu.

Adama Gusunɔ beɛn Yinni,
wuna a sãa beɛe Isireliban faaba kowo.

²⁴ Wee, saa beɛn birun di sa waamɔ bɛnu wi ba mɔ
Baali,

wiya u beɛn baababan gbean dɛanu di kpuro,
ka maa ben yãanu ka ben ketɛba ka sere ben bibu.
Ma ba sekuru wa.

²⁵ Su kpuna sekuru sɔɔ
kpa su beɛn beɛe sariru wukiri nge bekuru.

Domi beɛe ka beɛn baababa
sa wunɛ Gusunɔ beɛn Yinni torari.
Saa beɛn birun di n ka gisɔ girari

sa ñ wunen gere wure.

4

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 bɛɛ Isireliba,
 i n kī i wurama nɛn mi, i ko kpī i wurama.
 I n bɛɛn būu sāaru deri, i ñ maa yaayaare mò,
² i n da bōre gem sɔɔ ka gōru dɛɛrɔ,
 i nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wāaru,
 saa yera bwese tukunu nu koo domaru wa nɛn min
 di,
 kpa bu woo kana nɛn sɔ.
³ Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ Yudaba ka
 Yerusalemgibu sɔɔmɔ na mò,
 i gbee kpaanu kasirio, i dāa dɔɔ go.
 I ku ra maa bɛɛn dīanu duure sāki sɔɔ.
⁴ Geema, i bangɔ sāa wasi sɔɔ.
 Adama n tiɛwa i man tii wɛ,
 kpa nɛn mɔru yu ku raa yabura nge dɔɔ,
 wi goo kun kpɛ u go,
 domi bɛɛn nuku kɔsuru ta kpā.

Ba Yudaba wɔrima

⁵ Yeremi u nɛɛ,
 i Yudaba sɔɔwɔ kpa i gbāra Yerusalemuɔ.
 I kɔba soowo tem mɛ kpuro sɔɔ.
 I nɔɔgiru suo ka dam i nɛɛ,
 bu mɛnnama bu da wuu si su gbāranu mɔ sɔɔ.
⁶ Bu gidi bɔra sueyo Siɔni gia
 bu duki yakuro bu ku yōra.
 Domi Gusunɔ u koo de kɔsa yu na
 saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.
⁷ Yibɛɛ be ba ra bwesenu kam koosie
 ba seewa ben wāa yerun di nge gbee sunɔ

ge ga tii demiamɔ gen bweun di,
ba wee bu ka tem mɛ kam koosia.
Bɛɛ Yudaba, ba koo bɛɛn wusu kəsuku
kpa su ko bansu.

⁸ I saaki sebuo nuku sankiranun sɔ
kpa i swĩ i weeweenu ko,
domi Yinni Gusunɔn mɔru kun sun doonarimɔ.

⁹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen tɔɔ te sɔɔ,
sina boko ka win sina asakpɔbu ba koo mwia kpana
kpa yāku kowobu bu biti soora,
kpa Gusunɔn sɔmɔbu bu nɔsu nɛnɛ,
¹⁰ bu nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ
na be, Yudaba ka Yerusalemugibu nɔni wɔkua
ye na nɛɛ, ba koo bɔri yendu wa.
Wee tɛ ba woburu sɔndi ben wĩɔnɔ.

Yiberɛba ba Yudaba sikerene

¹¹ Saa ye sɔɔ, kon bu sɔ n nɛɛ,
wee, woo ga wee saa gbaburun guunun di,
gu ka nɛn tɔmbu Yudaba swee.
Woo ge, ga n̄ s̄aa fɛɛ fɛɛ
nge ge ba koo ka dobi sara.

¹² Ga ko n dam mɔwa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na gu sokusiamɔ.
Tɛwa kon bu siri.

¹³ Ma Yudaba ba nɛɛ,
ghera sun di, domi sa kam kua.
Wee, wi u koo sun kam koosia u s̄imɔ nge guru
wiru.

Win tabu kɛkɛ yi s̄aa nge guru woo.
Ma win dumi yi gunɔ bakeru s̄abu kere.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalemugibu,
sere saa yerà i k̄i i n k̄sa bwisikumɔ.

I beɛn gōrusu dɛɛrasio, kpa i faaba wa.

¹⁵ I swaa dakio gari yi ba ka na Danun tem di
ka Efaraimun guunun di
ba nɛɛ, kōsa wee.

¹⁶ I ye bwesenu kpuro nɔɔsio.
Kpa i ye Yerusalemugibu sɔ i nɛɛ,
yibereba ba wee saa tontonden di.
Ba koo Yudaban wusu tabun kuuki koosi.

¹⁷ Kpa bu Yerusalemu sikerena
nge be ba gberu kōsu.

Domi yen tɔmbu ba man seesi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁸ Bɛɛ Yudaba, geema wahala ya bɛɛ nɔni sɔɔwa sere
beɛn woo sɔndɔ.
Adama ya sãawa beɛn kom kōsum ka beɛn nuku
kōsurun are.

Yeremi u wasikiramɔ

win tɔmbun wahalan sɔ

¹⁹ Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki man wuririmɔ ma nɛn torora kara.
Na n kpɛ n nɔɔ mari wahala yenin sɔ.
Na tabun kɔba nɔɔmɔ. Bu wee.
²⁰ Ba sun nɔɔsiamɔ ma ba wuu dabinu kɔsuka.
Tem mɛ kpuro mu kam kobu dɔɔwa.
Subaru sɔɔra ba na ba bɛsɛn tabu kowobun kuu
bekuruginu wukura.

Ma ba nu gura ba ka doona.

²¹ Sere domma na kon yibereban gidi bɔra waamɔ,
kpa na n kɔban swi nɔɔmɔ tãa tãa.

²² Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee, nɛn tɔmbu ba n bwisi mɔ.
Mɛya ba n man yɛ.
Ba sãawa gari bakasu.
Ba kōsan kobun bwisi mɔ,

adama ba ñ gean kobu yě.

Kam kobu wee

23 Na tem mɛɛra ma mu sãa bitam,
gãanu sari mɛn wɔllɔ.

Na maa wɔllu mɛɛra,
na deema yam bururam sari mi.

24 Na guunu mɛɛra, na wa wee,
nu wɔruma. Ma gungunu nu b̃arimɔ.

25 Na maa mɛɛra na wa wee,
tɔnu sari tem sɔɔ.

Ma gunɔsu su yarina kpuro.

26 Na tem mɛɛra mɛ mu raa sãa tem gem.

Na deema wee, mu kua tem saaram.

Ma wuu si su w̃aa mi, su wɔruka.

Yinni Gusunɔwa u ye kua win mɔrun saabu.

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

u koo tem mɛ gosia tem saaram,

adama u maa nɛɛ,

u ñ derimɔ mu n sãa mɛ ka baadommaɔ.

28 Yen sɔ, tem mu ko n gɔɔ wooru sɔ,

kpa wɔllu tu yam t̃ira.

Domi u himba yi kɔ, u ñ maa biru wurɔ.

29 Ye wusu kpuron tɔmbu ba maasɔbu ka tɛn
towobun wɔkinu nua,

yera ba duki yakikira kpuro.

Gaba wɔriki d̃aa s̃s̃s̃ɔ ma gaba dua kpee baaba sɔɔ.

Ba wuu si deri su kua bansu.

30 Wunɛ Yerusalemu, buraru mba kaa maa tii kua.

Kaa tii beku wunɔmgiru kasuawa a dewe,

kpa a wuran saba sebe, kpa a kiro doke?

Kam sɔɔra kaa tii buraru kua.

Wee wunen k̃nasibu ba nun tusa

ba kasu bu nun go.

31 Na wuri ka weeweenu nɔɔmɔ

nge tən kurə wi u yiire u kī u win bii gbiikoo ma.
Ase Yerusalemun nəowa ga nəoramə mi.
Ya wom gabamə, ya noma demie ya mə,
ya kam kuawa.
Wee yen yiberəba ba ye sēre, ya gəə dəə.

Yerusalemugibun toraru

5

¹ Yinni Gusunə u nəe,
bəe Yerusalemugibu, i bəen swēe kpuro swīiyə.
I doo ka mi tamba ra mənne i kasu
i n ko i goo wa wi u ra ko dee dee
ma u ra gem gere.
I n yēro wa,
saa ye səra ne, Yinni Gusunə, kon bəen durum
wəka.

² Ma Yeremi u nəe,
wee, ba ra n bōrumə ba n mə,
ka Yinni Gusunən wāaru,
adama weesu səra ba bōri yi mə.

³ Yinni, n n wi u gem swīi, wiya a kasu?
Wee, a bu sura adama ba nun atafiiru kua.
A bu nənī sōwa, adama ka me, ba n gāanu gie.
Ben gōru ga bəbiawa nge kperu.
Ba yina bu wurama wunen mi.

⁴ Ma na nəe, ba sāawa nge bibu,
ba mōwa nge gari bakasu.
Domi ba n wunen swēe yē,
ba n maa wunen woodaba yē.

⁵ Kon gəsira n da be ba bukuren mi,
kpa n ka bu gari ko.
Domi be, ba wunen swēe yē,
ba maa wunen woodaba yē.

Wee, ben tii ba nun yina
nge yãa te ta wẽe yina
ma ta yi kasuka.

⁶ Yen sōna bà n dua dāa sōwō,
gbee sinansu su ra bu go.

Bà n dua yakasō,

gbeeku bōnu nu ra bu go.

Ma musuku gbeeku ga ra bu yōru bwēeye

ben wuun gbāraran kōnnōwō,

be ba yara min di,

gu ka bu sēre gu kasuku.

Domi ben toranu nu dabia.

Ben naan sariru ta kpā.

⁷ Yinni Gusunō u nēē,
mban sōna kon nēn tōmbun durum wōka.

Domi wee, ba man deri

ma ba bōrumō ka būnun yīsinu.

Na bu debia,

adama būna ba ka arukawani bōkua

ba nu gasirimō.

⁸ Ba sāawa nge dum dwēē yi yi deba

yi wuri mō yi kurōbu gire.

Nge mēya ba ra n ben berusebun kurōbu naa gire,

ba n kpeeki mō.

⁹ Mban sōna na n ko n bwese teni mōru kōsie,

kpa n tu sēyasia yenin sō.

¹⁰ Nē, Yinni Gusunō,

kon bu yibereba surema,

be, be ba sāa nge nēn resēm gbaaru.

Ba koo ten kara sura

kpa bu ten dāa kāsī bōri yi yi n sāa nēgii.

Adama ba n gbaa te kam koosiamō kpuro.

¹¹ Mēya kon ko domi Isireliba ka Yudaba

ba n ka nē turo yōre.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ye ya koo Isireliba deema

¹² Yinni Gusunɔ u nεε,
Isireliba ba man siki
ba nεε, na n̄ dam gam mɔ.
Kɔsa kun maa bu deemamɔ.
Ba n̄ tabu wasi,
ba n̄ maa gɔɔru wasi.

¹³ Nεn sɔmɔbun gari yi maa sãawa nge wom dirum.
Ben goo ku ra bu gari gee sɔ.
Ba maa gerumɔ ba m̄,
sɔmɔ ben gari yi wɔri ben tii sɔɔ.

¹⁴ Yen sɔ, nε, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na nεε, ye ba ka gerua mε,
wee, nεn gari yi ko n sãa nge d̄ɔ wunε Yeremin n̄ɔ
sɔɔ,
kpa nεn tɔn be, ba n sãa nge d̄aa ye d̄ɔ wi, u koo
mwa.

¹⁵ T̄ε bεε nεn tɔmbu, Isireliba,
kon bεε bweseru garu surema tontonden di.
Bwese te, ta dam mɔ
ta raa maa wãawa saa yellun di.
I n̄ maa ten barum n̄ɔmɔ.

¹⁶ Ba sãawa tabu durɔbu be kpuro.
Ben s̄εn̄un saabu,
gonu ra n yibawa sikaɔ.

¹⁷ Bwese te, ta koo bεen d̄ianu kam koosia,
ka bεen bibu, ka bεen yaa sabenu, ka bεen d̄aa
marum,
kpa bu bεen wuu si su gb̄aranu mɔ tabu wɔri,
bu kɔsuku,
si sɔɔ bεen ȳiyɔbu wãa.

¹⁸ Adama yen t̄ɔ te, n n̄ bεε kpuro kon kam
koosia. ¹⁹ T̄ε Yeremi, bà n nεε, mban s̄n̄a nε,

Gusunɔ ben Yinni na bu yenin bweseru kuamme,
kaa bu wisiwa a nɛɛ, ba man deri ba ka tɔn tukobun
bũnu na ben temɔ ba sãamɔ. Nge meya ben tii ba
koo da bu tɔn tukobu sã tem tukumɔ.

Gusunɔ u win tɔmbu kirɔ mɔ

- ²⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i Yakɔbun bweseru sɔɔwɔ,
be, be ba sãa Yudaba, i nɛɛ,
²¹ bu swaa dakio ye na bu sɔɔmɔ.
Ba sãawa nge wɔkɔbu, ba ñ bwisi mɔ.
Ba nɔni mɔ, adama ba ñ yam waamɔ.
Ba swasu mɔ, adama ba ñ gari nɔɔmɔ.
²² Ba ñ koo man nasia?
Ba ñ koo diiri nen wuswaaɔ?
Nɛna na dera yani sɛeri yi nim wɔkun nim gunua.
Ma na nɛɛ, mu ñ maa saramɔ
mi na mɛn nɔɔ bura yeru yi mi.
Miya mu ko n wãa sere ka baadommaaɔ.
Baa mɛ nim kurenu nu ra se, nu ñ dam mɔ.
Baa mɛ nu ra wɔki, mu ku ra gam de.
²³ Adama be, nen tɔmbu, ba sãawa mɛm nɔɔ sariba.
Ba ra ka man mɔru ko kpa bu man deri.
²⁴ Ba ku ra tii sɔ bu nɛɛ,
bu nɛ, Yinni Gusunɔ nasia,
nɛ wi na ra bu gura wẽ
wɔɔ ka wɔɔ yen saa sɔɔ,
kpa n maa saa yi bu ka dɛanu gẽ.
²⁵ Ba n yẽ ma ben durum ka ben toranun sɔna
ba ku ra maa doma ten bweseru wa.
²⁶ Domi ben suunu sɔɔ tɔn kɔsobɔ wãa.
Ba ra tɔmbu yɛri beriewa bu ka bu mwɛeri
nge be ba ra gunɔsu taa yinuɛ.
²⁷ Takiwa ya ra n yiba ben yenusaɔ,
nge mɛ gunɔ taason gunɔ diru

ta ra n gunɔsu yiba.
 Nge mɛya ba kuura ma ba dam kua.
 28 Ba dīa geenu di ma ba bɔria.
 Ba ra kōsa kowa yu banda.
 Ba ku ra ka gobeku yinɛ, n̄ kun mɛ sãaro.
 Ba ku ra bu ben gem wē.
 Kpa ben tii ba n kuuramɔ.
 29 Mban sōna na n̄ kon bwese teni m̄aru kōsie,
 kpa n bu sɛɛyasia yenin sō.
 30 Wee, n̄n t̄mba gāa kōsunu m̄o tem mɛ sɔɔ.
 31 Ben s̄om̄bu ba gari weesugii m̄o.
 Ma yāku kowobu ba ben tiin arufaani kasu.
 Ma n̄n t̄mbu ba bu yen dam kēm̄o.
 Sanam mɛ kpuro ya koo n̄ru ko, am̄na ba koo ko.

Yiberɛba ba Yerusalemu tarusi

6

1 Bɛɛ Bɛnyamɛɛba,
 i duki yakuro Yerusalemun di.
 I k̄ba soowo Tekoaa.
 I yīreru koowo Bɛti Hakerɛmuɔ.
 Domi n̄ni swāa bakaru ka kam kobu sisi,
 saa s̄ɔ yēs̄an n̄m geu gian di.
 2 Ba koo Yerusalemu, wuu bur̄o ge k̄suku.
 3 Wee, t̄mba ye w̄rim wee
 nge kparobu ka ben yaa sabenu.
 Ba ben sansani gira ba ka ye sikerena.
 Ben baawure u win bweu mwa, wi ka win tabu
 kowobu.
 4 Ba kuuki m̄o ba m̄o,
 i de su se s̄ɔ s̄ɔ gb̄ara su wuu ge w̄ri.
 Adama t̄ɛ s̄ɔ kpa, yam maa tīram̄o.
 5 N n m̄en na, i de su se w̄kuru

su da su gen dii geenu kəsuku.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa u nɛɛ,
bu dāa bɔɔrio kpa bu ka ye sasanu gira
bu ka Yerusalemu sikerena, bu ye sɛɛyasia
yɛn sɔ yɛn tɔmba dam dɔrenamɔ.

⁷ Nge mɛ dɔkɔ ya ra nim swĩ mu n kokumɔ,
nge mɛya Yerusalemugibun nuku kɔsuru
ta ra n sɔɔsiramɔ.
Daa bɔɔbɔya ka kam kobun kookoosun gariya
yi ra n nɔɔramɔ mi.

Na ra n waamɔ baadomma
ba tɔmbu nɔni sɔɔmɔ ba bu mɛɛra mɔ.

⁸ N n mɛn na, bɛɛ Yerusalemugibu,
i nɛn sɔɔsiru laakari koowo,
kpa n ku ra nɛn tii gawa saa bɛɛn min di
n bɛɛn tem kam koosia.

Isireliba

ba kua mɛm nɔɔbu sariba

⁹ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u Yeremi sɔɔwa u
nɛɛ,
ba koo Isireli be ba tie gura mam mam
nge mɛ ba ra dāa binu sɔri
ba kun gāanu deri.

¹⁰ Ma Yeremi u wisa u nɛɛ,
wara kon gari sɔ, kpa n nùn kirɔ ko.
Wara koo man swaa daki.
Wee, ba swaa tau. Ba n kpɛ bu laakari ko.
Ben mi, wunɛ Yinni Gusunɔn gari
yi ra bu sekuru kowa.
Ba ku ra kã bu yi nɔ.

¹¹ Yinni Gusunɔ,
wee, na ka tɔn be mɔru mɔ wunɛn sɔ.
Na kpana n tii nɛnɛ.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

a de m̄oru ye a man kuamm̄e mi,
 yu w̄ari bibu s̄o be ba dweem̄o d̄aa saano,
 ka sere maa aluw̄aasiban wuunu s̄o.
 Domi kur̄abu ka dur̄abu ka t̄ak̄onu,
 kpurowa ba koo gura bu ka doona.

¹² Kpa ben ȳenusu su ko gabugisu
 ka ben gbea ka ben kur̄abu.
 Domi kon tem m̄e kpuron t̄ambu n̄en dam s̄ōsi.
 N̄e, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

¹³ Domi saa bw̄ēbw̄ēbun di sere ka damgib̄o,
 ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire.
 N̄en s̄om̄abu ka ȳaku kowobun tii,
 ba ra n weesu m̄ōwa.

¹⁴ Ba ra n n̄en t̄ambun wahala atafiiru s̄āawa,
 ba n m̄o, alafia w̄āa,
 adama alafia gaa sari.

¹⁵ N ween̄wa sekuru ta n bu m̄o,
 k̄ōsa ye ba m̄ōn s̄o,
 adama ba n̄ sekuru m̄o.
 Ba n̄ mam wure ma ba tore.
 Yen s̄ōna ba koo w̄aruma bu gbi.
 Ba koo fukura bu w̄aruku
 d̄oma te kon bu s̄ēyasia.

N̄e, Yinni Gusun̄wa na yeni kpuro gerua.

¹⁶ Yinni Gusun̄o u win t̄ambu s̄ōwa u n̄e,
 i seewo i sw̄ē m̄ēri
 i b̄een yellun sw̄aa bura ye kasu i sw̄i,
 kpa i wa i n w̄āa b̄ori ȳendu s̄o.
 Adama ba wisa ba n̄e,
 sa n̄ ye sw̄im̄o.

¹⁷ Gusun̄o u n̄e,
 na b̄ē k̄ōsobu w̄ē
 i ka ben k̄ōban sw̄i sw̄aa daki.
 Adama ba wisa ba n̄e,
 sa n̄ sw̄aa dakim̄o.

18 Yen sɔ̃, u nɛɛ, bɛɛ bwese ni nu tie,
i swaa dakio i nɔ ye ya koo nɛn tɔmbu deema.

19 Bɛɛ temgibu, i waawo.

Wee kon nɛn tɔmbu kɔsa sure.

Yera ya ko n sɔ̃a ben bwisikunun are.

Domi ba n nɛn gari swaa daki,

ma ba nɛn woodaba gema.

20 Na n ben turare ye ya wee Seban di

n kun mɛ dɔ̃a kiku nubu duroruguu

ge ba ka na saa tontonden din bukata mɔ sɔ̃arun sɔ̃.

Na n ben yɔ̃ku dɔ̃ɔ mwaaaruginu kɔ̃.

Mɛya ben yɔ̃ku ni nu tie, nu n maa man wɛremɔ.

21 Yen sɔ̃na kon bu sokuratia dokea,

kpa baababa ka ben bibu,

tɔnu maa ka win bɔrɔ

bu sokura mi bu gbi.

Ba koo Isireliba wɔrima

22 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wee bweseru gara sisi

saa sɔ̃ɔ yɛsan nɔm geu gian di

mi n toma.

Bwese ten tɔmbu ba dam mɔ.

23 Ba tɛnnu ka yaasi nɛni.

Ba nuki sosu, ba n wɔnwɔndu mɔ.

Ma ba kukirimɔ nge nim wɔ̃kun nim.

Ba yɔ̃ɔwa dumi wɔ̃llo,

ma ba yɔ̃ swɛɛ swɛɛ, ba tabun sɔ̃oru sɔ̃a

bu ka wunɛ Yerusalemu wɔ̃ri, wunɛ wi a sɔ̃a Siɔ̃ni.

24 Yerusalemugiba nɛɛ,

ye sa ben labaari nua,

yera besen goma dwiiya.

Sa wurura nge tɔn kura

wi u yiire u kɔ̃ u ma.

25 Goo u ku raa yari u da swɛɛɔ.
 Goo ku raa maa yari u da yakasɔ.
 Domi yiberɛba ba wāa mi,
 ba ben takobiba nɛni.
 Tɔmba bɛrum soore baama.

26 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 bɛɛ nɛn tɔmbu, i saaki pɔra sɛkeo
 kpa i tii torom wisi nuku sankiranun sɔ.
 Bɛɛn baawure u gɔɔ swĩiyɔ
 nge wi u win bii teereru bia.
 I wuri koowo ka nɔni yĩresu.
 Domi wi u koo bɛɛ kpeerasia
 u koo bɛɛ wɔriwa subaru sɔɔ.

Isireliba ba swaa tau

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 wunɛ Yeremi, na nun yi a ka nɛn tɔmbu sɔwa
 nge mɛ seko u ra sii geesu sɔwe,
 kpa a ka ben daa gia.

28 Ma Yeremi u nɛɛ,
 tɔn be, ba sãawa wee kowobu ka mɛm nɔɔ sariba.
 Ba bɔɔbuwa nge sisu. Be kpuro ba sankirewa.

29 Bã n sisu ka pɛɛrum dɔɔ doke ba wure,
 ye kpuro ya ra yandewa,
 kpa pɛɛrum mɛ, mu sii si sɔwa.

Adama kam sɔɔra ba Isireliba sɔwa.
 Ben tɔn kɔsobu ba n wunaramɔ,

30 ma ba bu sokumɔ sii si su n̄ gea sãa.
 Domi Yinni Gusunɔ u bu biru kisi.

7

Yeremi u waasu m̄

*Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
 (I maa mɛɛrio 26:1-19)*

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ² a doo a yɔra nɛn sãa yerun kɔnnɔwɔ a nɛɛ, yeniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, be Yudaba, be, be ba ra gesi du saa kɔnnɔ minin di bu ka man sã, bu swaa dakio bu nɔ. ³ Nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua na nɛɛ, bu ben sanu sanusu ka ben daa kɔsio. Saa yera kon de ba n wãa tem mɛ sɔɔ. ⁴ Bu ku ben naanɛ doke dii teni sɔɔ ba n mɔ, nɛ, Yinni Gusunɔn sãa yera mi! ⁵ Bã n ben sanu sanusu ka ben daa kɔsa, ma ba gea kuanammɛ, ⁶ ma ba kun sɔbu ka gɔminibu ka gobekuba dam dɔremɔ, ma ba kun maa tɔnu wi u kun gãanu kuen yɛm yarimɔ, ma ba kun bũnu sãamɔ ni nu koo de bu kam ko, ⁷ saa yera kon de ba n wãa tem mɛ sɔɔ mɛ na ben baababa wẽ, ba n mɔ sere ka baadommas.

⁸ Adama wee gari weesugiiya ba naanɛ sãa yi yi n arufaani gaa mɔ. ⁹ Ba ra n gbɛnimɔ, ba ra n tɔmbu goomɔ, ba ra n sakararu mɔ, kpa ba n nɔɔ mwɛɛ weesuginu mɔ, kpa ba n bũu wi ba mɔ Baali turare dɔɔ dokeammɛ, kpa ba n maa bũu sãaru mɔ te ba ku ra raa ko. ¹⁰ Kɔsi yiniwa ba ra n mɔ, kpa bu sere na bu yɔra dii tɛn mi ba ra man sã ba n mɔ, sa yakiara yibɛɛban nɔman di. ¹¹ Ba tamaa dii tɛn mi ba ra man sã ta sãawa gbɛnɔbun wãa yeru? Domi mɛsuma na waamɔ.

¹² N n mɛn na, bu doo Siloɔ bu yam mi na raa gɔsa bu ka man sã mɛeri. Kpa bu wa nge mɛ na mu kua nɛn tɔmbu Isireliban daa kɔsan sɔ. ¹³ Tɛ, yɛn sɔ ba kookoo sinin bweseru kua, ma na bu gerusi kpeetim sari adama ba n man swaa daki, na bu soka ma ba n man wurari, ¹⁴ yen sãna kon nɛn sãa yee tɛ sɔɔ ba ben naanɛ doke ka tem mɛ na be ka ben baababa wẽ kam koosia nge mɛ na Silo kua. ¹⁵ Kon

bu gira bu tonda nɛn wuswaan di nge mɛ na ben mɛro bisibu Isireliba gira.

Gusunɔ u Yeremin

kanaru yina Yudaban sɔ

¹⁶ Wunɛ Yeremi, a ku man suuru kana Yudaban sɔ. A ku bu kanaru garu kua. Domi na n̄ nun swaa dakimɔ. ¹⁷ A n̄ waamɔwa ye ba mɔ Yudaban wuu marosɔ ka sere Yerusalemun swɛɛ sɔɔ? ¹⁸ Bibu ba d̄aa guramɔ b̄uu yākunun sɔ. Ma ben baababa ba ka ye d̄ɔ s̄orumɔ b̄uu s̄aa yenɔ. Tɔn kurɔba p̄ɛ som burimɔ bu ka kiranu kɔ ni ba koo ka b̄uu wi ba mɔ Asitaate ka sere maa b̄unu ganu s̄a, kpa bu ka man torari. ¹⁹ Adama ka gem, n̄ n̄ nɛ ba torarimɔ, beya ba tii sekuru dokemɔ.

²⁰ Yen s̄ɔna na nɛɛ, kon de nɛn m̄oru yu w̄ori nɛn s̄aa yee te sɔɔ, ka t̄ambu sɔɔ, ka yaa sabenu sɔɔ, ka d̄aaɔ ka sere maa d̄ianu sɔɔ. Nɛn m̄oru ye, ya ko n gbisimɔwa, ya n̄ suremɔ.

Yudaban mɛm n̄ɔɔbu sariru

²¹ Wee ye nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na w̄ollu ka tem mɔ na gerua na nɛɛ, i ra yākunu ko r̄n sukum i ra di, ka yāku d̄ɔ mwaararuginu, adama n buram bo i ni kpuro m̄enna i b̄ɛyam di. ²² Domi na n̄ b̄ɛn baababa yākuru garu yiire d̄oma te na bu yara saa Egibitin di. ²³ Ye na bu yiire yera, bu nɛn gari n̄ɔwɔ, kpa na n̄ s̄aa ben Yinni, kpa be, ba n maa s̄aa nɛn t̄ambu. Bu nɛn wooda kpuro sw̄iyyɔ ye na bu w̄ɛ, kpa ben w̄āaru tu w̄ɛra. ²⁴ Adama ba n̄ swaa tem kp̄i bu nɛn gari n̄. Ben tiin ḡoru k̄ira ba sw̄i, ma ben daa k̄ɔsa ya sosi. ²⁵ Saa d̄oma t̄ɛn di b̄ɛn baababa ba yara Egibitin di sere n̄ ka gisɔ girari, na ra n̄ b̄ɛ nɛn s̄omɔbu ḡoriammewa saa baayere.

²⁶ Adama i swaa taaya i n̄ man swaa daki. Ma i kōsa kua n kere ye b̄ēn baababa ba kua.

²⁷ Wunε Yeremi, à n yeniba kpuro gerua, ba n̄ nun swaa dakimō. À n maa bu soka, ba n̄ nun wurarimō. ²⁸ Ka mε, a bu sōwō a n̄ε, ba s̄awa bwese te ta ku ra Gusunō ten Yinnin gari nō. Tora tee teya ba ra n mō baa ù n bu s̄eyasia. Gem ku ra n maa wāa ben n̄sō.

Durum ye Yudaba ba kua

Beni Hin̄mun wōwao

²⁹ Yinni Gusunō u n̄ε,
Yudaba bu ben seri buro bu kō
yi yi sōsimō ma ba s̄a negibu.
Bu yōwo guuru wōllō,
kpa bu gō swī.
Wee ba n̄n mōru seeya,
ma na bu biru kisi.

³⁰ Domi be, Yudaba ba kōsa kua n̄n n̄ni sō. Ba ka b̄nu dua diru mi ba ra man s̄a, ba tu disi doke.

³¹ Ma ba b̄u turanu bana Tofetiō, Beni Hin̄mun wōwao bu ka ben bibu yāku dō mwaararuginu ko mi, yāku n̄n bweseru na n̄ mam gōru doke n bu s̄ bu ko.

³² Yen sōna tōnu ganu sisi n̄i sō ba n̄ maa wōwa ye sokumō Tofeti n̄ kun mε Beni Hin̄mu. Ba koo ye sokuwa t̄n goo yeru. Miya ba koo t̄mbu sike ȳn s̄ ayeru maa sari gam. ³³ Gun̄su ka ȳε yi koo t̄n gonu di. Goo sari wi u koo yi yinari. ³⁴ Kon de Yerusalemu ka Yudaban wusu su mari sō sō, ba n̄ maa nuku dobun kuuki mō wuu si sō. M̄ya ba n̄ maa kurō kpaarun womusu n̄mō mi. Domi tem mε, mu koo kowa bansu.

8

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tɔɔ te, ba koo Yudaban sinambu ka ben asakpɔbun kukunu sikia sikirun di ka ben yāku kowobuginu ka ben sɔmɔbuginu ka sere maa Yerusalemun tɔmbuginu. ² Sɔɔ sɔɔ, nu ko n sɔɔ soore. Wɔkuru kpa nu n wāa suru ka kperin tarum sɔɔ. Ba n maa nu guramɔ bu sike. Nu koo kowa taaki tem sɔɔ. Domi sɔɔ ka suru ka kperi yiya ba raa kīa ma ba yiira ba yi sāwa. ³ Be ba koo tiara be, Yuda daa kɔsagii be sɔɔ, mi na bu yarinasia kpuro, gɔɔwa ba ko n kī n kere wāaru. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

*Yudaban bwisikunu**kun asansi mɔ*

⁴ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a nɛn tɔmbu bikio a nɛɛ,
tɔnu ù n wɔruma, u ku ra se?
Goo ù n gɛra win swaan di, u ku ra wurame?

⁵ N n mɛn na, mban sɔna nɛn tɔmbu Yudaba
ba swaa kɔsa swīi ba dɔɔ.

Ba yɔrariwa dim dim ben weesu sɔɔ

ba n bũnu sāmɔ.

Ba n kī bu gɔsirama nɛn mi.

⁶ Na yɔ sɛɛ na bu swaa daki ka laakari.

Ba gari gerumɔ yi yi n asansi gaa mɔ.

Ben goo kun gɔru gɔsiamɔ win nuku kɔsurun di,
u nɛɛ, mban sɔna u yeni mɔ.

Be kpuro ba ben tiin swaa swīiwa
nge duma ye ya wāa tabu sɔɔ.

⁷ Baa tionko ka kpurabu ka kpaaru baniku

nu yɛ saa ye n weenɛ nu sī

ka saa ye n weenɛ nu wurama nin wāa yero.

Adama nɛn tɔmbu ba n nɛn wooda yɛ

ye na ka bu kpare.

Be ba tii garisi bwisigibu

⁸ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
amɔna ba koo ka kpĩ bu nɛɛ ba bwisi mɔ.
Beya ba nɛ Gusunɔn wooda mɔ.
Domi be ba wooda ye yorua, ba ye gɔsiawa.

⁹ Wee bwisigiba nɛ, Yinni Gusunɔn gari gema.

Ma ba yiberɛban yina mwaara
ba wãa biti ka sekuru sɔɔ.
N n mɛn na, bwisi yirã ba maa mɔ.

¹⁰ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon de yiberɛba bu ben kurɔbu ka ben gbea
mwɛɛri.

Domi saa ben bwɛɛbwɛɛbun di
n ka girari ben damgibɔ,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire ka taki.
Nɛn sɔmɔbu ka yãku kowobu, weesa ba ra n mɔ.

¹¹ Ba ra n nɛn tɔmbun wahala atafiiru sãawa,
ba n mɔ, alafia wãa,
adama alafia gaa sari.

¹² N weenɛwa sekuru tu bu mwa kɔsa ye ba mɔn sɔ.
Adama sekura ku ra bu mwɛ bu tuka.

Ba ku ra maa ben toranu tubu.
Yen sɔna ba koo wɔruma bu gbi
dɔma te kon bu sɛɛyasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ ka win tɔmbu

¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
gbaa wuko u ra win dɛanu gɛwa u mɛnna.
Adama wee, na kĩ n nɛn dɛanu mɛnna Isireliban mi,
ma na deema ba sãawa nge resɛm
n kun mɛ nge figie ye ya wurusu dɛlla
ya n binu mɔ.

Yen sōna kon bu deri swaa sarobun sō.

¹⁴ Yudaba ba nɛɛ,
mban sōna sa sō mini.

I de su mɛnna
kpa su da wuu si su gbāranu mən mi,
sa n gəɔ mara.

Domɪ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u yiwa su gbi.

U koo sun nim dɛɛgim nɔrusia,
yèn sō sa nùn torari.

¹⁵ Wee, sa tamaa wāara koo kəsi,
adama ya n koore.

Sa tamaa saa gaa wee yè sɔɔ bɛsɛn nɔni swāaru
ta koo kpe,
adama nandaba bu sun deema.

¹⁶ Wee sa yiberɛban dumin wəkinu nɔmɔ Danun
bera gia.

Ma yi wuri mɔ, yi tem kpuro nɛni mu diirimɔ.
Yiberɛ be, ba dīanu guramɔ ba gbea mwaamɔ,
ka sere Yerusalemu ka yen tambu.

¹⁷ Adama Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
na n daa bɛɛ sɔɔwa mɛ ro?

Wee kon bɛɛ wɛɛ dɛɛgii kparema
yi yi n dobo dobogibun gari nɔmɔ.
Yi koo bɛɛ dwɛɛwa.

Yeremin nuki sankira

¹⁸ Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki sankira nɛn tɔmbun wahalan sō.
Na kī n tii nukuru yemiasia,
adama ya n koorɔ.

¹⁹ Wee, na nɛn tɔmbun weeweenu nɔmɔ baaman
di.

Ba mɔ, Yinni Gusunɔ u sariwa Siɔniɔ?

Yen sunɔ u n maa wāawa mi?
Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
mban sōna ba nɛn mɔru seeya

ba bũnu sãamɔ nɛn bwãarokunu
ba waama tɔn tukobun min di.

²⁰ Ma Yeremi u nɛɛ,
saa ye sa raa yĩiyɔ su faaba wa,
ya doona nge gɛɛbun saa.

Wee, sa n faaba wa.

²¹ Nɛn tɔmbu ba nɔni sɔɔre.
Ben nɔni swãa te, ta man bɔkana.
Na nande, na nuki sankire.

²² Tibu sariwa Galadiɔ?
Dokotoro goo sariwa mi?
Nge mban sɔna Isireliban bosu kun kpeemɔ.

²³ Nɛn wiru tã n daa nim yiba
ma nɛn nɔni yi sãa nge bwii,
kon daa wuri kowa sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru
nɛn tɔn be ba gun sã.

Bwese weesugiru

9

¹ Yeremi u nɛɛ,
nã n daa kuru mɔ gɔbaburɔ, kon daa dawa ten mi,
n nɛn tɔmbu deri na n ka bu tondine.
Domi be kpuro ba sãawa nge sakara kowobu.
Ma ba kua naane sarirugibu.

² Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
ba ra n nɔɔ dɛɛrawa bu ka weesu ko.
Ba ku ra tem mɛ kpare dee dee gem sɔɔ,
sere ka weesu.
Wee siya su kua ben dam.

Ba ra n nuku kɔsuru mɔwa ba n dɔɔ.
Mɛya ba ku ra nɛ, Yinni Gusunɔ wure.

³ Baawure u ra n win kpaasi taki dimɔwa.
Ba n naane mɔɔsine.
Ba ra n kɔrumɔtɔnu kuanammɛwa,

kpa ba n weesu sɔɔnamɔ.

⁴ Kpa ba n nɔni wɔkunamɔ.

Ba ku ra gem sɔɔnɛ,

kpa ba n ben nɔɔ dɛɛrimɔ bu ka weesu ko.

Mɛya ba ra n mɛɛrimɔ nge mɛ ba koo ka kɔsa ko.

⁵ Ba ra tii wɛ kɔsan kobu ka weesu sɔɔ
sere ba yina bu man wura.

⁶ Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,

wee, kon bu sɔwa n ben laakari mɛɛri.

Domi na n yɛ ye kon ka nɛn tɔn beni ko

ben nuku kɔsurun sɔ.

⁷ Wee, tɔn ben yara ya sɔawa nge sɛɛ dɛɛguu
ge ga ra go.

Weesa ba ra n mɔ,

kpa ba n ben berusebu bɔri yɛndun gari sɔɔmɔ.

Adama ben gɔruɔ, yina ba ra n bu bɛrie.

⁸ Yeniban sɔ, kon bu sɛɛyasia

kpa n bu mɔru kɔsie.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Wuri ka swĩin sanam

⁹ Yeremi u nɛɛ,

kon guunu ka mi ba ra raa yaa sabenu kpare swĩiya.

Domi nu gbera, goo ku ra maa sare mi,

ba ku ra maa yaa sabenun wuri nɔ mi.

Ma gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yi duki yakikira min di.

Gãanu kun maa wãa mi.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

u koo de Yerusalemu yu ko bansu,

kpa yu ko gbeeku bɔnɔn wãa yeru.

Mɛya u koo maa de Yudaban wusu su ko bansu.

¹¹ Wara u bwisi mɔ u ka ye tubusia.

Yinni Gusunɔ ù n ka yẽro gari kua,

u geruo yɛn sɔ tem mɛ, mu kua bansu

mi goo ku ra maa sare.

¹² Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, yeni ya koorawa yɛn sɔ nɛn tɔmbu ba nɛn woodaba deri ye na bu wɛ̃, ma ba n̄ nɛn gere wure, ba n̄ ka ye sɔmburu kue. ¹³ Ma ba ben tiin kīru swīi ba būu wi ba m̀ Baali s̄awa nge mɛ ben baababa ba bu s̄ɔsi. ¹⁴ Yen s̄ɔna nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na w̄llu ka tem m̄, na nɛɛ, wee, kon bu d̄aa kiku gagu * ge ga sosu diisia, kpa n bu nim mɛ mu d̄ɛɛ m̄ n̄rusia. ¹⁵ Kpa n de bu yarina bu da bwese tukunun suunu s̄ɔ, mi be ka ben baababa ba n̄ daa yɛ̃. Kon de bu bu go ka takobi, kpa bu bu kam koosia mam mam. ¹⁶ Nɛ, Gusunɔ w̄llu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yeremi u nɛɛ,
i doo i tɔn kurɔ be ba ra ḡɔ swī kasuma.

I doo i yen goniba sokuma

¹⁷ bu na fuuku bu sun ḡɔ wuri kua,
kpa bɛsɛn n̄ni yīresu su koku.

¹⁸ Domi wuri n̄ɔra Siɔniɔ.

Ba m̀, wee, ba sun gura,

seku bakara sun deema.

N kua tilasi su ka bɛsɛn tem deri.

Wee ba bɛsɛn yɛnusu k̄suka.

¹⁹ Bɛɛ kurɔbu, i Yinni Gusunɔn gari n̄ɔwɔ.

Kpa i swaa daki i n̄ ye u gerum̄.

I bɛɛn w̄ndiaba wuri s̄ɔsio,

i ḡɔ wuri s̄ɔsino.

²⁰ Domi ḡɔ u sun k̄asi saa fɛnentin di,

ma u dua sere sina kpaarɔ.

Mɛya u maa bii be ba b̄su swɛɛ s̄ɔ goom̄,

ka sere maa aluwaasiba mi ba ra gesi mɛnnɛ kpuro.

* **9:14** d̄aa kiku gagu - D̄aa kiku gera ba ra soku abusenti.

21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 tamba koo wɔruku bu gbisuku,
 kpa ben gonu nu n tɛrie yakasɔ nge naa bisu,
 n̄ kun mɛ nge dobi yi yi gea yina ba deri gberɔ.
 Ba n̄ maa yi suamɔ.

À n kī a n bwisi gee mɔ,

a Gusunɔ gio

22 Yen sɔ, bwisigii u ku woo kana win bwisin sɔ.
 Damgii u ku maa woo kana win dam sɔ.
 Mɛya dukiagii u ku woo kana win dukian sɔ.

23 Adama wi u kī u woo kana,
 u woo kanɔ yɛn sɔ u bwisi mɔ u ka man tubu,
 ma u yɛ ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
 Na sãawa naanɛgii wi u ra siri dee dee,
 kpa u de durom mu n wãa tem sɔɔ.
 Tɔn benin bwesera ba ra man wɛre.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ

Yuu be ba n̄ Gusunɔ yɛn sɔ

24 Wee tɔru gara sisi tɛ sɔɔ kon bu kam koosia be
 ba bango mɔ wasi sɔɔ ma ba ku ra nɛn arukawani
 yibie. 25 Beya Egibitigibu, ka Yudaba, ka Edɔmuba,
 ka Amɔniba, ka Mɔabuba, ka be ba ra ben wii
 baarun seri kɔni, ka sere be ba wãa gɔburɔ. Domi
 bwese tuku ni kpuro ka mam Isireliban tii, ba
 sãawa bango sariba ben gɔrusɔ.

Bũnu ka Yinni Gusunɔ

10

1 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ
 u bɛɛ sɔɔmɔ. U nɛɛ,

2 i ku bwese tukunun yira swĩi.
 I ku wurura wəllun yĩre nin sɔ,
 ni bwese tukunu nù n wa,
 nu ra nande.

3 Domi bwese nin sãaru ta sãawa kam dirum.
 Nu ra sewa nu da dãa sɔwɔ nu dãa bura.
 Kpa dãa dãko u ka ye bwãaroku ko.

4 Kpa bu gu buraru kua,
 bu gu sii geesu ka wura pote.
 Kpa bu gĩa bu kulumba kpare ka matalaka,
 gu ku ka wɔruman sɔ.

5 Bwãarokunu nu ra n sãawa
 nge nare ye ba ra ko gberɔ.
 Nu n gari mɔ, ba ra n nu sɔwawa,
 domi nu n kpɛ nu ka tii sɪ.
 Yen sɔ, i ku nin berum ko.
 Nu n kpɛ nu bɛɛ kɔsa n kun mɛ gea kua.

6 Ma Yeremi u Gusunɔ siara u nɛɛ,
 Yinni Gusunɔ, a kpã.

Goo sari wi u ka nun weenɛ.
 Ma a yĩsiru yara wunen dam saabu.

7 Wuna a sãa bwesenu kpuron sina boko.

Wara u n koo nun nasia.
 Wuna a yiiko kpuro mɔ.
 Bwesenu kpuron bwisigibu sɔɔ,
 goo sari wi u ka nun weenɛ.

8 Be kpuro ba n bwisi mɔ.

Ben yẽru ta sãawa kam.

Domi dãra ba ra dãku ba n sãamɔ.

9 Kpa bu tu sii geesu pote, si ba ka na Taasisin di,
 n kun mɛ wura ye ya wee Ufasin di,
 kpa bu tu yabe gaaduragiru ka wunɔmgiru sebusia.
 Yeba kpuro ya sãawa tɔnun nɔman sɔmburu.

10 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,

a sãawa Yinni, wuna n weene bu sã.
A wãawa. Kaa n maa bandu diiwa sere ka
baadommaa.

Wunen m̃aru yà n seewa,
tem mu ra yĩiriwa,
kpa bwesenu kpuro nu kpana nu yõra wunen
wuswaa.

¹¹ B̃e b̃ese tukunu, i swaa dakio i ñ, b̃een b̃ũu
ni, nu ñ w̃ollu ka tem taka kue. Nin tii nu koo kam
kowa mam mam.

¹² Yinni Gusuñwa u tem taka kua
ka win dam, ka win yẽru,
ma u w̃ollu t̃eria ka win bwisi.

¹³ Wiya u ra de buk̃o gu se w̃oll̃o,
kpa u woo seeyama saa gen wãa yerun di,
kpa guru winu nu nim kpaasina,
kpa guru maakinu nu kora, kpa gura yu ñe.

¹⁴ T̃onu ù n ye kpuro m̃era, u ra biti soorewa.
Sekuru ta ra maa sekobu mw̃ewa
bà n ben bw̃aaroku ni wa.

Domi nu ñ kp̃e nu ko m̃e, nu ñ w̃ẽsiaru m̃o.

¹⁵ Ba nu kuawa bu ka t̃ambu ñoni w̃õke.
Nu ñ sãa g̃aanu. Nu koo kam ko s̃õo teeru,
d̃oma te Yinni Gusuñ u koo nu siri.

¹⁶ Gusuñ, Isireliban Yinni u ñ sãa nge ni.
Domi wiya u kpuro taka kua.

Wiya u sãa win t̃ambun arumani.
Win yĩsira Gusuñ, w̃ollu ka tem Yinni.

Yerusalemun w̃orumaa

ya turuku kua

¹⁷ Yeremi u ñe,
b̃e Yerusalemugibu, wee, yib̃ere ba b̃e tarusi.
I seewo i b̃een ỹãnu kpaasina.

¹⁸ Domi Yinni Gusuñ u ñe,

u koo de yiberε be, bu bεε wōri,
kpa bu bεε gura bu ka bεε da mi n toma.

¹⁹ Yerusaleṃugibu ba wuri wōri ba mò,
sa kam kua. Wee, bεsen bosu kpēa,
bεsen nōni swāara banda.
Sa raa nεε, kōsa yà n sun deema,
sa ko kpī su ye ma.

²⁰ Adama bεsen dia ya wōruka.
Yen wēε kpuro kasikira.
Ma ba bεsen bibu gura kpuro.
Goo sari wi u koo maa bεsen wuu seeya.

²¹ Yera Yeremi u nεε,
bēen kparobu ba kua gari bakasu.
Ba n̄ Yinni Gusunō kasu.
Yen sōna ba n̄ kuure,
ma bεε kpuro i yarina.

²² Wee damu gagu ga nōramō.
Tōn dabira wee saa sōo yēsan nōm geu gian di,
bu ka Yudaban wusu kpeerasia,
kpa su ko gbeeku bōnun wāa yeru.

Yeremi u kanaru mò

ka win tōmbun yīsiru

²³ Yinni Gusunō, na yē
ma tōnu kun kpē u win tii kpara
nge mε n weenε.
Goo sari wi u koo kpī u win tii swaa gea sure.

²⁴ Yinni Gusunō, a man sēyasio saka sōo,
n kun ka mōru, kpa a ku ra man kam koosia.

²⁵ A wunen mōru sureo
bwese ni nu n̄ nun mēm nōwammēn mi,
ni, ni nu n̄ nun sāamō.
Domi nu wunen tōmbu Yakōbun bweseru
kpeerasiamō,

nu ben tem bansu koosiamɔ.

*Isireliba ba Yinni Gusunɔn
arukawani kusia*

11

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa. U nɛɛ, ² a nɛn arukawanin gari nɔɔwɔ, kpa a Yudaba ka Yerusalemugibu sɔ a nɛɛ, ³ nɛ, Yinni Gusunɔ, na gerua na nɛɛ, bɔrurowa wi u yina u nɛn arukawani yenin gari nɔ, ⁴ ye na raa ka bɛɛn baababa bɔkua sanam mɛ na bu yara Egibitin di mi ba raa nɔni sɔɔre too. Miya na bu sɔɔwa na nɛɛ, bu nɛn gari swaa dakio, kpa bu ko ye na bu sɔɔwa. Saa ye sɔɔra ba ko n sɔa nɛn tɔmbu, kpa na n maa sɔa ben Yinni. ⁵ Nge mɛya kon ka nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te na bɛɛn baababa kua na nɛɛ, kon bu tem wɛ mɛ sɔɔ tim ka bom mu kokumɔ. Tem mɛya i waamɔ gisɔ.

Ma Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, ami.

⁶ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a gari yini geruo Yudaban wusu kpuro sɔɔ ka Yerusalemun nukurun swɛɛ kpuro sɔɔ, a nɛɛ, bu nɛn arukawanin gari swaa dakio kpa bu yi mɛm nɔɔwa. ⁷ Saa dɔma tɛn di na ben baababa yarama Egibitin di sere ka gisɔ, na ra n bu sɔɔmɔwa bu de bu man mɛm nɔɔwa. ⁸ Adama ba n nɛn gari yi swaa daki, bu sere yi mɛm nɔɔwa. Ben baawure u win tiin gɔru kɪru swɪiwa. Ma na dera bɔri yin gari yi wɔa arukawani ye sɔɔ, yi bu di.

⁹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, wee Yudaba ka Yerusalemugibu ba nɔɔ tia kua. ¹⁰ Ba wura ben baababan yira sɔɔ, be, be ba yina bu nɛn gari swaa daki. Ma ba ka bɩnu arukawani bɔkua ba

nu sãamɔ. Isireliba ka Yudaba ba nen arukawani ye kusia ye na ka ben baababa bɔkua.

¹¹ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de kɔsa yu bu wɔri. Ba n̄ yariɔ kɔsa yen min di. Ba koo man nɔɔgiru sue adama na n̄ bu swaa dakimɔ. ¹² Yudaba ka Yerusalemugibu ba koo da bu bũnu soku ni ba yãkunu koosimɔ. Adama bũu ni, nu n̄ bu faaba mɔ wahalan saa sɔɔ. ¹³ Bɛɛ Yudaba, nge mɛ bɛɛn wusu su geeru nɛ, nge mɛya bɛɛn bũnu nu geeru nɛ. Nge mɛ Yerusalemun swɛɛ yi geeru nɛ, nge mɛya yen sãa yenu nu geeru nɛ, mi i ra bũu wi ba mɔ Baali sã. ¹⁴ Adama wunɛ Yeremi, a ku kanaru ko tɔn ben sɔ. Domi baa b̄a n man soka ben wahalan saa sɔɔ, na n̄ bu wurarimɔ.

Isireliba ba sãa nge d̄aa

te ta n̄ maa arufaani mɔ

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ nen tɔn be na k̄i,
mba i kasu nen sãa yerɔ.
Domi murafitira i ra n mɔ.
I tamaa kon maa bɛɛn yãkunu mwa,
kpa i kun maa nɔni sɔɔre?
I tamaa kon de i yari wahalan di?

¹⁶ Yellu i sãa nge nen d̄aa geeru,
te ta kpare ta maa bii geenu marumɔ.
Adama t̄ɛ kon d̄aa te ka ten k̄aasi kpuro d̄ɔɔ mɛni
subaru sɔɔ.

¹⁷ Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na raa bɛɛ gira nge d̄aa. Nɛna kon de kɔsa yu bɛɛ deema bɛɛ Isireliba ka bɛɛ Yudaba, kɔsa ye i kua i ka nen mɔru seeyan sɔ. Domi i bũu wi ba mɔ Baali yãkunu koosimɔ.

Yeremin yɛnugibu

ba nùn seesi

¹⁸ Yinni Gusunɔ u man sɔɔsi ye nɛn tɔmbu ba man bɔkuammɛ. U man ben sanu sanusu sɔɔsi. ¹⁹ Na raa bu naanɛ sɔɔwa nge yaa te ba ka dɔɔ bu go. Na n̄ yɛ kɔsa ba man bwisikusimɔ, ba mɔ, bu de bu dɔa te sura ka ten marum. Bu tu wuna wasobun suunu sɔɔn di kpa bu ku maa ten yĩsiru nɔ.

²⁰ Adama wunɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a sɔɔwa wi u ra siri dee dee. Wuna a tɔnun gɔru ka win bwisikunu yɛ. Wuna na nɛn weeweenu nɔmu sɔndia. Na marawa n wa mɔru ye kaa bu kɔsia.

²¹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee ye u koo Anatɔtugibu kua, be, be ba kasu bu nɛn wɔaru wuna ba mɔ, n ku Gusunɔn gari gere ka win yĩsiru. Nà n maa yina, ba koo man go. ²² Yen sɔna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u koo bu mɔru kɔsia. Ben aluwaasiba ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa ben bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu bu gbi gɔɔrun sɔ. ²³ Domi u koo Anatɔtugibu nɔni swɔaru kpɛɛwa wɔɔ gè sɔɔ u koo bu mɔru kɔsia kpa goo kun tiare be sɔɔ.

Yeremi

u Yinni Gusunɔ gari bikiamɔ

12

¹ Yinni Gusunɔ, a sɔɔwa gemgii baadomma, na n̄ kpɛ n nun siribu soku.

Adama ka mɛ, na kɪ n nun gɔanu bikia wunɛn gem mɛ sɔɔ.

Ye na bikiamɔ wee.

Mban sɔna durumgiin wɔaru ta ra n kuuramɔ.

Mban sɔna a ra de be ba n̄ nun naanɛ sɔa

ba n wāa bəri yendu sɔɔ.

² Wuna a bu duura nge dāru, ma ba nuuru kua,
ba kpēa ba binu marumɔ.

Mɛya wunen gari ra n wāa ben nɔɔwɔ.

Adama yi n wāa ben gōruɔ.

³ Yinni Gusunɔ, a man yē.

A man waamɔ ma a nen gōru wēera,

a wa ma ga wāa ka wunɛ.

A tɔn kōso be wunɔ nge yāa ni ba ra mwɛ bu sake.

A bu sɔɔru koowo a yi

tɔɔ te ba koo tambu gon sɔ.

⁴ Sere saa yerà kaa n dera besen tem mu n wāa
nuku sankiranu sɔɔ. Wee yakasu kpuro gberamɔ,
ma gbeeku yɛɛ ka gunɔsu gbimɔ besen tem men tɔn
kōsobun sɔ. Domi ba gerumɔ ba mɔ, a n ben sanu
sanusu waamɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

Yeremi,

à n ka naasugibu duka mɔ,

ma a bu kpana, a wasira,

amɔna kaa ka kpī a ka dumigibu duka da.

À n bəri yendu mɔ sanam mɛ tem mu alafia mɔ tɔna,
amɔna kaa ko Yuudenin daaru tà n nim yiba ta
yarimɔ.

⁶ Domi wunen mero bisibu ka wunen yenugibu
ba nun naanɛ sarirun kom kuammɛ. Wee ba nun
nɔɔgiru suemɔ biruɔ. A ku bu naanɛ ko, baa bà n
nun gari dori sɔɔmɔ.

Yinni Gusunɔ

u win tambu deri

⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

na nen sāa yeru deri. Na nen tambu biru kisi,
be, be ba sāa nen arumani.

Wee be, be na kī mi, na bu yiberɛba nɔmu sɔndia.

⁸ Domi ba man seesi nge gbee sunɔ
ge ga kukirimɔ dāa sɔwɔ.

Yen sɔna na n̄ maa bu kī nge yellu.

⁹ Ba kua nge gunɔ ge gunɔsu gasu su kasu su di.

Kon gbeeku yɛɛ kpuro soku yi na yi di.

¹⁰ Yiberɛ dabiru ba na n̄n tɔmbun temɔ ba mu
sanka,

nge mɛ yaa sabenu nu ra gberun dīanu sanku.

Tem mɛ, mu raa wā,

adama ba n̄ gāanu deri mi.

¹¹ Ba tem mɛ gɔsia nge tem saaram.

Wee mu sāare nge tɔnu wi u gɔɔ sumɔ u nuki
sankire.

Tem mɛ kpuro mu kam kua.

Goo sari wi u m̄n weeweenu kua.

¹² Ka guunun wii kpiirɔ kpuro yiberɛba ba
yɔwawa.

Na dera tabu bu tem mɛ kpuro wukiri.

Goo sari wi u wāa b̄ri yendu sɔɔ.

¹³ Wee ba dīanu duura, ma sāki kpia.

Ba tii wahala kua kam.

Sekura ba gā n̄, Yinni Gusunɔn m̄run sɔ.

Nɔɔ mwɛɛ te Yinni Gusunɔ

u bwese ni nu ka Isireliba sikerɛnɛ kua

¹⁴ Yinni Gusunɔ u n̄ɛ, bwese ni nu ka Isireliba
sikerɛnɛ, nu sāawa tɔn k̄sobu. Nu tem mɛ mwa m̄
n̄, Yinni Gusunɔ na Isireliba w̄ mu n̄ sāa ben tubi.
Wee ye na gerumɔ bwese nin sɔ. Na n̄ɛ, kon nu
wuka saa nin tem di, kpa n̄ Yudaba wuna nin suunu
sɔɔn di. ¹⁵ Adama sanam m̄ na nu wuka na kpa,
kon maa nin w̄n̄w̄ndu ko kpa n̄ de nin baatere tu
wura ten temɔ m̄ ta tubi di. ¹⁶ Geema ba raa n̄n

tambu sɔɔsi bu bɔre ka bũu wi ba mɔ Baalin yĩsiru, adama bɔ n gɔru gɔsia, ba mɔ nge mɛ n weenɛ nɛn tambu bu ko, kpa ba n bɔrumɔ ba n mɔ, ka nɛ, Yinni Gusunɔn wãaru. Saa yera kon de bu sina ka nuku dobu nɛn tɔmbun suunu sɔɔ. ¹⁷ Adama bwese te ta yina tu man mɛm nɔɔwa, kon tu wukawa kpa n tu kpeerasia. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kpaka ye ba kua

ka wɛɛ damgii

13

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛ, Yeremi, n doo n kpaka dwe kpa n ye sɛka pɔraɔ, adama n ku ye doke nim sɔɔ. ² Ma na kpaka ye dwa na sɛka pɔraɔ nge mɛ u man sɔɔwa. ³ Ma Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, ⁴ n kpaka ye suo kpa n se n da daa te ba mɔ Efaratiɔ kpa n ye bere mi, kpee wɔru gagu sɔɔ. ⁵ Ma na seewa na da na ye berua mi, nge mɛ u gerua. ⁶ Ye n tɛ, u maa nɛɛ, n wuro Efarati mi, kpa n kpaka ye suama ye u raa nɛɛ, n bere mi. ⁷ Ma na seewa na da na kpaka ye sua mi ya raa beruan di. Adama na deema wee, ya sankira ya n maa garu koorɔ.

⁸ Yera Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ, ⁹ nge mɛya u koo Yudaba ka Yerusalemugibun tii suabu kpeerasia. ¹⁰ U nɛɛ, ba sãawa tɔn kɔsobu, ba ku ra wure bu win gari nɔ. Ben gɔru kĩrun gariya ba ra n yɔrari, kpa ba n bũnu yiiramme ba n sãamɔ. Ba koo kowa nge kpaka ye, ye ya n maa garu koorɔ mi. ¹¹ Nge mɛ ba ra kpaka sɛke pɔraɔ, nge mɛya u raa Isireliba ka Yudaba kpuro sua u tii sɛke ba n ka sãa win tambu, ba n win yĩsiru sɔɔwa, ba n sãa win

buraru, kpa tɔmba n nùn siaramɔ ben sɔ. Adama ba n win gari wure. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn mɔru

¹² Yinni Gusunɔ u nɛ, Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, n doo n nɛn tɔmbu Isireliba sɔ ma wi, ben Yinni, u gerua u nɛɛ, tam bwɔara wɔawa tam sɔ. Adama bɔ n wisa ba nɛɛ, ba yɛ mɛ, ¹³ saa yera kon bu sɔ n nɛɛ, mɛsuma wi, Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo de win mɔru yu ko nge tam mɛ mu koo Yerusalemun tɔmbu kpuro go, ka sinam be ba sɔ Dafidin sina gɔna sɔɔ, ka yɔku kowobu, ka win sɔmɔbu, tem mɛn tɔmbu kpuro gesi. ¹⁴ Kpa bu soona bu kɔsukuna, baaba ka bii, u n ben goon wɔnwɔndu mɔ. Gãanu maa sari ni nu koo nùn yɔrasia sere u ka be kpuro go.

Yinni Gusunɔ u tɔmbu

kirɔ mɔ ben tii suabun sɔ

¹⁵ Bɛɛ, Isireliba,
i swaa dakio i nɔ, ye na gerumɔ.
I ku maa tii sua,
domi Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ gari mɔ.

¹⁶ I Gusunɔ bɛɛn Yinni bɛɛrɛ wɛɛyɔ
u sere ka yam wɔkuru na
te ta koo de i sokukira guunu wɔllɔ.
Mɛya i yam bururam mara,
adama u koo de mu tɔra mam mam
kpa mu gɔsia yam wɔku bakaru
nge te ta wɔa gɔribun wɔa yerɔ.

¹⁷ I kun gari yi swaa daki,
kon da n swɔ bɔkuɔ bɛɛn tii sua bin sɔ.
Kon nɔni yɔresu yari n banda.
Domi ba koo bɛɛ Yinni Gusunɔn tɔmbu yoru
mwɛɛri

bu ka da tem tukumɔ.

18 Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ,
n sina boko ka win mɛro sɔɔwɔ n nɛɛ,
bu sinɔ temɔ domi ben sina furɔsu wɔruka
si su sãa ben buraru.

19 Wee, wuu si su wãa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia
Nɛgɛbuɔ,
sin tɔmba doona kpuro,
ma wuu si, su kɛnuɔ.
Goo sari wi u koo maa su kɛnia,
domi ba sin tɔmbu Yudaba gura kpuro sem
ba ka doona tem tukumɔ.

Ba Yerusalemun bɛɛɛ wuna

20 Wunɛ Yerusalemu, a nɔni seeyo a wa,
wee, wunen yibɛɛba ba wee sɔɔ yɛsan nɔm geu
gian di.

Mana tɔn be na raa nun nɔmu sɔndia ba wãa,
bɛn sɔ a raa bɛɛɛ mɔ.

21 Be ba raa nun sokumɔ yinni,
bà n nun sɛɛyasiabu na, mba kaa gere.
Saa ye sɔɔra wuriribu bu koo nun deema
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɔ̃ u ma.

22 Kaa tii bikia gɔruɔ a nɛɛ, mban sɔna yeni ya nun
deema.

Wunen tora dabinun sɔna ba wunen bekuru pota
ka dam
ba nun sekuru doke.

23 Etiopigii u koo kpɔ̃ u win wasin gɔna kɔsi?
Musuku gbeeku ga koo maa kpɔ̃ gu gen sansun
bausuu kɔsi?

Aawo.

Nge mɛya bɛɛ be i kɔsan dɔɔnɛ mɔ,
i n kpɛ̃ i gea ko.

24 Yen sɔ, kon bɛɛ yarinasiawa

nge mε woo ga ra yakasu yarinasie gbaburɔ.

²⁵ Wunε, Yerusalemu,
yèn sɔ̃ a nε, Yinni Gusunɔ̃ duari,
ma a wunεn naanε doke weesu sɔ̃,
wee ye na nun yiiye.

²⁶ Kon wunεn bekuru ghabia
kpa bu wunεn tereru wa.

²⁷ Na waamɔ sakararu ka kuuki yi a mɔ,
sanam mε a būnu gasirimɔ a sãamɔ guunu wɔlɔ ka
yakaso.

Ya sãawa gãa kɔ̃sunu nɛn nɔ̃ni sɔ̃.

Yen sɔ̃, wunε Yerusalemu, kaa kam ko à kun tii
dɛɛrasie.

Saa yerà a mara, a ka tii dɛɛrasia.

Nim gɔ̃ɔ̃ bakaru

14

¹ Sanam mε nim gɔ̃ɔ̃ra wãa, Yinni Gusunɔ̃ u
Yeremi sɔ̃ɔ̃wa u nεε,

² Yudaba ba gɔ̃ɔ̃ wooru sɔ̃.

Goo maa sari ben wuu marosun kɔ̃nnɔ̃sɔ̃.

Wee ba wɔ̃ruka temɔ̃ ba nuki sankire.

Ma Yerusalemugibu ba nɔ̃ɔ̃giru sue ba faaba
kanamɔ̃.

³ Damgibu ba bwɛɛbwɛɛbu gɔ̃rimɔ̃ bu nim kasuma.

Adama bà n dɔ̃kɔ̃ da ba ku ra nim wa.

Ba ra gɔ̃siramɛwa ka koto gbebusu,

kpa seku bakaru ta n bu mɔ̃, ba n wuswaa gãanu
wukiri.

⁴ Tem mu besikira yèn sɔ̃ gura kun nɛmɔ̃.

Ma sekura gbee wukobu mɔ̃ ba wuswaa gãanu
wukiri.

⁵ Yaka bekusu sari.

Batuma sɔ̃ɔ̃ra nɛnnu ra ma

kpá nu doona nu binu deri.

⁶ Wee gbeeku ketekunu nu wãa guunu wollo,
nu wom gabirimɔ nge gbeeku bõnu.
Nin nɔni tonda yèn sɔ yakasu sari.

⁷ Yudaba ba gerumɔ ba mɔ,
baa mɛ sa taare mɔ bɛsɛn durum sɔ,
Yinni Gusunɔ, a sun somiɔ wunen yĩsirun bɛɛɛn sɔ.
Wee sa kua mɛm nɔɔ sariba, ma sa nun torari.

⁸ Wunɛ wi bɛsɛ Isireliba sa naanɛ sãa,
wuna a ra sun faaba ko wahalan saa sɔɔ.
Mban sɔna kaa n sãa nge sɔɔ wi u sarɔ bɛsɛn temɔ
u kpuna wɔku teeru tɔna.

⁹ Mban sɔna kaa n sãa nge wi ba wɔri subaru sɔɔ,
n̄ kun mɛ nge tabu durɔ wi u kpána u sun faaba ko,
a sere wãa bɛsɛn suunu sɔɔ.
Yinni Gusunɔ, ma sa wunen yĩsiru sɔɔwa,
a ku sun deri.

¹⁰ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua win tɔmbun sɔ.
U nɛɛ, ba ra kã ba n yaayaare mɔ. Ba ku ra kpĩ bu
sina bu tii nɛnɛ. Ba n̄ maa n̄n wɛremɔ. U ben
durum yaaye. Yen sɔna u bu sɛɛyasiamɔ.

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a ku
tɔn be kanaru kua n ka bu gea kua. ¹² Domi baa
bà n nɔɔ bɔkua, na n̄ ben kanaru nɔɔmɔ. Bà n maa
yãku dɔɔ mwaararuginu ka kɛnu ganu kua, na n̄ nu
mwaamɔ. Kon de bu gbiwa gɔɔrun sɔ ka kɛsi kɛsi
bararun sɔ ka maa tabu sɔɔ.

¹³ Ma Yeremi u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wee
wunen sɔmɔbu ba wunen tɔmbu sɔɔmɔ ba mɔ, ba
n̄ tabu wasi. Gɔɔra kun maa duɔ ben temɔ. Kaa de
ba n wãawa bɔri yendu sɔɔ ka toro sindu.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u maa n̄n sɔɔwa u nɛɛ, weesa ba
gerumɔ ka nɛn yĩsiru. Na n̄ bu gɔre, na n̄ bu wooda

gaa wē. Mēya na n̄ maa bu gari gēē sōwa. Kāsinu ka sian gari ka ben gōrusun gari yi ba gerumō, ye kpuro weesa. ¹⁵ Yen sō, sōmō be na n̄ gōre mi, ba ka tōmbu sōmō ba mō, ba n̄ tabu wasi ben temō, gōra kun duō mi, kon de bu gbi tabu sō, ka gōrun sō. ¹⁶ Kpa tōn be ba maa weesun gari sōmō mi, ba n wōruka Yerusalemun swēē sō gō te, ka taa bin sō. Ba n̄ goo wasi wi u koo bu sike, be ka ben kurōbu ka bibu. Kon de ben nuku kōsuru tu wōriwa ben tii sō.

¹⁷ Yeremi u nēē, Gusunō u man sōwa n tōn be sō n nēē,

nēn nōni yīresu su kokumō bururu ka yoka,
su n̄ yōre.

Domī wahala baka ya nēn tōmbu deema.

Ba bu so ba mēera kua.

¹⁸ Nā n yara na da yakasō,
na ra tōn be ba go tabu sōn gonu wawa nu kpī.

Nā n maa wurama wuuō,
kpa n deema tōmba barō gōrun saabu.

Gusunōn sōmōbu ka yāku kowobu

ba ra n den sirenēwa tem mē sō.

Ba n̄ yē ye ba mō.

Isireliba ba Yinni Gusunō

suuru kanamō

¹⁹ Yinni Gusunō,
a bēse Yudaba biru kisiwa mam mam?
A sun bwēra yarawa?

Mban sōna a sun sēyiasiamō a mēera mō
ye ya n̄ bekuramō.

Sa bōri yendu mara, adama sa n̄ tu wa.

Sa mara a sun bekia, adama nōni swāaru sōra sa
wāa.

²⁰ Yinni Gusunō, sa durum kua wunēn mi.

Sa tuba ma nuku kōsura sa kua, beɛ ka beɛn
baababa.

²¹ A wunen arukawani yaayo ye a ka sun bōkua.

Wunen yīsirun sō, a ku sun gēm.

A ku maa Yerusalemu fune wīa
mi a wunen sina gōna yīikogla yii.

²² Būu goo sari wi u koo kpī u gura nēesia,

wallun tii, ta n kpē tu gura nēesia.

Gusunō beɛn Yinni, wuna a ra de gura yu nē.

Wuna sa maa naane sāa. Domi wuna a ra ye kpuro
ko.

15

¹ Yinni Gusunō u Yeremi sōwa u nē, na n nēn
tambu Yudaba wōnwōndu kuammē, baa Mōwisi ka
Samuēli bā n na nēn mi, bu ka man suuru kana ben
sō. Kon bu sōwa n nē, bu doonō nēn wuswaan di.

² Bā n maa wunē Yeremi bikia ba nē, mana ba koo
da, kpa a bu wisi a nē,

ba koo gbiwa.

Gaba koo ben yaron gō gbi, gō wiya koo bu sua.

Gaba koo gbi tabu sō, gō wiya koo bu sua.

Gaba koo gbi gōrun sō, gō wiya koo bu sua.

Kpa bu maa gabu yoru mwēri, yoo tera ba koo di.

³ Kon de kēsinu nne yu bu deema. Ba koo gbi tabu
sō, kpa bōnu nu ben gonu gēri, kpa gbeeku yē ka
gunōsu bu di mam mam. ⁴ Biti ka bērum koo bwese
tukunu mwa bā n wa ye ya bu deema, ye Yudan
sina boko Manase Esekiasin bii u kuan sō kpuro
Yerusalemuō.

Yinni Gusunō

u koo Yudaba sēyasia

⁵ Saa ye sɔɔ, Yerusalemu,
 wara u koo wunen wɔnwɔndu wa.
 Wara u koo nun wanyo kua.
 Wara u koo na u bikia ye n nun mɔ.

⁶ Wee a man deri, ma a biru wura.
 Yen sɔ, kon nun nɔma doke n nun kpeerasia.
 Domi na wasira ka baadomman wɔnwɔn te na nun
 kuammɛ.

⁷ Kon nen tɔn be sarawa nge dobi
 wusun gbāra kɔnnɔsɔ.
 Kon de bu ben bibu bia, kpa n bu kam koosia.
 Domi ba yina bu ben swɛɛ kɔsi deri.
⁸ Kon de ben gɔminibu bu yani seeri dabiru kera
 yi yi wāa nim wɔkun gooro.
 Kon de yiberɛba bu na
 bu ben aluwaasiban mɛrobu wɔri sɔɔ sɔɔ gbāara.
 Kpa nuku sankiraru ka bɛrum ben mɛro be deema
 subaru sɔɔ.

⁹ Wi ba raa bɛɛɛ wɛɛmɔ
 yɛn sɔ u bii tɔn durɔbu nɔɔba yiru mara
 u wasikiramɔ.
 U koo mam gbiwa sekum ka seku bakaru.
 Be ba tie, kon de yiberɛba bu bu gowa tabu sɔɔ.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yen gerua.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

weeweenu koosimɔ

¹⁰ Yeremi u nɛɛ,
 nen mɛro, mban sɔna a man mara.
 Wee na kua bɔruro.
 Domi nen sɔna tem men tɔmbu kpuro
 ba sikirinamɔ ba sannamɔ.
 Na n goon mi gāanu bɔkure,
 na n maa goo gāanu bɔkure.
 Adama ka mɛ, ba man bɔrusimɔwa kpuro.

11 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon nun yakia wunen gean sɔ,
kpa n nun wunen yiberɛba kamia
wahala ka nuku sankiranun saa.

12 Goo kun kpɛ u sisu bɔɔku,
si su wee sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di
ka sere maa sii gandu.

13 Kon de yiberɛba bu na
bu tem mɛn arumani kpuro gura
nɛn tɔmbun durum sɔ ye ba kua tem mɛ kpuro sɔɔ.

14 Kon de bu ben yiberɛba sɔ tem tukumɔ mi ba n
yɛ.

Domi nɛn mɔru seewawa be sɔɔ nge dɔɔ.

15 Yera Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ,
a kpuro yɛ.

A man yaayo. A ku man duari.

A be ba man nɔni sɔɔmɔ mɔru kɔsio.

A ku man go, wunɛ wi a suuru mɔ.

A yɛ ma wunen sɔna na sekuru sɔɔwa.

16 Wunen gari kpurowa na swaa daki.

Ma na yi doke gɔruɔ.

Yiya yi man nuku dobu wɛ.

Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,

a n yɛ ma wunen yɛsira na sɔɔwa.

17 Mɛya na n wure n sina ka tɔn yaa kasikiobu
su ka nuku dobu ko sannu.

Na tii gɔwawa na sɔ nɛ turo,

domi a dera nɛn mɔru seewa.

18 Yinni Gusunɔ,

mban sɔna na wahala mɔ sere ka tɛ.

Mban sɔna ya sɔa nge boo wi u ku ra kpe.

Yinni, kaa n man sɔawewa nge bwia ye ya n naanɛ
mɔ,

n kun mɛ nge daa te ta ra nim kpe?

19 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa u nɛɛ,
 à n gɔsirama nɛn mi,
 kon de a maa ko nɛn sɔm kowo.
 À n wura a mɛm saarinu deri
 kpa a gari arufaanigii gere,
 kon maa nɛn gari doke wunɛn nɔɔwɔ.
 N n mɔ wuna kaa gɔsira ben mi,
 beya n weenɛ bu wurama wunɛn mi.

20 Kon de a n dam mɔ
 nge gbãra te ba kua ka sii gandu.
 Ba koo ka nun tabu ko,
 adama ba n nun kamiamɔ.
 Domi ko na n ka nun wãa n nun faaba ko.
 21 Kon nun yakia tɔn kɔsobun nɔman di.
 Kpa n nun wɔra be ba nuki sosun nɔman di.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ u yina

Yeremi u kurɔ sua

16

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, 2 a ku kurɔ
 sua, kpa a ku bibu ma tem mini. 3 Wee ye ya koo
 bii be ba koo marura tem mɛ sɔɔ deema, ka ben
 mɛrobu ka ben tundobu. 4 Barara ta koo bu go. Ba
 n bu gɔɔ swiyyammɛ. Ba n maa bu sikumɔ. Ba koo
 kowa taaki tem sɔɔ. Be ba tia kpa bu bu go tabu sɔɔ,
 n kun mɛ, gɔɔru tu bu go, kpa gbeku yɛ ka gunɔsu
 ben gonu di.

5 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, a ku du diru mi ba
 gɔɔ wooru sɔ a ka bu duura. Domi na nɛn bɔri
 yendu wuna tɔn ben min di. Na n ben kɔru mɔ,
 mɛya na n maa ben wɔnwɔndu mɔ. 6 Damgibu ka
 bwɛɛbwɛɛbu ba koo gbiwa. Ba n bu sikumɔ, ba n

maa ben gɔɔ wooru sinamɔ. Goo kun tii muririmɔ, goo kun maa kɔnimɔ ben gɔɔn nuku sankiranun sɔ.
⁷ Bɛn tɔmba gu mi, ba n̄ goo wasi wi u koo ka bu dīanu naawa u ka bu nukuru yemiasia. Goo maa sari wi u koo ka bu tam naawa u ka bu dam kē, baa n̄ n ben mɛron na u gu, n̄ kun mɛ, ben tundo.

⁸ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, yɛnu mi ba tɔɔ baka dim mɔ, a ku du mi, i di i nɔ ka be sannu. ⁹ Domi nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na kon yam min nuku dobu kpeerasia bɛɛn nɔni biru. Ba n̄ maa nuku doɓun womusu ka be ba suanamɔn nɔɔgiru nɔɔmɔ mi.

¹⁰ Sanam mɛ kaa tɔn be gari yi nɔɔsia, ba koo nun bikia bu nɛɛ, mban sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na bu nɔni swāa tenin bweserun gari sɔmɔ. Mba ba nɛ, Gusunɔ ben Yinni torari. ¹¹ Saa ye sɔɔra kaa bu wisi a nɛɛ, ben baababa ba man deri, ma ba da ba bũnu sɔwa ba yiira nin nuurɔ, ma ba man biru kisi, ba n̄ nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. ¹² Ma ben tii ba kɔsa kua n kere ben baaba be. Wee ben baawure u yɔrari u win gɔrun kīru kankam swī. Ba n̄ nɛn gari swaa dakimɔ. ¹³ Yen sɔ, kon bu yara tem minin di, kpa bu da tem mi ben baababa ka ben tii ba n̄ yē. Miya ba koo bũnu sã sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru. Domi na n̄ maa bu durom gam kuammɛ.

Isireliba ba koo wurama

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen sɔna tɔnu ganu sisi n̄ sɔɔ ba n̄ maa bɔrumɔ bu nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wāaru wi u Isireliba yarama Egibitin di. ¹⁵ Adama ba koo bɔrewa bu nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wāaru wi u Isireliba yarama saa sɔɔ yēsan nɔm geu gian di ka sere tem mi u raa bu yarinasian di. Domi kon de bu wurama ben temɔ mɛ na raa ben baababa wē.

Seeyasia bi bu wee

¹⁶ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, kon yiberɛba seeya bu Isireliba mwɛɛri nge mɛ susure kowobu ba ra swɛɛ mwɛɛri. Yeniban biru, kon maa yiberɛ gabu seeya bu bu wɔri bu go gungunu wɔllɔ ka guunɔ, ka sere maa kpee baaba sɔɔ nge mɛ taasobu ba ra yɛɛ wɔri bu go. ¹⁷ Domi nɛn nɔni yi ben sanu sanusu mɛɛra, sin gasu kun berua nɛn nɔni sɔɔ. Mɛya na maa ben toranu kpuro waamɔ. ¹⁸ Kon bu ben durum are wɛ mam mam. Domi ba nɛn tem disi doke mɛ mu sɔa nɛn arumani, ma ba dera mu ben bũun bwãarokunu yiba ni nu n wãaru mɔ.

*Tambu kpuro**ba koo Gusunɔ tubu*

¹⁹ Yeremi u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a sãawa nɛn dam
ka nɛn kuku yee damgiru, nɔni swãarun saa.
Wunen miya handunian goonu nne kpuron tambu
ba koo na,
kpa bu nɛɛ, weesa ben baababa ba swĩ.
Ben bũnu nu n gãanu sosi, nu sãawa kam dirum.
²⁰ Tɔnu u koo kpĩ u tii kua ye u koo sã.
Adama ka gem, nu n sãa Gusunɔ.
²¹ Yen sɔna, wunɛ Yinni Gusunɔ a nɛɛ,
kaa bu wunen dam sɔɔsi,
kpa bu gia ma wuna a sãa Yinni Gusunɔ.

*Yudaban durum**ka ben seeyasiabu***17**

¹ Yudaban durum ya yorua ben gɔrusɔ.
Ya maa sɔɔsire ben yãku yenun kãanu sɔɔ.

Ma n sãare ba ye yorua mi,
ka yorutii sisugia ka kpee te ta bɔbunu bo.

² Ya sãawa seeda ye ya bu taare wẽemɔ.

Nge mɛya ben bũu turanu ka ben bwãarokunu
ka ben dãa kubenu ka ben gungunu mi ba ra bũu

wi ba mɔ Asitaate sã,
ya maa bu taare wẽemɔ.

³ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon nɛn guu tɛn mi ba ra man sã,
ka ben dukia ka ben gbea
ka gungunu mi ba ra bũnu sã
yibɛɛba nɔmu bɛria, ben durum yen saabu
ye ba kua ben tem mɛ kpuro sɔɔ.

⁴ Ben toranun sɔna ba koo ben tem bia
mɛ mu sãa ben tubi.

Kon bu ko ben yibɛɛban yobu,
kpa bu da tem mi ba n yɛ.

Domi ba dera nɛn mɔru ya yabura nge dɔɔ.

Ya ko n maa yaburewa sere ka baadommasɔ.

A kun tɔnu naanɛ sãa

⁵ Nɛ, Yinni Gusunɔwa na nɛɛ,
bɔrigiiwa wi u win gɔru sɔiya nɛn min di,
ma u tɔnu naanɛ sãa, u tãsa wi sɔɔ.

⁶ U ko n wɔnwɔndu soorewa
nge dãa kiki si su wãa mi gãanu ku ra kpi.
U n nuku dobu wasi.

U ko n wãawa tem saaramɔ mi goo sari.

⁷ Adama domarugiiwa wi u win naanɛ doke nɛ,
Yinni Gusunɔ sɔɔ,

ma win toro sindu ta wãa nɛ sɔɔ.

⁸ Yɛro ko n sãawa nge dãa te ta yɔ daarun gooro,
tɛn gbini yi ku ra nim bie.

Dãa ten bweseru ta ku ra n yam susuru gara.

Ten wurusu ra n bekusu sãawa saa kpuro.

Sɔɔ sārerun saa yà n na,
 ta ku ra ghere, baa wɔɔ ge ghebura yōra.
 Mɛya ta ku ra maa marubu yōre.
⁹ Tɔnun gōru ga ra kōsa berewa.
 Mɛya gen barara ku ra bekure.
 Goo u wāa wi u koo kpī u gen bwisikunu gia?

¹⁰ Nɛ, Yinni Gusunɔwa
 na ra tɔnun gōru ka win bwisikunu wɛɛri,
 n ka nùn ye u kuan are wɛ.

¹¹ Wi u dukia guramɔ ka swaa kōsa,
 u sãawa nge kusu ge ga sãa tuka wee ye ga n̄ ka.
 Dukia ye, ya koo nùn deriwa
 win wāarun suunu suunuka sɔɔ,
 kpa u n sãa nge gari bɔkɔ win wāa dāakiru sɔɔ.

Yinni Gusunɔ turowa

u sãa wāarun bwia

¹² Bɛsɛn sãa yee dɛɛraru
 ta sãawa nge sina kita yiikogiru
 te ta walle suare yellun di.

¹³ Yinni Gusunɔ, wuna bɛsɛ Isireliba sa yīiyɔ.
 Be ba nun biru kisi, ba koo sekuru wa.
 Be ba ka nun tondinɛ, ba koo bu duari.
 Ba ko n sãawa nge bèn yīsa ba yorua tua sɔɔ.
 Domi ba wunɛ Yinni Gusunɔ deri,
 wunɛ wi a sãa nge bwia yèn nim mu wāaru wɛɛmɔ.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

somiru kanamɔ

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a man bekio,
 kpa n wa n bekura mam mam.
 A man faaba koowo kpa n faaba wa.
 Domi wunɛ turowa na ra n siaramɔ.

¹⁵ Yinni Gusunɔ, wee, tɔmba man bikiamɔ ba mɔ,

mana nɔni swāarun gari yi a bu sōwa mi, yi woo.

I den bu wɔrima.

¹⁶ Adama na n̄ yin̄ n wunen̄ tumbu kp̄ara.

N n̄ n̄, na sende nɔni swāa ten tōru tu ka na.

Wunen̄ tii, a yē m̄.

A maa yē gari yi na yara nen̄ nɔn̄ di kpuro.

¹⁷ Yen sō, a ku de na n maa berum soore wunen̄ sō,

wun̄ wi a s̄a nen̄ kuku yeru nɔni swāarun saa.

¹⁸ A de be ba man nɔni sōm̄ bu sekuru wa.

Kp̄a n̄, na kun tu wa.

A de bu diiri, kp̄a n̄, na n wāa ka toro sindu.

A de nɔni swāaru tu bu deema,

kp̄a a bu s̄eyasia n kp̄a.

Tō w̄rarugirun b̄er̄e w̄ebu

¹⁹ Yinni Gusun̄ u n̄, Yeremi, a seewo a da a yōra k̄ann̄w̄ ge ba m̄ t̄ambun̄ k̄ann̄ mi Yudaban sinambu ba ra ka du kp̄a bu ka yari, kp̄a a maa da a yōra k̄ann̄ si su tien̄ mi. ²⁰ Kp̄a a bu s̄ a n̄, be,

Yudaba ka ben sun̄ ka be, Yerusalemugibu,

be kpuro be ba dum̄ k̄ann̄ sin min̄ di, bu n̄

Yinni Gusun̄gia swaa dakio bu n̄. ²¹ Na n̄, ba

n̄ tii s̄ kp̄a bu ku raa s̄munu s̄be tō w̄rarugiru

s̄. Bu ku raa maa nu duusia Yerusalemun̄ gb̄ara

k̄ann̄sun̄ di. ²² Bu ku raa mam nu yara ben

yenusun̄ di. Bu ku s̄mburu garu ko. Adama bu

sanam m̄ yiiyo n̄, Yinni Gusun̄n̄ s̄ n̄ge m̄ na

ben baababa yiire. ²³ Geema, ben baaba be, ba swaa

taaya. Ba n̄ man swaa daki. Ba nen̄ s̄s̄sinu yina.

²⁴ Adama be, b̄a n̄ man swaa daki ka gem, ma ba n̄

s̄munu ganu duusie Yerusalemun̄ k̄ann̄sun̄ di tō

w̄rarugiru s̄, ma ba tō te yi n̄, Yinni Gusun̄n̄ s̄,

ma ba n̄ s̄mburu garu kue te s̄, ²⁵ saa yera sinam

be ba s̄ Dafidin̄ sina ḡn̄a ka ben sina asakp̄bu

ba koo du saa Yerusalemun kɔnnɔ sin min di, ba n tabu kekɛba dua, be dumi gawe, kpa gabu ba n dumi sɔni. Mɛya Yudaba kpuro ka Yerusalemugibu kpuro ba koo maa du mi, kpa Yerusalemu ya n tɔmbu yiba sere ka baadommaɔ. ²⁶ Tɔmba koo na nɛn sɔa yerɔ Yudan wusu ka Yerusalemun baru kpaanu kpuron di ka Bɛnyamɛɛn tem di, ka sere maa guunun di ka wɔwin di, ka sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gian di, tem mɛ kpuron di gesi, bu yɔku dɔɔ mwaararuginu ko ka siarabun yɔkunu, kpa bu ka kɛnu na, kpa bu turare dɔɔ doke mi. ²⁷ Adama bɔ kun nɛn gari swaa daki, yi na nɛɛ, bu man tɔɔ wɛrarugii te yiya, ma ba dumɔ Yerusalemun kɔnnɔsun di, ba n sɔmunu sɔɔwa, tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ, saa yera kon wuu ge dɔɔ doke wi u n gbimɔ kpa be kpuro bu dɔɔ mwaara.

Yeremi u da mɔmɔn yɛnuɔ

18

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ² a seewo kpa a da mɔmɔn yɛnuɔ. Miya kon nun gari sɔ.

³ Ma u seewa u da mɔmɔn yɛnu mi. U deema wee u wekeru mɔ. ⁴ Weke te u mɔ mi, ta n gea kue. Ma u ten sɔn te sua u ka weke kpaaru kua te ta nɔn wɛre.

⁵ Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ⁶ mban sɔna na n kpɛ n ka bɛɛ Isireliba ko nge mɛ. Wee nge mɛ mɔmɔ wi, u sɔndu sua u nɛni win nɔmuɔ, nge mɛya i maa wɔa nɛn nɔmuɔ. ⁷ Gasɔ, na ra gere bweseru garun sɔ n nɛɛ, kon tu wuka n sura nge dɔa, kpa n tu kam koosia. ⁸ Adama bwese te, tɔ n ten daa kɔsa ta nuku kɔsuru deri, na ra tu deriwa na kun maa tu kɔsa kue. ⁹ Mɛya gasɔ, na ra maa gere bweseru garun sɔ n nɛɛ, kon tu seeya. ¹⁰ Adama bwese te, tɔ n kɔsa

mò ma ta ñ nɛn gere swaa sue, na ku ra maa tu gea
ye kue ye na raa gǝru doke mi. ¹¹ Yen sǝ, a Yudaba
ka Yerusalemugibu sǝwǝ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunǝ
na sǝoru mò n ka bu kǝsa kua. Na yen kpunaa yi.
N n mɛn na, ben baawure u win daa kǝsa derio u
wurama nɛn mi.

¹² Adama ba koo gere bu nɛɛ, mban sǝna ba koo
kǝsi. Ben baawure u koo win bwisiku kǝsunu
swǝiwa u ko ye u kǝi.

Isireliba ba Gusunǝ yina

¹³ Yinni Gusunǝ u nɛɛ,
Isireliba ba gǝa kǝsunu kua n sara.
I bwesenu kpuro bikio,
wara u yenin bweseru nǝre.

¹⁴ Nim mu ra kokubu kpe Libanin guunu wǝllun
di?

Daa te ta kokumǝ,
ta ra nim gem kpe?

¹⁵ Adama nɛn tǝmbu ba man duari
ba da ba bǝnu turare dǝǝ dokeammɛ.
Ya dera ba ñ yǝ ye ba mò ben swɛɛ sǝǝ.
Ba ben yellun swaa dosu derimǝ,
ma ba swaa kisi swǝi.

¹⁶ Ba dera ben tem mu sankira.
Ma tǝmbu ba bu yǝɛmǝ baadomma.
Wi u sarǝ mi gesi, ù n mu wa,
u ra wiru kparewa.

¹⁷ Yen sǝna kon de bu yarina yiberɛban wuswaaǝ
nge tua ye sǝǝ yari yerun woo ga yarinasia.
Kon bu biru kisi.
Na ñ bu mɛɛrimǝ sanam mɛ ba nǝni sǝǝre.

Ba nǝ tia kua

bu ka Yeremi mwa

18 Yera tən be, ba nɛɛ, su Yeremi nɔɔ tia kua su nùn mwa. Domi wooda kun gbimɔ baa yāku kowobu bà kun wāa. Bwisi kun kpeemɔ baa bwisigibu bà kun wāa. Gusunɔn gari kun gbimɔ yèn sɔ win sɔmɔba sari. N n mɛn na, i na su nùn wəri su yaa kasiki, kpa su ku maa win gari nɔ su sere yi laakari ko.

19 Saa yera Yeremi u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, Yinni Gusunɔ,
a man swaa dakio.

A nɛn yiberɛban gari yi nɔɔwɔ.

20 Kaa de gea yu gɔsira kɔsa?

Wee ba dɔkɔ kpiriru gba
bu ka man kpɛɛ sɔɔ.

A yaayo ma na yɔra wunɛn wuswaaɔ ben sɔ,
na ka nun gari kua
kpa a ku maa ka bu mɔru ko.

21 Yen sɔ, a de gɔɔru tu ben bibu go.

A de bu gbisuku tabu sɔɔ,
kpa kurɔbu bu durɔbu ka bibu bia,
kpa bu ko gɔminibu.

A de baranu nu durɔ be go,
kpa bu ben aluwaasiba go tabu sɔɔ.

22 A de tabu kowo wuunu nu bu wəri.
Kpa wuri yi nɔɔra ben yɛnusɔ.

Domi ba dɔkɔ kpiriru gba
bu ka man kpɛɛ te sɔɔ.

Ba man yina beria nɛn swaa sɔɔ.

23 Adama wunɛ, Yinni Gusunɔ,
a ben nɔɔsinaa kpuro yɛ,
ye ba kua bu ka man go.

Yen sɔ, a ku bu ben toranu wɔka.

A ku ben durum ye duari.

A de bu fukura wunɛn wuswaaɔ.

A bu sɛɛyasio wunen mɔrun saa sɔɔ.

Weke te ta kəsira

19

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a doo mɔmɔn mi a boo dwe ge ba kua ka sɔndu. Kpa a yāku kowo be ba bukure ka wuun guro gurobu menna, ² kpa i da wɔwa ye ba mɔ Beni Hinɔmuɔ ye ya wāa kɔnnɔ gen mi gia, mi ba ra wekenu mɔm. Miya kaa nɔɔgɪru sua a gari gere yi kon nun sɔ. ³ Kaa Yudaban sinambu ka Yerusalemugibu sɔ bu swaa dakio bu nɔ ye nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na gerua. Kon de nɔni swāaru tu na Yerusalemɔ sere wi u ten gari nua kpuro, win swasu su sikari. ⁴ Domi ba man deri, ma ba yam mi disi doke. Ba būnu turare dɔɔ dokea mi, ni be ka ben sikadoba ka ben sinambu ba n̄ yɛ. Ma ba tɔn dabɪnu go mi, be ba n̄ gāanu kue. ⁵ Ba būu wi ba mɔ Baali yāku yeru bania gunguru wɔllɔ. Miya ba ra ka ben bibu yāku dɔɔ mwaararugiru ko, yāku tɛn bweseru na n̄ bu yiire, na n̄ mam ten bwisikunu koore.

⁶ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔnu ganu sisi n̄ sɔɔ ba n̄ maa wɔwa ye sokumɔ Tofeti n̄ kun mɛ Beni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn goo yeru. ⁷ Wɔwa yen miya kon Yudaba ka Yerusalemugibun nɔɔ tia ye ba kua kam koosia, kpa n de yiberɛba bu bu go tabu sɔɔ. Kon de gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ben gonu di. ⁸ Kpa n de Yerusalemu yu ko bansu si ba koo yɛɛ. Wi u sarɔ mi kpuro, ù n ye wa, u biti soora u wia ko nɔni swāa ten sɔ. ⁹ Kon de yiberɛ be, bu bu nɔni sɔ sere bu ben berusebu ka ben bibun gonun yaa di.

¹⁰ Yen biruwa wunε Yeremi kaa boo ge kōra tōn be ba ka nun da min wuswaa. ¹¹ Kpa a nεε, nε Gusunō, wōllu ka tem Yinni na nεε, kon bu yarinasia kpa n wuu ge kōsuku nge boo ge, ge ba n kpē bu maa sōmε. Tofetin wōwa miya ba koo tōmbu sike yēn sō ba n maa ayeru wasi gam. ¹² Meya kon tem mε ka mēn tōmbu kua, kpa Yerusalemu yu ko nge Tofeti. ¹³ Yerusalemugibun yenusu ka Yudaban sinambun yenusu, yenusu kpuro gesi mi ba ra būnu turare dōo dokeye ka mi ba ra suru ka kperi ka sōo sā, ka sere mi ba ra maa būnu ganu sā, si kpuro su koo disi duurawa nge Tofeti.

¹⁴ Yen biru, Yeremi u gōsirama Tofetin di mi Yinni Gusunō u nūn gōra u win gari gere. Ma u na u yōra Yinni Gusunōn sāa yerun yaaraō u tōmbu kpuro sōōwa u nεε, ¹⁵ Gusunō Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem mō u nεε, wee u koo de kōsa ye u raa gerua kpuro yu Yerusalemu ka yen wuu si su tie deema. Domi sin tōmba swaa taaya, ba n win gere nua.

Ba Yeremi dāa doke

20

¹ Yera sōo teeru, Pasuri Imērin bii wi u sāa yāku kowo u ka maa sāa Yinni Gusunōn sāa yerun kōsobun tōnwero u nua ma Yeremi u yeniban gari gerua. ² Yera u dera ba nūn so, ma ba nūn dāa doke nge wiiro Yinni Gusunōn sāa yerō, kōnnō ge ba sokumō Benyamēen kōnnōn bera gia. ³ Adama yen sisiru bururu, Pasuri u Yeremi dāa ye wuna. Ma Yeremi u nūn sōōwa u nεε, Yinni Gusunō kun maa nun sokumō Pasuri. Yīsi ten tubusiana bōri yēnda ka nun sikerenε. Adama tē, u nun sokumō

Magɔɔ Misabibu. Yen tubusiana nandabu ka nun sikerene. ⁴ Domi Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, u koo wunɛ ka wunen bɔrɔba nandabu kpɛɛ. U koo de bɛɛn yiberɛba bu bɛɛn gabu go tabu sɔɔ, kpa a ye wa ka wunen nɔni. Kpa Babilonin sina boko u Yudaba go kpa u gabu yoru mwɛɛri u ka da Babiloniɔ. ⁵ U koo de yiberɛba bu Yerusalemun arumani gura, ka sɔma ye tɔmba kuan are kpuro, ka sere gɔa gee ni nu wɔa ye sɔɔ. U koo de bu Yudaban sinambun arumani gura, kpa bu ka ye kpuro da Babiloni mi. ⁶ Pasuri, wunɛ ka wunen yɛnugibu, ba koo bɛɛ yoru mwa bu ka da Babiloniɔ. Miya i ko i gbi, wunɛ ka be a gari weesugii kua, kpa bu bɛɛ sike mi.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

weeweenu koosima

⁷ Yinni Gusunɔ, a man kɔkura,
ma na wunen gari wura.

A man sɛre a kamia.

Wee tɔru baatere

tɔmbu kpuro ba ra n man yɛɛmɔwa,
kpa ba n man gari bɔkɔ mɔ.

⁸ Nà n kɔ n gari gere,

sere n nɔɔguru sua ka dam n nɛɛ,

yiberɛba ba wee bu sun dam dɔre,

kpa bu sun kam koosia.

Yinni Gusunɔ,

tɔmba ra n man yɛɛmɔwa wunen garin sɔ
baadomma.

⁹ Nà n nɛɛ, kon nun deriwa,

na n maa wunen gari kparamɔ,

n da n sɔawa nge dɔɔ u wɔa nɛn wasi sɔɔ

u nɛn kukunu mɛnimɔ.

Kpa n kookari ko n ka tii marisi,

adama na ku ra kpĩ.

¹⁰ Na nɔɔmɔ tɔn dabinu nu man kɔsa bwisikusimɔ.

Ba mɔ, nandabu wɔa baama.

Su ka win gari da wirugibun mi.

Be ba raa ka man nɔɔ tia sɔa

ba mɛrimɔ nà n kon sokura.

Ba mɔ, sɔrɔkudo kon de bu man samba ko.

Kpa bu wa bu man mwa bu mɔru kɔsie.

¹¹ Adama na yɛ ma wunɛ Yinni Gusunɔ, a wɔa ka nɛ
nge tabu durɔ damgii.

Yen sɔna be ba man nɔni sɔɔmɔ ba koo sokura.

Ba n kpɛ bu man kamia.

Yen sɔna ba koo sekuru wa

kpa ba n tu yaaye sere ka baadommaɔ.

¹² Wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,

wunɛ wi a ra tɔnu wɛɛri,

a ka wa ù n sɔa gemgii,

kpa a n win bwisikunu ka win gɔrun gari yɛ,

wuna kon de a nɛn yiberɛba mɔru kɔsie.

Domi wuna na tii nɔmu sɔndia.

¹³ I Yinni Gusunɔ siaro ka womusu.

Domi u ra wɔnwɔndo wɔre

saa tɔn kɔson nɔman di.

¹⁴ Tɔɔ bɔrigira tɔɔ tɛ sɔɔ ba man mara.

Tɔɔ te, tu ku domaru wa.

¹⁵ Bɔrurowa wi u da u nɛn tundo sɔɔwa u nɛɛ,

wee, ba nùn bii tɔn durɔ marua.

Ma labaari ye, ya nùn nuku doo bakabu wɛ.

¹⁶ Durɔ wi, u kam koowo

nge wuu si Yinni Gusunɔ u kam koosia

u n sin wɔnwɔndu kue.

Kpa u wuri nɔ bururu,

kpa u tabun wurenu nɔ sɔɔ sɔɔ gbɔara.

¹⁷ Mban sɔna Gusunɔ u n yande dere n gbi
sanam mɛ na wɔa nɛn mɛron nukurɔ,

kpa nuku te, tu yande ko nɛn sikiru,
kpa na n wãa mi sere ka tẽ.

¹⁸ Mban sɔna na yara nɛn mɛron nukurun di,
na ka sere wahala yeni ka wasi wuriri bini waamɔ,
ma nɛn wãara wiru gooramɔ ka sekuru.

Yerusalemu koo kam ko

21

¹⁻² Sina boko Sedesiasi u Pasuri, Maakiyan bii, ka Sofoni, yãku kowo Maseyan bii gɔra Yeremin mi, bu nùn sã bu nɛɛ, u bu bikiaru kuo Yinni Gusunɔn mi, domi Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko, u ka bu tabu mɔ. Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo nùn maamaaki gaa kpare ben sã, kpa u wa u bu deri. Yera Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua.

³ Ma Yeremi u tɔn be wisa u nɛɛ, bu doo sina boko Sedesiasin mi bu nɛɛ, ⁴ amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee, u koo de ben tabu kowo be ba ka Babilonin sina boko ka win tɔmbu sannamɔ wuun biruɔ bu duki su bu wura wuu ge sɔɔ. ⁵ Kpa wi, Gusunɔn tii u ka be Yudaba sanna ka mɔru u bu win dam sɔɔsi, ⁶ u de bara kɔsuru tu hunde koniba kpuro wɔri tu go wuu ge sɔɔ, tɔmbu ka yaa sabenu. ⁷ Yen biruwa u koo sina boko Sedesiasi, Nɛbukanɛsaa nɔmu bɛria, wi ka win sɔm kowobu ka win tɔn be ba wãa wuu ge sɔɔ, be ba gesi yara bararun di, ka tabun di, ka gɔɔrun di. Be kpurowa Nɛbukanɛsaa u koo go. U n ben wɔnwɔndu mɔ. U n maa goo derimɔ.

⁸ Wee ye Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa win tɔmbun sɔ. U nɛɛ, wee, u bu swaa yiru yiyammɛ, swaa yèn mi wãara wãa, ka yèn mi gɔɔ u wãa. ⁹ Wi u koo gesi yɔra wuu ge sɔɔ, u koo gbiwa tabu sɔɔ, n

kun mε ka gǝǝru, n̄ kun mε ka bararu. Adama wi u yara u tii Babilonigibu wε be ba bu tarusi, yēro koo win wāaru wōra. Teya ta ko n sāa win arumani ye u kpīa u yara. ¹⁰ Domi u yōrariwa u wuu ge kōsa kua, n̄ n̄ mō gea. U koo gu Babilonin sina boko nōmu sōndiawa u gu dǝǝ mēni.

Gari yi Yinni Gusunō

u Dafidin bweseru sǝǝwa

¹¹ Yinni Gusunō u nεε, amēniwa wunε Yeremi kaa Yudaban sina bokon bweseru sǝ. A nεε, bu nε, Yinni Gusunōn gari nǝǝwō.

¹² Be, Dafidin bweseru,
ba n da gem swīi baadomma.
Kpa bu be ba dam dǝre yakia
be ba bu dam dǝremōn nōman di.
Bà kun kue mε,
nēn mǝru ya koo bu yabure
ben kom kǝsum sǝ.
Ba n̄ maa kpē bu ye go.

¹³ Kon Yerusalemugibu wōri.
Be, be ba wāa wōwa sǝǝ kperun wǝllo,
baa bà n gerumō ba mō,
wara u koo kpī u du ben wāa yerō,
u ben kuku yeru turi.

¹⁴ Kon bu sēyasia nge mε ben kookoosu nε.
Kon ben sina kpaaru dǝǝ mēni
te ba bana ka dāa ye ba mō sēduru,
kpa ye ya ka tu sikerene kpuro yu dǝǝ mwaara.

22

¹ Yinni Gusunō u maa Yeremi sǝǝwa u nεε, a doo Yudaban sina bokon yenuō kpa a bu gari yini sǝ. ² A nεε, wi, Yudaban sina boko, wi, wi u sǝ Dafidin sina

gɔnaɔ, ka win bwãabu ka win tɔmbu ka be ba gesi wãa sina kpaaru mi, ³ bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari yini swaa dakio bu nɔ. Bu gem swĩiyɔ. Bu be ba dam dɔremɔ wɔro be ba bu dam dɔremɔn nɔman di. Bu ku sɔbu ka gɔminibu ka gobekuban gãanu mwa ka dam. Bu ku maa taare sarirugibu go yam mini. ⁴ Bɔ n wooda yeni mɛm nɔɔwa, gabu ben bweseru sɔɔ, ba ko n bandu diiwa ba n sɔ Dafidin sina gɔna yeni sɔɔ. Ba koo du saa kɔnnɔ minin di ba n dua tabu kɛkɛ sɔɔ ye dumi gawe, n̄ kun mɛ, ba n dumi sɔni, be ka ben bwãabu ka ben tɔmbu. ⁵ Adama bɔ n yina bu ye mɛn nɔɔwa, sere ka nɛ, Yinni Gusunɔn wãaru, sina kpaa te, ta koo kowa bansu.

⁶ Wee ye na maa gerua Yudaban sina kpaarun sɔ. Na nɛɛ,
baa mɛ na sina kpaa te wa ta wã
nge dãa sɔɔ ge ga wãa Galadio,
n̄ kun mɛ, nge Libanin guurun wii kpiiru,
ka gem kon tu bansu koosia.

Goo kun maa sinamɔ mi.

⁷ Kon tabu kowobu tabu yãnu sebusia bu tu wɔri.
Kpa bu ten ghere yi ba kua ka dãa ye ba mɔ sɛduru
wukiri bu dɔɔ doke.

⁸ Tɔn tuko dabɪnu ba koo sara wuu gen mi, kpa bu sɔɔna bu nɛɛ, mban sɔna Yinni Gusunɔ u wuu bɔkɔ geni kua mɛsum. ⁹ Kpa bu bu wisi bu nɛɛ, gen tɔmbu ba wi, ben Yinnin arukawani kusiawa, ma ba da ba bũnu sãamɔ.

Ye Yinni Gusunɔ u gerua

Salumun sɔ

¹⁰ Bɛɛ Yudaba,
i ku wuri ko Yosiasi wi u gun sɔ.
I ku maa win ario ko.

Adama i wuri koowo Salumun sã,
wi ba yoru mwa ba ka da tem tukumã.

Domi u ñ maa wee.

Meya u ñ maa tem me wasi

mi ba nùn mara mini.

¹¹ Wee ye Yinni Gusunã u gerua Salumu, Yosiasi
Yudaban sina bokon biin sã, wi u bandu dii win
baan ayerã. U nɛɛ, u doona, u ñ maa wee. ¹² U koo
gbiwa desiru sã mi ba ka nùn da mi, u ñ maa tem
me wasi.

Yinni Gusunã

u Yoyakimu gerusi

¹³ Yeremi u Yoyakimu sãwa u nɛɛ, wee ye Yinni
Gusunã u gerua. U nɛɛ,

wunɛ Yoyakimu, bõrurowa a sãa.

Wee a wunɛn sina kpaaru bana,

adama a ñ gem swĩi.

A tu gidambisaba sosia

adama ye n weenɛ a tãmbu kua,

a ñ bu kuammɛ.

A ra gabu sãmburu koosie kam.

A ku ra bu ben kɔsiaru wẽ.

¹⁴ Ma a nɛɛ, kaa tii sina kpaa bakaru baniawa

kpa ta n gidambisa baka mã.

Ma a fɛnɛntiba doke,

a ten gani dãa gea ye ba mɔ sɛduru wukiri.

Ma a tu swẽrasia kom kom a ka sãsi ma sina kpaara.

¹⁵⁻¹⁶ Yɛn sã a ka sina kpaa te sɛduruba bana,

yeya n dera a sãa sina boko?

Wunɛn baaban tii u ñ sãa sina boko ro?

U ra diwa kpa u nɔ nge baawure,

adama u ra baawure kuewa ye n weenɛ u ko.

U ra sãarobu ka wɔnwɔndobu siriewa dee dee.

Yen s̄na ye kpuro ya n̄n koora dee dee win wāaru
s̄o.

Wi u maa mò nge m̄,
wiya u wi, Yinni Gusun̄ yē ka gem.

¹⁷ Adama wun̄, wun̄n tiin arufaaniwa a kasu.

A kasuwa a taar̄ sarirugibu dam d̄re
kpa a bu go.

¹⁸ Yen biru, Yeremi u maa n̄, wee ye Yinni
Gusun̄ u gerum̄ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban
sina bokon s̄. U n̄,
ù n gu, ba n̄ n̄n ḡ swīyamm̄ bu n̄,
waiyo n̄n m̄!

Waiyo n̄n sesu!

Waiyo n̄n yinni!

¹⁹ Adama ba koo win goru gawawa bu yara
Yerusalemun di
bu sike nge yaa saberu.

Yerusalemu ya koo sekuru wa

²⁰ Yeremi u n̄,
wee ye Yinni Gusun̄ u gerua.

U n̄, b̄ Yerusalemugibu,
i doo i ȳ guu te ba mò Liban̄,

ka Basanin guur̄,
ka Abarimun gungunu w̄ll̄,

kpa i kuuki ko i n̄giru sua.

Domi be i ka arukawani b̄kua ba munkira.

²¹ U b̄ kir̄ kua sanam m̄ i w̄a b̄ri yendu s̄,
adama i n̄, i n̄ n̄n swaa dakim̄.

Nge meya b̄en daa ya s̄a saa b̄en piiburun di,
i ku ra n̄n swaa daki.

²² T̄, b̄en kparobu ba koo ka woo doona
kpa be i ka arukawani b̄kua
bu bu yoru mw̄eri bu ka da tem tukum̄.

Saa ye sɔɔra i ko i sekuru wa,
 bɛɛn kom kɔsum sɔ.
 23 Bɛɛ Yerusalemugibu,
 bɛɛ be i sɔ sɛɛ bɛɛn dii buranu sɔɔ
 ni i kua ka Libanin dɔa gea,
 amɔna bɛɛn weeweenu ko n nɛ,
 sanam mɛ wuriribu koo bɛɛ deema
 nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɪ u ma.

Yinni Gusunɔ

u Yoyakini sirimɔ

24 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, kaa
 Yoyakini, wi ba maa mɔ Yekonia, Yoyakimun bii,
 Yudaban sina boko sɔ a nɛɛ, sere ka nɛn wɔaru, baa
 ɔ n sɔan na nge taabu nɛn nɔm geuɔ, kon nɔn wuna
 min di. 25 Kon nɔn win yiberɛba nɔmu sɔndia, be,
 be ba kasu bu nɔn go. Kon nɔn bu nɔmu sɔndia be,
 bɛn bɛrum u mɔ mi. Beya Nebukanɛsaa, Babilonin
 sina boko ka win tabu kowobu. 26 Kon bu kɔ, wi
 ka win mɛro wi u nɔn mara. Kpa bu ka bu da tem
 tukumɔ mi ba n bu mara. Miya ba koo gbi. 27 Saa
 gaa sɔɔ, ba ko ba n kɪ bu gɔsirama ben temɔ adama
 ya n koorɔ.

28 Gaba koo bikia bu nɛɛ, Yoyakini wi, u sɔawa
 nge weke te ta kɔsire, n kun mɛ, nge gɔa ni goo kun
 maa kɪ? Aawo. N n mɛn na, mban sɔna ba wi ka win
 bweseru tem yara ma ba ka bu da sere mi ba n yɛ.

29 Ma Yeremi u nɛɛ, nɛn temgibu, i nɔwɔ ye Yinni
 Gusunɔ u gerua. 30 U nɛɛ, i durɔ wi garisio wi u n
 kooramɔ win wɔaru sɔɔ. U ko n sɔawa nge wi u bibu
 bia, domi win bweseru sɔɔ, goo kun maa sinamɔ
 sina gɔna sɔɔ u Yudaba kpara.

Kpara kɔsobu

23

¹⁻² Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ, bɔ̃ruroba kparo be ba nɛn tɔmbu goomɔ, ma ba bu yarinasiama nge yāa kparo kɔsobu. Na maa nɛɛ, wee ba nɛn tɔmbu gira, ba bu yarinasia ba yina bu bu nɔ̃ri. Yen sɔ, kon bu seeyasia ben nuku kɔsu ten saabu.

³ Kpa n nɛn tɔn be ba tie mwɛɛrima tem kpuron di, mi na raa dera ba yarine, n ka bu wurama ben temɔ, kpa bu marura bu dabia. ⁴ Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu kparo kpaobu wɛ be ba koo bu kpara. Ba n maa nandamɔ bɛrum sɔ. Baa ben turo kun maa biaramɔ.

⁵ Wee saa ya sisi

yɛ sɔ kon gemgii goo seeya Dafidin bweserun di nge dāa kp̄ii p̄tura,

kpa u n bandu dii ka baadommaa.

U koo tɔn be kparawa ka bwisi gee.

Kpa u gem sɔ̃si tem mɛ sɔ̃.

⁶ Win waati ye sɔ̃,

Yudaba ba koo faaba wa.

Kpa u de Isireliba ba n wāa b̄ri yendu sɔ̃.

Kpa ba n n̄n sokumɔ ba n m̄,

Yinni Gusunɔwa u s̄a ben faaba kowo.

⁷ Yen s̄na na nɛɛ, wee saa ya maa sisi yɛ sɔ̃ ba n maa b̄rumɔ bu nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wāaru wi u bu yarama saa Egibitin tem di. ⁸ Adama ba ko n da gerewa bu nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wāaru wi u bu yarinasia sɔ̃ ȳsan n̄m geu gia ka wusu gasu sɔ̃, ma u maa ka bu wurama min di, bu ka sina ben temɔ.

Gari yi Yeremi

u s̄mɔ weesugibu s̄ɔ̃wa

⁹ N n s̄m̄bun s̄n na,

nɛn gõru ga sankira too,
 ma na diirimɔ sere ka nɛn kukunɔ.
 Na sãa nge wi tam mu goomɔ
 Yinni Gusunɔ ka win gari dɛɛrin sɔ,
 yi u man sɔɔwa u nɛɛ,
¹⁰ tɔmba yiba tem mɛ sɔɔ,
 be ba sakararu mɔ.
 Kɔsa ba naa gire.
 Miya ben dam mu wãa.
 Yen sɔna tem mɛ, mu sankire,
 ma mɛn kp̄ara yee ni nu wãa ghaburun bera gia nu
 gbera.
 Domi u mu bõrusi.
¹¹ Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobu ba sankire,
 u wa ma ba nuku kɔsu kom mɔ
 sere ka win sãa yerɔ.
¹² Yen sɔna ben swaa ya koo wɔria,
 kp̄a yu bu yam tĩre.
 U koo de bu bu bɔria,
 kp̄a bu wɔruku saa ye u koo bu sɛɛyasia
 u de wahala yu bu deema.
 Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yudan Gusunɔn sɔmɔbun

kɔsan kp̄aaru

¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 kɔsa ye na wa nɛn sɔmɔbu ba mɔ Samariɔ,
 ya n̄ ka nɔɔ gerurɔ.
 Domi bũu wi ba mɔ Baalin yĩsira ba ka gari mɔ.
 Ma ba nɛn tɔmbu Isireliba gerasia nɛn swaan di.
¹⁴ Adama kom kɔsum mɛ na wa Gusunɔn sɔmɔbun
 suunu sɔɔ Yerusalemɔ,
 mu beɔnɔgim kere.
 Ba sãawa sakara kowobu,

ma ba weesu m̀,
 ba tən k̄sobu dam k̄m̀ bu ku ka ben kom k̄sum
 deri,
 ma na be kpuro garisi nge Sodomu ka Gom̄ran
 t̄mbu.

15 Yen s̄na n̄ Gusun̄, w̄llu ka tem Yinni,
 na n̄n s̄m̄bu Yerusalem̄ s̄m̄
 ma wee kon de bu d̄a kiku gagu * ge ga sosu di,
 kpa bu nim m̄ mu d̄e m̄ n̄.
 Domi beya ba dera tem m̄n t̄mbu kpuro ba n̄ maa
 man b̄ēēē w̄ēm̄.

S̄m̄ weesugibu

16 Am̄niwa n̄ Gusun̄, w̄llu ka tem Yinni na
 gerua. Na n̄ē,
 i ku maa n̄n s̄m̄ ben gari swaa daki.
 Domi ba dera i ȳiyo ye i n̄ wasi.
 Ben tiin ḡr̄un bwisikuna ba gerum̄,
 n̄ n̄ m̄ yi yi wee n̄n n̄n̄ di.

17 Ba ra mam be ba man ḡma s̄ bu n̄ē,
 na be gerua na n̄ē,
 ba koo b̄ri ȳendu wa.
 Kpa ba n̄ be ba ben tii tiin ḡru k̄ru m̄ s̄m̄ ba n̄
 m̄,
 ba n̄ k̄sa gaa wasi.

18 Yeremi u n̄ē,
 ben wara u ka Yinni Gusun̄ wesiana.
 Nge ben wara u win gari nua u yi laakari kua.

19 Wee Yinni Gusun̄n m̄ru ya koo na nge guru
 woo b̄k̄
 kpa yu tən k̄sobu w̄ri.

20 Win m̄ru ye, ya n̄ surem̄,
 ma n̄ kun m̄ u win himba yibia.

* 23:15 d̄a kiku gagu - A m̄erio 9:14.

Amɛn biru, ya koo bɛɛ nɛn tɔmbu yeeri.

²¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
sɔmɔ be, ba duki da, baa mɛ na n bu gɔre.
Ba maa gari gerua, baa mɛ na n ka bu gari kue.

²² Bɔ n daa nɛn gari swaa daki,
nɛn gariya ba koo raa kpaa nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.
Kpa bu wa bu gɔru gɔsia bu ben kom kɔsum deri.

Yinni Gusunɔ

u wɔa yam kpuro

²³ Nɛ Gusunɔ, na wɔawa yam kpuro,
turuku ka tontondeɔ.

²⁴ Goo u koo kpɔ u kuke na kun nɔn wa?
Na wɔawa yam kpuro, wɔllɔ ka temɔ.

Mba yakasu ka dobi

yi mɔsine

²⁵ Na nɔmɔ ye sɔmɔbu ba gerumɔ. Be ba gari
weesugii mɔ ka nɛn yɔsiru ba mɔ, na ka bu gari kua
dosu sɔɔ, ²⁶ sere saa yerɔ sɔmɔ beni ba ko n gari
weesugii mɔ, kpa ba n nɛn tɔmbu nɔni wɔkumɔ ka
ben gɔrun gari. ²⁷ Ba kɔwa ben dosu weesugisun
gari yi de nɛn tɔmbu bu nɛn yɔsiru duari nge mɛ ben
baababa ba raa man duari bɔu wi ba mɔ Baalin sɔ.
²⁸ Sɔmɔ wi u dosa u geruo ma u dosa. Wi na maa ka
gari kua u yi tusio dee dee.

Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
mba yakasu ka dobi yi mɔsine.

²⁹ Nɛn gari kun sɔa nge dɔɔ ro?

Yi n sɔa nge matalaka ye ya ra kperu kɔre ro?

³⁰ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ, kon sɔmɔ be
sɛɛyasia, be, be ba ben winsim gari suamɔ ba ka
gari weesugii mɔ. ³¹ Kon bu sɛɛyasia be ba ben tii

tiin gari suamɔ ba gerumɔ ka nɛn yĩsiru. ³² Kon bu sɛɛyasia be ba ben dosu weesugisu tɔmbu sɔɔmɔ. Ma ba dera nɛn tɔmba kɔɔramɔ ben wee si ka ben tɔn biarun sɔ. Na n bu gɔre, na n maa bu wooda wɛ. Mɛya ba n maa arufaani gaa mɔ tɔn ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔn gari

yɪ sãawa sɔmunu

³³ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, tɔn ben goo, n kun mɛ nɛn sɔmɔ goo, n kun mɛ yãku kowo goo ù n nun bikia u nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua, sɔmu nirà na bu sɔbi, kaa nùn wisiwa a nɛɛ, bera ba sãa nɛn sɔmunu. Adama kon bu biru kisi. ³⁴ Ben wi u gesi nɔɔ wukia u nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, kon yẽro sɛɛyasiawa wi ka win yɛnugibu. ³⁵ Ye baawure u koo kpĩ u win winsim bikia, yera, u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u gerua, mba u wisa. ³⁶ Adama bu ku raa maa gere bu nɛɛ, na bu sɔmunu sɔbi. Wi u ye gerua, win gari koo wɔri win tii sɔɔ. Domi ba nɛn gari tɛmamɔwa nɛ wi na sãa ben Yinni wi u ra n wãa, u dam kpuro mɔ. ³⁷ Kaa maa sɔmɔ be bikia a nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔɔwa. Mba na bu wisa. ³⁸ Bã n maa nun wisa ba nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, baa mɛ na nɛɛ, bu ku maa yen gari ko, a bu wisio a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, ³⁹ kon bu biru kisi kpa n bu duari, be ka ben wuu ge na raa be ka ben baababɔ wɛ. ⁴⁰ Kon maa bu seku bakaru doke te ta n duarirɔ sere ka baadommɔ. Kpa ba kun maa bɛɛɛ mɔ tɔmbun nɔni sɔɔ.

Figie bii

ni nu wãa birenu yiru sɔɔn gari

24

¹ Ye Nεbukanεsaa, Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko mwa ka win sina asakpɔbu ka ben dāa dākobu ka ben sekobu, u ka bu da Babiloniɔ, saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u Yeremi figie bii ni ba doke birenu yiru sɔɔ sɔɔsi sāa yerun kɔnnɔwɔ. ² Bire nin teeru ta figie bii geenu yiba ni nu sāa nge yen marum gbiikum. Ma teera ma bii kɔsunu yiba ni nu n̄ diirɔ.

³ Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi bikia u nεε, Yeremi, mba a waamɔ mi. Ma u wisa u nεε, birenu yiruwana waamɔ, ni nu figie binu yiba. Ganu gea sāa, ma ganu kɔsunu sāa, nu n̄ diirɔ.

⁴ Yera Yinni Gusunɔ u n̄n sɔɔwa u nεε, ⁵ wee ye na gerua, nε, Gusunɔ Isireliban Yinni. Na nεε, nge mε figie bii gee ni, nu ra tɔmbu wēre, nge mεya kon Isireli be ba yoru mwεεra ba ka da Babiloniɔ mεeri ka n̄nu geu. ⁶ Kon de bu wurama ben tem mini. Na n̄ maa bu suramɔ, kon bu tāsisiawa. Na n̄ maa bu wukamɔ, kon bu girawa n sire. ⁷ Kon bu gōru kpɔɔ wē, kpa bu gia ma n̄ena na sāa kpuron Yinni. Ba koo wurama n̄en mi kpa ba n sāa n̄en tɔmbu ba n man sāmɔ.

⁸ Adama Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win sina asakpɔbu ka tɔn be ba tie Yerusalemuɔ ka be kpuro be ba s̄ tem mε sɔɔ, ka sere be ba kpikiru da Egibitiɔ, kon dewa ba n sāa nge figie bii kɔsu ni nu n̄ diirɔ mi. ⁹ Tɔmbu b̄a n bu wa ba koo biti soora. Gee kon bu yarinasia kpuro, ba koo bu yēewa bu bu yaakoru koosi kpa ba n wāa sekuru sɔɔ kpa ba n da ka ben yīsiru tɔmbu bōrusi. ¹⁰ Kon bu tabu surema ka gōru ka baranu sere bu ka gbi tem mε kpuro sɔɔ, mε na be ka ben baababa wē.

*Yudaban mem nɔɔ sarirun are***25**

¹ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ nnese sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua Yudaban sɔ. Ya sɔawa Nebukanɛsaa, Babilonin sina bokon bandun wɔɔ gbiikuu. ² Ma Yeremi u Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro sɔɔwa u nɛɛ, ³ saa Yosiasi, Amɔɔn biin bandun wɔɔ wɔkura itasen di, n ka gisɔ girari, yen wɔɔ yɛnda itawa mi. Saa min diya na ra n bɛɛ Gusunɔn gari sɔɔmɔ adama i ku ra man swaa daki. ⁴ Yinni Gusunɔ u ra n bɛɛ win sɔm kowobu gɔriammɛ, bera win sɔmɔbu. U dera ba na na saa yee yellun di. Adama i n bu swaa daki, i n ben gari wure. ⁵ Sɔmɔ be, ba ra n gerumɔ ba n mɔ, i gɔru gɔsio kpa i bɛɛn daa kɔsa deri, kpa i wa i n wɔa bɛɛn tem sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ ka bɛɛn baababa wɛ sere ka baadommaɔ. ⁶ I ku maa bɔu goo yiira i nɔn sɔ. I ku Gusunɔn mɔru seeya ka bɛɛn bwɔaroku ni i kua ka bɛɛn tii, kpa u ku maa bɛɛ kɔsa gaa kua. ⁷ Adama Yinni Gusunɔn tii u nɛɛ, i n nɔn swaa daki. I win mɔru seeyawa bɛɛn bwɔaroku ni i kuan sɔ. Ma ya ka bɛɛ kɔsa naawa.

⁸ Yen sɔna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, yɛn sɔ i n nɔn swaa daki, ⁹ yen sɔna u koo maa sɔɔ yɛsan nɔm geun tɔmbu kpuro gurama ka win sɔm kowo Nebukanɛsaa, Babilonin sina boko. Kpa bu bɛɛn tem mɛn tɔmbu wɔri bu kam koosia, ka be ba bɛɛ sikerene kpuro. Tem mɛ, mu koo kowa bansu sere ka baadommaɔ. Wi u sarɔ mi, kpa biti yu nɔn mwa, sere u wia ko. ¹⁰ Ba n maa tɔɔ bakanun womusu nɔɔmɔ mi, ka sere kurɔ kpaanun womusu. Mɛya ba n maa nambun wɔkinu nɔɔmɔ. Ba n maa fitilanu wasi mi. ¹¹ Tem mɛ kpuro mu koo

kowa bansu, kpa bæε, win tɔmbu, i Babilonin sina boko yoru diiya wɔɔ wata ka wɔkuru.

¹² Adama wɔɔ wata ka wɔku ten biru, Yinni Gusunɔ u koo Babilonin sina boko ka win tɔmbu seesima ben tora ni ba kuan sɔ, kpa u ben tem kam koosia mu ko bansu sere ka baadommaɔ. ¹³ Bɔri yi u gerua tem mɛn sɔ, ka sere yɛn gari nɛ, Yeremi na gerua na yorua tire te sɔɔ, bwesenu kpuron sɔ, yi koo koorawa. ¹⁴ Domi bwese damginu ka sinam damgiba koo bu yoru mwɛɛri. Nge mɛya Gusunɔ u koo ka bu ben kɔsa kɔsie ye ba raa kua.

Gusunɔ

u koo bwesenu kpuro sɛɛyasia

¹⁵ Yinni Gusunɔ u win mɔru weesina ka tam mɛ u doke nɔra sɔɔ u nɛ, Yeremi tɔi u nɛɛ, n ye mɔɔ kpa n de bwese nɛn mi u man gɔriɔ nu ye nɔ. ¹⁶ Bɔ n wa ma u dera yibereba ba bu wɔri ba goomɔ, ba ko n bɔarimɔwa kpa ba n burisine nge wiɔrobu.

¹⁷ Yera na nɔra ye mwa Yinni Gusunɔn nɔman di. Ma na dera bwese nɛn mi u man gɔra nu win mɔru ye nɔra. ¹⁸ Na torua na ye Yerusalemugibu nɔrusia, ka Yudan wusu kpuron tɔmbu ka ben sinambu ka ben sina asakpɔbu, kpa Gusunɔ u wa u ben tem kam koosia kpa wi u sarɔ mi, u biti soora sere u wia ko. Kpa ba n da ka ye tɔmbu bɔrusi nge mɛ ya kooratɛ.

¹⁹ Yen biru, na bwese ni nu tiegibu ye nɔrusia. Beya Egibitin sunɔ ka win sina asakpɔbu, ka win tɔmbu kpuro, ²⁰ ka bwese tuku ni nu wɔa Egibitɔ, ka Usan sinambu, ka Filisitiban sinambu, beya Asikalonigii, ka Gasagii, ka Ekoronigii, ka sere be ba maa tie Asidɔduɔ, ben sunɔ, ²¹ ka Edɔmuba, ka Mɔabuba, ka Amɔnigibu, ²² ka Tirin sinambu ka

Sidonin sinambu, ka sere sinam be ba wãa nim wãkun bera gio, ²³ ka sere maa Dedanigibu, ka Temagibu, ka Busigibu, ka be ba ra wii baanun seri kōni, ²⁴ ka maa Daarububan sinambu, ka bwesenu kpuron sinambu be ba wãa gɓaburɔ mi yani sɛɛri wãa, ²⁵ ka Simirin sinambu ka Elamun sinambu ka sere Mɛdiban sinambu, ²⁶ ka sinam be ba wãa sɔɔ yẽsan nɔm geu gia kpuro, be ba wãa turuku ka be ba toma.

Bwese ni nu gesi wãa handunia sɔɔ, ni ka nin sinambu ba mɔru ye nɔra ma Babiloni ye ba maa mɔ Sesaki, yen sina boko u ye dakura.

²⁷ Yinni Gusunɔ u maa man sɔɔwa n Isireliba sɔɔwɔ n nɛɛ, amɛniwa wi, ben Yinni, wi u maa sãa wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ, bu nɔruo sere yu bu go, bu siruku kpa bu wɔruku sere bu kpana bu se yɛn sɔ u dera yibereba ba bu wɔri ba goomɔ.

²⁸ U maa nɛɛ, bwese nin garu tà n yina tu nɔ ye na tu t̃i, n tu sɔɔwɔ n nɛɛ, tu nɔruo baa n n mɛren na. Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin woodawa.

²⁹ Domi u n win wuu Yerusalemu deri. N n mɛn na, u koo bweseru garu deri? Aawo, u n derimɔ. Bwesenu kpuro sɔɔra u koo win mɔru sure. Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

³⁰ U maa man sɔɔwa u nɛɛ, n bu sɔɔwɔ n nɛɛ, wi, Yinni Gusunɔ u koo kukiri wɔllun di. Win nɔɔ ga koo nɔɔra saa win wãa yee dɛɛrarun di. U koo win tem kukirisi.

U koo handuniagibu kpuro kukirisi nge tɔn dabi te ta d̃ianu gɛɛmɔ gberɔ.

³¹ Win kukiribu koo nɔɔra handunia kpuro sɔɔ. Domi u tɔmbu kpuro sokumɔ win siri gɓaburɔ. Wi siribu di, u koo yẽro gowa ka takobi.

³² Wi Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u maa nɛɛ,

win siribu bu ko n sãawa nge woo baka
ge ga bwesenu kpuro gasirimã,
ga handunian goonu nnε kpuro bukianε.

³³ Be Yinni Gusunã u koo de bu gbi siri bi sãã, ba
ko n teriewa baama handuniaã. Goo sari wi u koo
ben gonu menna u sike, kpa bu ben gãã swĩ. Nu koo
kowa taaki tem sãã.

³⁴ Bεε, win tãmbun kparobu,
i wuri koowo, i bindio temã.
Domi tãra tunuma tẽ sãã ba koo bεε sakiri.
I ko i wãruma i kãsikira
nge tem mãn weke buraru.

³⁵ I n̄ kisiramã
domi i n̄ kuku yeru wasi.

³⁶ Wee, kparo ben wuri yi koo nããra
domi Yinni Gusunã u koo ben tem kam koosia

³⁷ ka win m̄aru baka.
Tem mε, mu wãa b̄ari yendu sãã,
adama mu koo ko bansu.

³⁸ Nge mε gbee sunã ga ra yari gen wãa yerun di
gu ka d̄ianu kasu,
nge m̄aya Yinni Gusunã u koo yari win wãa yerun
di,

u de bwesenu nu goona
kpa tem mu tãmbu bia win m̄aru bakan sã.

Yeremi u wãa Yudaban

wirugibun wuswaaã

26

¹ Ye Yoyakimu, Yosiasin bii Yudan sina boko u
bandu di, yen sãã mεε tera Yinni Gusunã u ka
Yeremi gari yini kua u nεε, ² am̄eniwa nε, Yinni
Gusunã na gerua na nεε, a yãro sãa yerun yaara
mini. Tãn be ba koo na saa Yudan wusu kpuron

di bu ka man sã, kpa a bu gari yi kpuro sã yi na nɛɛ, a bu sã. Baa yin tia a ku ra bure. ³ Bà n wura ba nun swaa daki, ma ba wura ben dɔɔ sɔɔ, ba ben kom kɔsum deri, kɔsa ye na raa gɔru doke n bu kua, kon ye deri. ⁴ A bu sɔɔwɔ a nɛɛ, a mɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu man swaa dakio bu nɛn woodaba swĩ ye na bu wɛ, ⁵ kpa bu ku nɛn gɔrobun gari atafiiru ko. Na ra be bu gɔrie saa yellun di, adama ba n bu swaa daki. ⁶ Yen sɔ, kon sãa yee te kam koosia nge mɛ na Silogiru kua, kpa n de bwesenu kpuro nu wuu gen yĩsiru sia nù n bɔrumɔ.

⁷ Yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ka wuun tɔmbu ba Yeremin gari yi nua yi u gerumɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. ⁸ Ye u gari yi gerua u kpa yi Yinni Gusunɔ u nùn yiire u tɔn be kpuro sã mi, yera yãku kowo be, ka Gusunɔn sɔmɔ be, ka sere wuun tɔn be ba tie kpuro ba na ba nùn sɛre. Ba gbàsukumɔ ba mɔ, kaa gbiwa. ⁹ Tɔmbu kpuro ba na ba Yeremi mɛnnɛ Yinni Gusunɔn sãa yeru mi, ba mɔ, mban sɔna a gerumɔ ka Yinni Gusunɔ yĩsiru a mɔ, sãa yee teni ta koo kam kowa nge Silogiru, kpa Yerusalemu yu ko bansu.

¹⁰ Ye Yudan wirugibu ba nua mɛ, yera ba seewa sina kpaarun di ba da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, ma ba sina sãa yee ten kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ kɔnnɔ kpɔɔ. ¹¹ Ma yãku kowo be, ka Gusunɔn sɔmɔ be, ba wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro sɔɔwa ba nɛɛ, n weenɛwa bu durɔ wini go. Domi gari kamwa u wuu geni gerusimɔ. Bɛɛn tii i maa yi nua ka bɛɛn swaa.

¹² Ma Yeremi u wirugii be ka tɔn be kpuro sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u man gɔrima n ka gari ko

sāa yee teni ka wuu genin sã, nge mε i nua kpuro. ¹³ I gõru gasio kpa i kom kãsum deri. I Gusunɔ bεen Yinnin gari swaa dakio, kpa u kãsa ye deri ye u raa kĩ u bεε kua. ¹⁴ Adama nε wee bεen nɔmaa, i ka man koowo nge mε n bεε dende. ¹⁵ I yẽ ma na ñ taare gaa mɔ. Yen sã, ñ n man go, nen yem mu kua bεε ka bεen wuu gen sɔmunu. Domi ka gem Yinni Gusunɔwa u man gɔrima n ka bεε gari yini kpuro sã.

¹⁶ Yera wirugii be, ka tɔn be ba tie ba yãku kowo be, ka sɔmɔ be sãɔwa ba nεε, n ñ weene su durɔ wi go domi ka Gusunɔ besen Yinnin yĩsira u gari yini gerua.

¹⁷ Ma wuu gen guro gurobu gabu ba seewa ba tɔn wɔru ge sãɔwa ba nεε, ¹⁸ Misee Moresetigii u raa Gusunɔn gari gerua Yudan sina boko Esekiasin waati u nεε, amɛniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nεε, ba koo Yerusalemu bwiiya nge gberu, kpa yu ko nge kpee ni ba suba, kpa guu tɛn wɔllɔ ba Yinni Gusunɔn sãa yee te bana, tu dānu kpi n ko dāa sãɔ bɔkɔ.

¹⁹ Yudaba ka ben sina boko Esekiasi wi, ba Misee wi go? Esekiasi wi, u ñ Yinni Gusunɔ nasie? Nge u ñ Yinni Gusunɔ suuru kanε ro? Ma Yinni Gusunɔ u kãsa ye deri ye u raa kĩ u bu kua. Yera i ko de bεεε, su tii durum baka yeni sɔbi?

Yoyakimu

u Gusunɔn sɔmɔ Uri go

²⁰⁻²¹ N deema Yoyakimun waati ye sɔɔ, durɔ goo maa wãa wi ba mɔ Uri, Semaya Kiriati Yarimugliin bii. Durɔ wi, u ra gari gere ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. Ma u gari tee yi gerua win tii, wuu genin

sõ nge me Yeremi u gerua mi. Ma Yoyakimu ka win tabu durɔbu ka maa win sina asakpɔbu ba gari yi nua. Yera sina boko wi, u kasu u Uri go. Ye Uri u nua me, u berum soora, ma u kpikiru sua u da Egibitiɔ. ²² Yera Yoyakimu u Elinatani Akaborin bii gɔra Egibitiɔ ka tɔmbu gabu sannu bu ka Uri mwaama. ²³ Ma ba Uri wi mwaama ba ka nɔn na sina bokon mi. Ma u dera ba nɔn go ka takobi. Yera ba win goru kare mi ba ra tɔn dirobu sike.

²⁴ Adama Akikamu Safanin bii u yɔrawa ka Yeremi ma u yina bu tɔn be Yeremi nɔmu beria bu go.

Yeremi

u sugu sɔndi win seru wɔllɔ

27

¹ Ye Sedesiasi Yosiasin bii, Yudaban sina boko u bandu di u kpa, n tɛ fiiko, yera Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua u nɛɛ, ² Yeremi, a tii suguba kuo ka maa wɛɛ a ye sɔbe, ³ kpa a ye sɔmɔbu wɛ be sinam beni, Edɔmuban sunɔ, ka Mɔabuban sunɔ, ka Amɔniban sunɔ, ka Tirin sunɔ, ka Sidonin sunɔ ba gɔra Yerusalemɔ Sedesiasi, Yudaban sina bokon mi, kpa ben baawure u ka ye win yinni daawa. ⁴ Kpa a maa bu sɔ bu ben yinnibu sɔ bu nɛɛ, nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, wi Isireliba ba sɔamɔ, na nɛɛ, ⁵ nɛna na tem taka kua ka tɔmbu ka yɛɛ yi yi wɔa me sɔɔ, ka nɛn dam bakam. Wi na kɪ, wiya na ra mu wɛ. ⁶ Wee tɛ kon bɛɛn tem me kpuro nɛn sɔm kowo Nebukanɛsaa, Babilonin sina boko wɛ. Kpa n de sere ka gbeku yɛɛyɔ yi nɔn sɔmburu kua. ⁷ Bwesenu kpuro nu koo wi ka win bibu, ka win debuminu sɔ. Adama saa gaa koo na yɛ sɔɔ

bwese damginu ni nu sinam damgibu mɔ, nu koo ra win tii ka win temgibu yoru mwa.

⁸ Bweseru garu tà n yina tu Nebukanəsaa sã tu nùn yoru diiya, nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de u bwese te tabu wəri. Kon maa tu bararu ka gɔ̃ɔru kpɛɛ, u ka kpĩ u tu kpeerasia.

⁹ N n mɛn na, bɛɛ, i ku maa bɛɛn sɔmɔbu swaa daki, ka bɛɛn sɔrobu ka bɛɛn tiin dosusu, ka bɛɛn gɔri sokobu, be, be ba ra bɛɛ sɔ bu nɛɛ, i n̄ ko Babilonin sina boko sã. ¹⁰ Domi weesa ba gerumɔ, ye ya koo de n bɛɛ tondasia bɛɛn tem di kpa n bɛɛ kpeerasia.

¹¹ Adama bwese te ta wura tu Babilonin sina bokon sugu sɔbe, tu nùn yoru diiya, kon bwese te deri ten tem sɔɔ kpa tu gbea ko mi, ta n wãa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yenɪ gerua.

¹² Ma Yeremi u maa gari tee yi Sedesiasi sɔɔwa. U nɛɛ, Sedesiasi, wunɛ ka wunɛn tɔmbu, i Babilonin sina bokon sugu dokeo, i nùn yoru diiya, wi ka win tɔmbu, kpa i wa i n wãa. ¹³ Mban sɔna kaa de bu wunɛ ka wunɛn tɔmbu go tabu sɔɔ, n̄ kun mɛ i gbi gɔ̃ɔru ka baranun sɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, bwese te ta yina tu Babilonin sina boko wiru kpĩiya ta koo gbiwa nge mɛ. ¹⁴ U maa nɛɛ, i ku sɔmɔ ben gari swaa daki, be, be ba bɛɛ sɔmɔ ba mɔ, i n̄ Babilonin sina boko yoru diiyammɛ. Domi gari weesugiiya ba mɔ. ¹⁵ N n̄ nɛ, Yinni Gusunɔ na bu gɔra. Ba gari mɔwa ka nɛn yĩsiru adama weesa ba mɔ. I n bu swaa daki, kon bɛɛ girawa, kpa i gbi, bɛɛ ka be sannu.

¹⁶ Ma Yeremi u maa yãku kowobu ka tɔn be ba mɛnnɛ mi, gari yi sɔɔwa. U nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, i ku bɛɛn sɔmɔbun gari swaa

daki, be ba gerumɔ ba mɔ, ba koo ka Yinni Gusunɔn sɛa yerun dendi yɛnu wurama saa Babilonin di n n tɛɛmɔ. Domi gari weesugiiya ba mɔ mi. ¹⁷ I ku bu swaa daki. I Babilonin sina boko wiru kpɛiyo, kpa i wa i n wɛa. Mban sɔna i ko i de besen wuu geni gu ko bansu.

¹⁸ Yeremi u maa nɛɛ, sɔmɔ be, bɔ n sɛan na Gusunɔn sɔmɔbu ka gem ma win gariya ba kparamɔ, bu nɔn kanɔ, wi, wɔllu ka tem Yinni, u ku de bu yɛa ni gura ni nu tie win sɛa yerɔ ka Yudaban sina kpaarɔ ka Yerusalem u sɔo kpuro, bu ka da Babiloniɔ. ¹⁹⁻²⁰ Domi sanam mɛ Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko yoru mwa ka win sina asakpɔbu, u n gina dendi yɛa nini gure, gbereba, ka boo sii ganduguu, ka gen sɔwaritii, ka dendi yɛa ni nu tie Yerusalem u. ²¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua dendi yɛa nin sɔ. ²² U nɛɛ, ni kpurowa ba koo gura bu ka da Babiloniɔ. Miya nu ko n wɛa sere win tii u ra ka de bu ka nu wurama min di.

Yeremi

ka Gusunɔn sɔmɔ Hanania

28

¹ Sedesiasin bandun wɔɔ nɛɛ te sɔɔ, yen suru nɔɔbuse sɔɔ, Hanania, Asurin bii, wi u sɛa Gusunɔn sɔmɔ Gabaniɔ, u ka Yeremi gari kua yɛku kowobu ka tɔmbu kpuron wuswaaɔ, Yinni Gusunɔn sɛa yerɔ. ² U nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, u koo wigibu yara Babilonigibun yorun di, te ta sɛa nge sugu ben wɛino. ³ N ka ko wɔɔ yiru u koo de Nebukanɛsaa u ka wi, Yinni Gusunɔn sɛa yerun dendi yɛa ni

wurama, ni u raa gura u ka da Babiloniɔ. ⁴ U koo maa de Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko u wurama, ka sere Yudaban tɔn be ba ka da Babiloniɔ. Domi u koo bu yara Babilonin yorun di.

⁵ Yera Yeremi u Gusunɔn sɔmɔ Hanania wisa yǎku kowobu ka tɔn be ba wǎa Yinni Gusunɔn sǎa yeru mi kpuron wuswaaɔ, ⁶ u nɛɛ, ami. Gusunɔ u de yu koora nge mɛ a gerua. Kpa u de tɔn be kpuro bu wurama Babilonin di ka Yinni Gusunɔn sǎa yerun dendi yǎa ni. ⁷ Adama Hanania, a gari yini swaa dakio a nɔ, yi na gerumɔ wunɛn wuswaaɔ ka tɔn ben wuswaaɔ. ⁸ Gusunɔn sɔmɔ be ba gbia ba na yellun di, sa sere na, nɔni swǎaru ka tabu ka baranun gariya ba bwese bakanu ka sina bokobu sɔɔwa. ⁹ Tɛ Gusunɔn sɔmɔ goo ù n seewa u bɔri yɛndun gari mɔ, amɔna tɔmba koo ka tubu ma Gusunɔwa u yɛro gɔrima, ma n kun mɔ ye u gerua mi, ya koora.

¹⁰ Yera Gusunɔn sɔmɔ Hanania u Yeremi sugu ye wuna ma u ye bɔɔka. ¹¹ Ma u tɔmbu kpuro sɔɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. Û nɛɛ, n ka ko wɔɔ yiru u koo Babilonigibun dam mɛ bua nge mɛ na sugu ye bɔɔka.

Ma Yeremi u win swaa mwa u n doonɔ.

¹² Sanam mɛ Hanania u sugu dǎa ye wuna Yereimin wĩirun di u bɔɔka u kpa, yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ¹³ a doo a Hanania sɔ a nɛɛ, u kpĩa u sugu dǎagia ye bɔɔka, adama u koo yen kɔsire wa ye ya sǎa sisugia.

¹⁴ Nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na nɛɛ, wee na sugu sisugia dokemɔ bwese ni kpuron wĩinɔ, kpa nu ka Nebukanɛsaa, Babilonin

sina boko yoru diiya. Baa ka gbeeku yeeyo, kon nùn ye nōmu beriawa.

¹⁵ Yera Yeremi u Hanania sōwa u nē, a swaa dakio a nō, Yinni Gusunō kun nun gōre. Ka mē, a da a tōmbu gari weesugii sōwa, ma ba yi naanē kua.

¹⁶ Yen sō, tē, wee ye Yinni Gusunō u gerua. U nē, u koo nun wuna tem minin di, domi wunen gari yi dera tōmba nùn seesi. Kaa gbi gisoku ge.

¹⁷ Ma Gusunōn sōmō Hanania wi, u gu wōo gen suru nōba yiruse sō.

Yeremi u Yuda be ba wāa

Babiloniō tireru kua

29

¹ Saa Yerusalemun diya Yeremi u bukurobu ka yāku kowobu ka Gusunōn sōmōbu tireru kua, tōmbu kpuro gesi be Nebukanēsaa, Babilonin sina boko u yoru mwēera u ka da Babiloniō. ² N deema saa ye sō, ba sina boko Yoyakini mwa kō ka win mēro ka win sōm kowo be ba maatam kua, ka wirugibu be ba wāa Yerusalemuō ka Yudan wuu si su tie sō, ka dāa dākobu ka sekobu. ³ Wee saa ye sō, Sedesiasi, Yudaban sina boko u Eleasaa Safanin bii, ka Gemaria, Hilikiyan bii gōriō Nebukanēsaan mi, Babiloniō. Ma Yeremi u bu win tire te wē. Wee ye tire te, ta gerumō.

⁴ Ta nē, Gusunō, wōllu ka tem Yinni, u maa sāa bēē Isireliban Yinni. Wiya u ka bēē gari mō, bēē be u dera ba yoru mwēera ba ka da Babilonin temō. ⁵ U nē, i dia baniō kpa i n wāa ye sō. I gbea koowo kpa i yen dīanu di. ⁶ I kurōbu suo kpa i bibu ma. I de bēēn bii tōn durōbu bu kurōbu sua bu bibu ma, kpa i bēēn bii tōn kurōbu durōbu kē kpa ben tii bu maa

kɔwara. I dabio mi i wāa mi, i ku kaara. ⁷ I kasuo nge mɛ tem mɛ, mu koo ka kuura mi Yinni Gusunɔ u dera i yoru dimɔ. Kpa i nùn kana tem mɛn sɔ, domi mù n kuura, bɛɛn tii i ko i kuurawa.

⁸ Gusunɔ, bɛɛn Yinni wi, u maa nɛɛ, i ku de nɛn sɔmɔ be ba wāa bɛɛn suunu sɔɔ, bu bɛɛ nɔni wɔ̃ke. I ku sɔrobu ka be ba bɛɛ bɛɛn dosusu tubusiamɔ naanɛ ko. ⁹ Domi ba gerumɔ ba mɔ, wiya u bu gɔra, bu ka bɛɛ gari sɔ. Adama weesa ba mɔ, n n wi.

¹⁰ U maa nɛɛ, wɔ̃ɔ wata ka wɔkurun baa yà n doona, u koo na u bɛɛ yara u ka wurama bɛɛn temɔ. Nge mɛya u koo ka win nɔɔ mwɛɛru yibia. ¹¹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u yɛ himba ye u yii bɛɛn sɔ. Himba gea, n n mɔ himba kɔ̃sa. U koo de ye i yīiyɔ yu bɛɛ koorɔ sia. ¹² Saa ye sɔɔ, i n nùn soka bɛɛn kanaru sɔɔ, u koo bɛɛ swaa daki kpa u bɛɛ wurari. ¹³ I n nùn kasu ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro, u koo de i nùn wa, ¹⁴ kpa u bɛɛ be ba raa yoru mwɛɛra mi, mɛnnama saa tem kpuron di ka bwesenu kpuro sɔɔn di mi u dera i yarinɛ, kpa u bɛɛ gɔ̃siamɔ i wurama bɛɛn temɔ, mìn di u dera ba bɛɛ gura. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

¹⁵ U bɛɛ yeni sɔ̃mɔwa, domi i gerumɔ i mɔ, wiya u bɛɛ sɔmɔbu wɛ Babiloniɔ.

¹⁶ Tɛ, wee ye u gerumɔ sunɔ wi u sɔ Dafidin sina gɔnaɔn sɔ, ka sere tɔn be ba wāa Yerusalemɔ be ba n yoru mwɛ ba ka de Babiloniɔn sɔ. ¹⁷ U nɛɛ, wee, u koo de bu bu tabu wɔrima kpa gɔ̃ru ka bararu tu bu wɔri. U koo bu wahala kpɛɛ kpa ba n sãa nge dāa marum mɛ mu kɔ̃sa ba yina bu di. ¹⁸ Bà n duki yakura, u koo bu naa girawa ka tabu, kpa u de gɔ̃ru ka bararu tu bu wɔri sere bwesenu kpuro nu nanda nù n bu wa. Kpa u bu yarinasia bwesenu

kpuro sɔɔ kpa ba n da ka ben yĩsiru tɔmbu bɔrusi, n̄ kun mɛ, bu ka goo gãa kɔsunu sie, n̄ kun mɛ gãa nanumginu, n̄ kun mɛ, gãa sekuruginu. ¹⁹ Domi ba n̄ wi, Yinni Gusunɔn gari swaa sue baa mɛ u ra n bu yi sɔmɔ saa win sɔmɔbun nɔɔn di. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

²⁰ Adama bɛɛ be u dera ba gura ba ka da Babiloniɔ, i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ.

²¹ U nɛɛ, Akabu, Kolayan bii ka Sedesiasi, Maseyan bii, be, be ba bɛɛ gari weesugii sɔmɔ ka win yĩsiru, u koo bu Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko nɔmu beria kpa u bu so u go, bɛɛn nɔni biru. ²² Kpa bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa Babiloniɔ, i tɔmbu yiru yen yĩsinu sua i n da ka tɔmbu bɔrusi, i nɛɛ, Gusunɔ u nun kua nge Sedesiasi ka Akabu be Babilonin sina boko u sɛɛwa dɔɔ sɔɔ. ²³ Domi tɔn be, ba gãa kɔsunu kua, ba sakararu kua ka ben berusebun kurɔbu. Ma ba weesu kua ka wi, Yinni Gusunɔn yĩsiru, baa mɛ u n̄ bu yiire. Adama u yɛ ye ba kua kpuro, u sãa yen seedagii.

Semayan tireru

²⁴⁻²⁵ Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem taka kua, u Yeremi gɔra Semaya, Nɛɛlamugiin mi. N deema Semaya wi, u raa yãku kowo Sofoni, Maseyan bii tireru mɔrisia ka sere yãku kowo be ba tie, ka Yerusalemugibu kpuro. ²⁶ Ye u gerua tire te sɔɔ wee. U nɛɛ, Sofoni, Yinni Gusunɔwa u nun gɔsa a ka ko yãku kowo Yehoyadan ayerɔ, kpa a Yinni Gusunɔn sãa yeru kɔsu. Goo ù n seewa u tii kua nge wiiru ma u tii sokumɔ Gusunɔn sɔmɔ, kpa a n̄n mwa a bɔke ka wɛɛ damgii ka yɔni. ²⁷ N n mɛn na, mban sɔna a n̄ Yeremi, Anatɔtugii mwɛ a sɛɛyasie,

wi u tii kua Gusunə́n sə́mə́ bɛ́ɛn suunu sɔ́. ²⁸ Wee, u mam sun goo gə́riama Babiloni mini u sun sɔ́ ma sa ko yoru di mini n ka tɛ. Yen sɔ́, su be dia banio kpa sa n wā́a ye sɔ́, kpa su be gbea ko kpa su yen dī́anu di.

²⁹ Ma Sofoni u Yeremi tire te garia. ³⁰ Saa yera Yinni Gusunə́ u Yeremi sɔ́wa u nɛɛ, ³¹ a be ba yoru mwɛɛra ba ka da Babilonio mi gə́rio a nɛɛ, ³² wee ye nɛ, Yinni Gusunə́ na gerua Semaya, Nɛɛlamugiin sɔ́. Semaya wi, u bɛɛ gari sɔ́wa, adama na n nùn gari gɛɛ sɔ́wa bɛɛn sɔ́. Wee tɛ u dera i weesu naane kua. Yen sɔ́, nɛ, Yinni Gusunə́ kon nùn wəri wi ka win bweseru kpuro. Ben goo kun maa wā́aru dimə́ bɛɛn suunu sɔ́. U n maa durom mɛ wasi mɛ kon nɛn tɔ́mbu kua. Domi u dera ba man seesi.

Nɔ́ mwɛɛ ni Yinni Gusunə́

u Isireliba kua

30

¹ Gusunə́, Isireliban Yinni, u Yeremi sɔ́wa u nɛɛ, ² a gari yi kpuro yoruo tireru sɔ́ yi na nun sɔ́wa. ³ Na nɛɛ, tɔ́ru gara sisi tɛ sɔ́ kon nɛn tɔ́mbu Isireliba ka Yudaba yakiam a yorun di, n ka bu wurama ben temə́. Kon de bu wurama tem mɛ na ben baababa wɛ́ sɔ́, kpa mu ko begim.

⁴ Wee ye Yinni Gusunə́ u Yeremi sɔ́wa Isireliba ka Yudaban sɔ́. ⁵ U nɛɛ, na nandabun kuuki nɔ́mɔ́. Tɔ́mba bɛ́rum soore, ba n bəri yendu mɔ́.

⁶ I bikio kpa i nɔ́ tən durə́ ù n da yiire u ma. N n mɛn na, mban sɔ́na na tɔ́mbu wa ba ben gā́anu nɛni nge tən kurə́ wi u yiire u kī́ u ma.

Mban sōna be kpuron wuswaa burisine.

⁷ Anna a wahala baka wa ya wee.

Tōo te, tōo kōsura.

Ta n̄ ka tōru garu weene.

Te sōra Isireliba ba koo n̄ni swāa bakaru wa.

Adama ka m̄e, kon bu faaba ko.

⁸ Yen tōo te, n̄e, Yinni Gusunō, n̄e wi na wōllu ka tem taka kua, kon ben sugu wuna saa ben wīnun di n bōku kpa n wēe yi ba raa ka bu s̄ri kasuku, n ben yoru kpeesia. Ba n̄ maa t̄n tukobu sāmō. ⁹ N̄e, Gusunō ben Yinniwa ba koo s̄a, ka sere maa Dafidin k̄sire wi kon swīi ben sina gōnāo.

¹⁰ B̄e Isireliba, Yakōbun bweseru,

b̄e be i s̄a n̄n s̄m kowobu,

i ku nanda, i ku diiri.

Wee, kon b̄e yakiamaa saa tem tukum di mi i yoru dii,

b̄e ka b̄en bibun bweseru.

I ko i wurama kpa i wēra i n wāa b̄ri yendu sōo.

Goo kun maa b̄e tōya mō.

¹¹ Domi ko na n ka b̄e wāa kpa n b̄e faaba ko.

Kon bwesenu kpuro kpeerasia n̄n mi i raa yarin̄e i wāa.

Adama b̄e, na n̄ b̄e kpeerasiamō.

Kon b̄e s̄e yasiawa nge m̄e n weene.

Domi na n̄ kp̄e n b̄e deri n n̄e, i n̄ gāanu kue.

¹² Wee ye n̄e, Yinni Gusunō na maa b̄e Yerusaleṃugibu sōmō.

Na n̄e, b̄en barara kp̄a,

b̄en m̄era ya n̄ bekuramō.

13 Goo kun beɛn wɔnwɔndu mɔ̃ u beɛn mɛɛra ye tim doke.

Tim gam sari mɛ mu koo beɛn mɛɛra ye bekia.

14 Be ba raa ka beɛ arukawani bɔkua, ba ɲ maa beɛ kasu,

domi na beɛ sowa nge mɛ ba ra yiberɛ so.

Na beɛ sɛɛyasia ka dam beɛn durum dabinun sɔ̃.

15 Mban sɔ̃na i mɛɛran weeweenu mɔ̃ ye i wa beɛn toranun sɔ̃.

I n yɛ ma beɛn durum bakan sɔ̃na na beɛ yeni kua.

16 Adama be ba beɛ wɔri ba di, kon ben tii wɔriwa n di.

Be ba sɔ̃a beɛn yiberɛba kpuro

ba koo bu yoru mwɛɛriwa.

Be ba beɛn yɔ̃nu guramɔ̃,

kon de bu maa ben tiin yɔ̃nu gura.

17 Adama beɛ, be ba raa mɔ̃ i kam kua,

ma goo kun beɛn laakari mɔ̃,

kon beɛn mɛɛran bosu bekia.

Nɛ, Yinni Gusunɔ̃wa na yeni gerua.

18 Na wure na nɛɛ,

wee, kon beɛ Isireliba Yakɔ̃bun bweseru yara yorun di,

kpa i wura beɛn yɛnusɔ̃.

Kon beɛn yɛnusun wɔnwɔndu ko,

kpa n beɛn wuu bani gen bansɔ̃

n beɛn sina kpaaru seeya n swĩi mi ta raa wɔ̃a.

19 I ko i siarabun womusu ko ka nuku dobun kuuki.

Kon beɛ dabiasia, i ɲ maa kaaramɔ̃.

Kon de bu beɛ beɛɛ wɛ̃, kpa bu ku beɛ gem.

20 I ko i n sɔ̃awa nge yellu,

kpa i n da beɛn mɛnnɔ̃su ko nɛn wuswaaɔ̃.

Kpa n be ba beɛ dam dɔ̃remɔ̃ kpuro sɛɛyasia.

21 Bɛɛn turowa koo ko bɛɛn sunɔ.
 Kpa n de u man susima,
 domi goo kun kākɔ u man susi,
 ma n kun mɔ na nɔn soka.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

22 Saa ye sɔɔra i ko i n maa sãa nɛn tɔmbu,
 kpa n ko bɛɛn Yinni.

23 Wee, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru ya wee nge guru
 woo bɔkɔ,
 kpa yu tɔn kɔsobu wɔri.

24 Nɛn mɔru ye, ya n suremɔ
 ma n kun mɔ ya nɛn himba yibia.
 Amɛn biru kpa yu bɛɛ yeeri.

Isireliba

ba koo gɔsirama yenuɔ

31

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, saa gaa sisi yɛ sɔɔ kon maa
 ko Isireliban bwesenu kpuron Yinni, kpa be, ba n
 maa sãa nɛn tɔmbu.

2 Sanam mɛ ba wãa gɔbaburɔ,
 na bu nɛn durom sɔɔsi,
 ben be ba yara tabun di,
 ba wee bu wɛra sere ka baadommaɔ.

3 Bɛɛ Isireliba, na bɛɛ nɛn tii sɔɔsi saa yellun di.
 Na bɛɛ kɔwa sere ka baadommaɔ.
 Yen sɔna na bɛɛ nɛn durom derie.

4 Bɛɛ Isireliba, kon maa wure n bɛɛ swĩi,
 kpa i yɔra.
 Kon de i bɛɛn baranu so,
 kpa i yari i n yaamɔ be ba nuku dobu mɔn suunu
 sɔɔ,

5 i ko i maa resɛmba duure Samarin guunɔ,
kpa i yen binu wa i sɔri.

6 Saa ya sisi yè sɔɔ wuun kɔsobu ba koo nɔɔgiru sua
Efaraimun guuru wɔllun di
bu nɛɛ, i seewo su da Siɔniɔ
mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa.

7 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
i Yakɔbun bweseru taki kuo ka nuku dobu.
I yɛɛrio ten sã te ta sãa bwesenun wiru.
I nɔɔgiru suo kpa i siarabun womusu ko.
I nɛɛ, Yinni Gusunɔ u win tɔmbu Isireli be ba tie
faaba mò.

8 Wee na ka bu wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.
Na bu mɛnnamɔ handunian goonu nnɛn di.
Tɔn be, ba dabi.
Be sɔɔ, wɔkoba wãa ka yɛmɔbu ka gurigibu,
ka be ba yiire ba kɪ bu ma.

9 Be wee ba wee ka swĩi, ba man kanamɔ.
Ma na bu kpare na ka dɔɔ nim bwerɔ
ka swaa ye ya nɔɔ nɛ sɔɔ,
mi ba n sokuramɔ.
Domi na sãawa Isirelin bweserun Baaba.
Ma ta maa sãa nɛn bii yeruma.

10 Bɛɛ bwese tukunu, i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa
dakio,
kpa i yi kpara
i ka da sere mi n toma.
I nɛɛ, nɛ wi na Isireliban bweseru yarinasia,
na kon maa tu mɛnna,
kpa n tu kɔsu nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu kɔsu.
11 Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na Yakɔbun bweseru
yakia,
na tu wɔra saa wi u tu dam keren nɔmun di.

12 Ba koo na Siɔnin guuru wɔllɔ,
ba n nuku dobu mɔ ka kuuki.
Ba koo duki na arumani ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu
wɛn sɔ.

Yeya, dobi ka resɛm ka olifi ye ba ra ka gum ko, ka
yɛanu ka nɛɛ.

Ben bwɛra koo yemiawa nge dɔa gbaaru te ta nim
waamɔ.

Ba n koo maa wahala ko.

13 Wɔndiaba ba koo nuku dobu ko, ba n yaamɔ.
Mɛya maa aluwaasiba ka durɔ tɔkɔnu ko n yɛrimɔ.
Domi kon ben nuku sankiranu gɔsia nuku dobu,
n bu nukuru yemiasia.

Kpa n maa ben nɔni swɔaru gɔsia bɔri yendu.

14 Kon de nɛn yɔku kowobu bu dɔa geenu di bu
debu,

kpa nɛn tɔmbu bu debu nɛn arumanin sɔ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

15 Amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,
ba swɔi gɛɛ nɔɔmɔ Ramɔ.

Yɛro u sumɔ u weeweenu mɔ.

Ase, Rasɛliwa u sumɔ win bibun sɔ.

Ma u yinamɔ bu nɔn suuru kana
domi bii be kpurowa ba gu.

16 Adama na nɛɛ,

u mario,

u win nɔni yɛresu woko.

Domi u koo are wa ye u win bibu kuan sɔ.

Ba koo wurama yibɛɛban tem di.

17 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, win sia ya koo wɛra,
domi win biba koo wurama ben temɔ.

18 Na Isireliban nɔɔ nɔɔmɔ ba weeweenu mɔ, ba mɔ,
n de bu wurama nɛn mi ka gem.

Ba sãawa nge naa buu ge ga gen tii kpare,
ma na bu seeyasia.

Domi nena na sãa Gusunɔ ben Yinni.

¹⁹ Ye ben laakari ya wurama, ma ba tuuba kua.

Ye ba ben toranu gia,

ma ba tuka ka sekuru

ye ba kua saa ben aluwaasirun din sɔ.

²⁰ Isirelin bweseru ta sãawa nge nen bii kɩnasi.

Meya na maa tu kɩru sɔɔsi.

Domi nge mɛn nɔru na ten gari mɔ,

nge meya ten kɩru ta ra n wãa nen gɔruɔ.

Nen bwɛra kun kpunɛ ten sɔ.

Kon tu wɔnwɔn bakaru kua.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²¹ Bɛɛ Isireliba, i yɩreru koowo bɛɛn swaa sɔɔ

kpa i dãa gira.

I swaa ye laakari koowo ye i raa swɩi.

Bɛɛ Isireliba, i wurama bɛɛn wusɔ.

²² Sere saa yerà i ko i n kɔɔre i n yaayaare mɔ, bɛɛ
naanɛ sariba.

Wee nɛ Yinni Gusunɔ, na gãa kpaanu kua temɔ.

Tɔn kurɔwa u koo durɔ kasu.

Arumani ye Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu wɛ

²³ Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ
u gerua u nɛɛ, nà n ka Isireliba wurama saa yorun
di, ameniwa ba koo gere Yudan tem kpuro sɔɔ bu
nɛɛ,

Yinni Gusunɔ u guu te u gɔsa Yerusalemɔ domaru
kuo,

mi gem mu wãa.

²⁴ Yudaba kpuro, ka ben gbaa wukobu, ka be ba ra yaa sabenu kpare ba koo wura bu sina ben tem wuu maroso ka men baru kpaano. ²⁵ Domi kon wi nim naru ga mò nim wê, kpa win gôru gu yemia. Kpa n de wi u wâkônu wârimo gôorun sô u di u debu. ²⁶ Saa ye sôo, Yeremi u dom yanda, ma u mæra u deema win dosu ge, ga dora.

²⁷ Ma Yinni Gusuno u nêe, wee saa ya sisi yè sôo kon de yaa sabenu ka tambu bu yibu Isirelio ka Yuda. ²⁸ Nge me na raa bu wukura na surura nge dânu, na bu kôsuka na kam koosia nge dia, nge meya kon maa wure n bu seeya n gira. Nê, Yinni Gusunowa na yenî gerua. ²⁹ Saa ye sôo, ba n maa gerumo bu nêe,

baababara ba resem goma di,
ma ben bibun nasu yaaya.

³⁰ Adama wi u win resem goma di, win noowa ga koo yaaya. Wi u maa durum kua, wiya u koo gbi.

³¹ Nê, Yinni Gusuno na nêe, tónu ganu sisi nì sôo kon ka Isireliba ka Yudaba arukawani kpaa bôke. ³² Adama ya n ko n sâa yèn bweseru na raa ka ben baababa bôkua sanam me na bu nomu nenua na yarama Egibitin di. Ba n ye mem noowe, baa me nê, Yinni Gusuno na sâa ben Yinni. ³³ Tê, arukawani kpaa ye wee, ye kon ka Isireliba bôke. Nê, Yinni Gusuno, kon de nen woodaba ba n wâa ben bwisikunu sôo, kpa n ye yorusi ben gôruso. Kpa na n sâa ben Yinni, kpa be, ba n maa sâa nen tambu. ³⁴ Domi tambu kpurowa ba ko n man yê saa bibun di sere ka bukurobo. Goo kun maa win winsim n kun me win mero bisi goo keu mò u ka Gusuno gia. Kon bu ben durum wâka, kpa n ku maa ye yaaya.

35 Yinni Gusunɔwa u sɔɔ kua u ka yam dɛɛrasia sɔɔ sɔɔ.

Ma u suru ka kperi yi yi, yi ka yam dɛɛrasia wɔ̄kuru. U ra maa de nim kurenu nu se nim wɔ̄kun di, kpa nu wɔ̄ki.

Win yĩsira Yinni Gusunɔ wi u wɔ̄llu ka tem mɔ.

Wiya u gerua u nɛɛ,

36 taka koorɔ yeniba kpuro yà n koo kpe,

Isireliban bwesera koo maa kpe,

kpa ta kun maa wãa.

37 U maa gerua u nɛɛ,

ma ba kpĩa ba wɔ̄llun kpãaru yĩira ba gia,

ma ba dua temɔ ba mɛn kpɛɛkpɛɛkun asansi gia,

saa yera u koo maa Isirelin bweseru kpuro yina kɔ̄sa ye ba kuan sɔ̄.

38 Wee saa ya sisi yè sɔɔ ba koo man bɛɛɛ wẽ bu Yerusalemu bani saa Hananɛɛlin di sere n ka da wuun gbāraran kɔ̄nnɔwɔ ge ba mò gani gɔmburun kɔ̄nnɔ. **39** Kpa bu maa wẽɛ demiamina min di bu yĩire bu ka da Garɛbun gungurɔ, kpa bu besira bu da sere Goatɔ. **40** Wɔ̄wa ye kpuro mi ba ra gonu sike kpa bu kubanu yari mi, ka gbea ye ya wãa bera mi sere n ka da Sedoronin daarɔ, ka kɔ̄nnɔ ge ga wãa sɔɔ yari yeru gia, mìn di dumi yi ra ka du, yeba kpurowa ya ko n sãa nɛ, Yinni Gusunɔgia. Ba n maa ye kɔ̄sukumɔ sere ka baadommaɔ.

Yeremi u gberu garu dwa

32

1 Yudaban sina boko Sedesiasin bandun wɔ̄ɔ wɔ̄kuruse sɔɔ, Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua. N deema Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaan

bandun wɔɔ yendu yiru sarisewa mi. ² Saa ye sɔɔra win tabu kowobu ba Yerusalemu tarusi, ma Yeremi u wɔa pirisɔm sɔɔ Yudaban sina kpaarɔ. ³ Sedesiasi wiya u nɔn pirisɔm ye kpɛɛ yɛn sɔ u Gusunɔn gari gerua u nɛɛ, wee Yinni Gusunɔ u Babilonin sina boko wuu geni nɔmu beria kpa u gu kamia. ⁴ Sedesiasi kun maa kisiramɔ tabu kowobun nɔman di. Babilonin sina boko u koo nɔn nɔma turi, kpa bu waana nɔni ka nɔni bu gari ko. ⁵ Babilonin sina boko wi, u koo ka nɔn da Babiloniɔ. Miya u ko n wɔa sere Gusunɔ u ka win gari ko. Yen sɔ, baa i n ka Babilonigibu tabu mɔ tɛ, i n bu kamiamɔ.

⁶ Yeremi u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u maa man sɔɔwa u nɛɛ, ⁷ wee, Hanamɛli, Salumun bii, nɛn baan tundo turossin bii, u koo na u nɛɛ, n na n win gberu dwe Anatɔtuɔ, Benyamɛɛn temɔ. Domi nɛna n weenɛ n tem mɛ yakia n tubi di.

⁸ Yera n koorɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Hanamɛli wi, u na nɛn mi pirisɔm dirɔ u nɛɛ, n win tem mɛ dweeyo mɛ mu wɔa Anatɔtuɔ Benyamɛɛn temɔ domi nɛna n weenɛ n mu yakia n tubi di.

Saa ye sɔɔra na tuba ma Gusunɔwa u kɔ mɛ.

⁹ Ma na gbee te yakia ka sii geesun gobi wɔkura nɔɔbu ka yiru. ¹⁰⁻¹¹ Ma na seedagibu sua na tem mɛn dwee tirenu yorua yiru na nɛn yireru doke ten teeru wɔlɔ na wukiri nge mɛ wooda ya gerua ma na sii gee si sua na kilo sɔndi seedagii ben wuswaaɔ. Ma na tire ni sua ¹² na Baruku, Nɛriyan bii, Maseyan debubu wɛ Hanamɛli ka seedagii be ba ben yireru doke tire te sɔɔ ka sere maa Yudaba be ba wɔa pirisɔm dii yaara min nɔni biru. ¹³ Be kpuron nɔni bira na maa Baruku sɔɔwa ¹⁴ na nɛɛ,

Isireliban Yinni wi u wəllu ka tem mɔ, wiya u gerua u nɛɛ, u dwee tirenu yiru ye suo, te ba yĩreru koosi, u da u nu doke wekeru sɔɔ kpa nu ku raa sankira.

¹⁵ Domi sɔɔ teeru tɔmbu ba koo maa dia ka gbea dwe tem mɛ sɔɔ.

Yeremin kanaru

¹⁶ Sanam mɛ na tem mɛn dwee tire ni Baruku, Nɛriyan bii wɛ na kpa, na Yinni Gusunɔ kana na nɛɛ, ¹⁷ Yinni Gusunɔ, a wəllu ka tem kua wunɛn dam bakam ka wunɛn yiikon saabu. Gāanu sari ni a kpanɛ. ¹⁸ A ra bwesenu durom kue sere ka nin bibun bibɔ. Adama baababa bā n tora, a ra ben bibu sɛɛyasie tora nin sɔ. Gusunɔ, a sāawa Yinni boko, ma a dam mɔ. Wunɛn yĩsira wəllu ka tem Yinni. ¹⁹ Wunɛn himba ya kpā, a maa dam mɔ a ka ye yibia. A ra n mɛɛra ye tɔmba mɔ kpa a baawure kua nge mɛ win kookoosu nɛ.

²⁰ A sɔm maamaakiginu kua sanam mɛ bɛsɛn sikadoba ba wāa Egibitio. Mɛya giso a maa mɔ bɛsɛn suunu sɔɔ Isirelio ka bwese ni nu tien suunu sɔɔ. Ma a yĩsiru yara nge mɛ sa nɔɔmɔ giso. ²¹ A wunɛn dam sɔɔsi, a sɔm maamaakiginu kua. Ma tɔmba nanda. Yera ya dera a wunɛn tɔmbu yara saa Egibitin di. ²² Ma a bu tem mɛ wɛ mɛ a ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri, mɛ mu tim ka bom yiba. ²³ Mɛya ba maa na ba tem mɛ mwa mu kua begim. Adama ba n wunɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Ba n maa wunɛn woodaba swii. Mɛya ba n maa kue ye a bu yiire. Saa yera a dera kɔsa yeni kpuro ya bu deema.

²⁴ Wee tɛ Babilonigibu ba gungunu bana bu ka wa bu wuu ge wɔri. Ba koo maa gu mwa, domi a bu gu nɔmu beria. Kaa de bu gu kamia ka tabu ka gɔɔru ka bararu. Mɛya ye a gerua kpuro ya koora,

Yinni Gusunɔ, a maa ye waamɔ. ²⁵ Wee wuu ge, ga wãa Babilonigibun nɔma sɔɔ. Adama ka mɛ, a man sɔɔwa a nɛɛ, n tem dweeyo ka gobi kpa n yi kɔsia seedagibun wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

²⁶ Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa u nɛɛ, ²⁷ wee, nɛ Gusunɔ, na sãawa handuniagibu kpuron Yinni. Gãanu sari ni na kpanɛ. ²⁸ Yen sɔna na nɛɛ, kon de Babilonin sina boko Nebukanɛsaa ka win tabu kowobu bu Yerusalemu nɔma turi. U koo maa ye mwa. ²⁹ Ba koo ye wɔri kpa bu ye dɔɔ mɛni kpa bu dia yɛn wɔllɔ Yudaba ba ra bũu wi ba mɔ Baali yãkuru kue dɔɔ sɔku, ka sere mi ba ra tɔn tukobun bũu sã bu tam tãra. Domi yeba kpurowa ba ka nɛn mɔru seeya.

³⁰ Wee kɔsa Isireliba ka Yudaba ba ra n mɔ saa ben toren di. Ben ye ba mɔ kpuro ya ra nɛn mɔru seeyewa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ³¹ Saa mìn di ba wuu ge swĩi, n ka girari gisɔ, gen tɔmbu ba ra nɛn mɔru seeyewa. Yen sɔna na n kĩ n gu wa nɛn wuswaaɔ. ³² Domi Yudaba ka Yerusalemugibu ka Isireliba, be ka ben sinambu ka ben sina asakpɔbu ka ben yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu, ba kɔsa kua. Yera ya nɛn mɔru seeya. ³³ Ba yina bu man mɛeri. Biruwa ba man kisi. Na bu keu kua saa yee yellun di. Adama ba yina bu nɛn sɔɔsiru nɔ. ³⁴ N n mam ye tɔna, ba maa ben bwãarokunu duusiawa nɛn sãa yerɔ ba tu disi doke. ³⁵ Ba bũu wi ba mɔ Baali sãa yeru bania Beni Hinɔmun wɔwaaɔ. Miya ba ra ka ben bibu yãku dɔɔ mwaararuginu ko Mɔlɔkun sɔ. N deema na n bu yen gaa yiire. Na n mam bwisika bu kɔsa yenin bweseru ko ye ya dera Yudaba kpuro ba man torari.

³⁶ Nε Gusunɔ, Isireliban Yinni, na nεε, Yeremi, Yerusalemu ye i nεε, ba koo Babilonin sina boko nɔmu beria mi, kpa u ye wɔri u kamia ka tabu ka gɔɔru ka bararu, ³⁷ wee, kon yen tɔmbu mɛnna bu wura ye sɔɔ. Domi na raa ka bu mɔru kua gem gem, ma na bu yarinasia baama, adama kon de bu wurama mini kpa ba n wɔa bɔri yɛndu sɔɔ. ³⁸ Ba koo wure bu ko nɛn tɔmbu kpa na n maa sɔa ben Yinni. ³⁹ Kon de ba n wɔa nɔɔ tia sɔɔ ba n kookoo teesu mɔ, kpa ba n man nasie baadomma. Yera ya koo de ba n nuku dobu mɔ sere ka ben bibun bibɔ. ⁴⁰ Kon ka bu arukawani bɔke ye ya kun kpeemɔ. Na n bu biru kisimɔ, kon bu gea kuawa, kpa n de ba n man nasie ben gɔruɔ kpa bu ku raa maa gera nɛn swaan di. ⁴¹ Ka nuku doba kon bu gea kua kpa n bu swi mam mam tem mε sɔɔ ka gɔru tia.

⁴² Nε, Yinni Gusunɔ na nεε, nge mε na dera kɔsa baka ya tɔn be deema, nge mɛya kon maa de durom bakam mu na be sɔɔ mɛn nɔɔ mwεεru na kua. ⁴³ Yeremi, a gerua a nεε, ba tem mε Babilonigibu nɔmu beria. Wee, mu kua bansu. Tɔmbu ka yaa sabenu maa sari mε sɔɔ. Adama miya tɔmbu ba koo wura kpa bu gbea dwe. ⁴⁴ Ka gem ba koo gbea dwe baama kpuro ka gobi, kpa bu yen dwee tirenu ko, bu nu yiɛnu koosi seedagibun wuswaaɔ. Ba koo gbea dwe Benyamεen temɔ ka Yerusalemun baru kpaanɔ, ka Yudan wusɔ, ka wuu si su wɔa guunun bera gia, ka si su wɔa wɔwi sɔɔ, ka si su wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dware gia. Domi sin tɔn be ba raa yoru mwεεra mi, kon de bu wurama. Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nɔɔ mwεε ni Yinni Gusunɔ

*u kua Yerusalemun sō***33**

¹Yinni Gusunō u kpam ka Yeremi gari kua sanam me u wāa pirisom sō. ²U nēē, nē wi na ra n wāa, nē wi na tem taka kua ma na mu nēni, nēna na nēē, ³a man sokuo, kon nun wurari. Kon nun gāa baka asiriginu sōsi ni a n yē. ⁴Nē Gusunō, Isireliban Yinni, na gāanu mō ni na kī a nō, Yerusalemun dia ka sere Yudaban sina kpaanun sō, ni Babilonigiba wōri ba surura. ⁵Ma be ba ka Babilonigii be tabu kua, ben gonu yiba wuu ge sō, nēn mōru bakan sō, domi Yerusale mugibu ba kōsa kua sere na n maa kī n wuu ge wa.

⁶Wee, saa gaa sisi yē sō kon gu nōori nge barō. Kon gu bekia n bwāa dorasia, kpa n de gen tumbu ba n wāa bōri yendu sō. ⁷Kon de be ba yoru mwēera Yudan di, ben wāaru tu kōsi, kpa n bu swīi nge yellu. ⁸Kon bu ben durum kpuro wōka ye ba man koosi. Kon ben tora ni ba man torari sanam me ba man seesi suuru kua. ⁹Saa ye sō, na kon nuku dobu mō Yerusalemun sō, kpa ya n nēn yīsiru bēere wēemō, kpa bwese tukunu nu n man siaramō. Bwese ni, nū n wa durom bakam me kon ye kua ka doo nō te kon ye wē, nu koo biti ko sere nu diiri.

¹⁰Yinni Gusunō u nēē, bēē Yudaba, i nēē, bēēn tem mu kua bansu. Tumbu ka yēē maa sari mi. Ma Yerusalemu ka Yudaban wusun swēē yi kua swēē gonu yi goo ku ra maa sī. ¹¹Adama ba koo wure bu nuku dobu kuuki nō ka tōo bakarugii. Ba koo kurō kpaanun womusu nō. Ba koo maa wure bu womu geni nō, ge ga nēē, i Gusunō, wōllu ka tem Yinni siaro.

Domi u sãa tɔn geo.

Win kĩru ta ñ nɔru mɔ.

Mɛya ba koo maa tɔn be ba ka yākunu na sãa yerɔn womusu nɔ. Domi kon de tɔn be ba raa yoru mwɛɛra mi, bu wurama tem mɛ sɔɔ, kpa n bu wesia nge yellu. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹² Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, tem mɛ, mu raa kua bansu mi goo sari, yaa sabenu sari mɛn wusu kpuro sɔɔ. Adama tɛ, yãa kparobu ba koo wãa yeru wã mi, kpa ben yaa sabenu nu wɛra.

¹³ Yãa kparobu ba koo maa yãanu kpara baama kpuro wuu si su wãa guunun bera gia ka si su wãa wɔwi sɔɔ, ka si su wãa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, ka Bɛnyamɛɛn temɔ ka Yerusalemun baru kpaanɔ ka Yudaban wusɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ

ku ra win nɔɔ mwɛɛru kabie

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔra sisi tɛ sɔɔ kon nɛn nɔɔ mwɛɛ gee ni yibia ni na Isireliba ka Yudaba kua.

¹⁵ Saa ye, yà n tunuma, kon goo seeya nge dãa kpɛi pɔtura Dafidin bweseru sɔɔ u n sãa gemgii, kpa u tɔmbu kpara gem sɔɔ. ¹⁶ Yen tɔɔ te, Yuuba ba koo faaba wa kpa Yerusalemu ya n wãa bɔri yendu sɔɔ, kpa bu ye yĩsiru kɛ, Yinni Gusunɔn miya bɛɛn gem wãa.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Dafidi sina boko u ñ goo biamɔ wi u koo sina win bweserun sina gɔnɔɔ Isireliɔ sere ka baadommaɔ. ¹⁸ Mɛya maa Lefiba be ba sãa yãku kowobu, ba ñ kɔsire biamɔ ben bweseru sɔɔ bu ka man yãku dɔɔ mwaararuginu

kua, kpa bu man turare dɔɔ dokea kpa ba n da
yākunu ko tɔɔ baatere.

¹⁹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ,
²⁰ nɛna na ka sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru arukawani bɔkua.
I n ko i kpɛ i yen gaa yɔrasia yu ku maa sɔmburu
ko yen saa sɔɔ, kpa yu nɛn arukawani ye kusia,
²¹ saa yera nɛn tii, kon maa nɛn arukawani kusia
ye na ka Dafidi nɛn sɔm kowo bɔkua, kpa u kɔsire
bia win bweseru sɔɔ wi u koo bandu di. Kon maa
nɛn arukawani kusia ye na ka yāku kowobu Lefin
bweseru bɔkua be ba ra sɔmburu ko nɛn sãa yerɔ.
²² Adama n n̄ koorɔ mɛ. Kon Dafidin bweseru ka
yāku kowobun bweseru dabiasiaawa nge kperi, n̄
kun mɛ nge yani sɛeri yi yi wãa daarun goorɔ yi ba
n̄ kpɛ bu gari.

²³ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁴ a n̄
nɔɔmɔ ye tɔmba gerumɔ? Ba mɔ, na Isireliban bwe-
seru ka Yudaban bweseru ni na gɔsa biru kisi. Yen
sɔna ba bu gema, ba n̄ bu garisi bweseru. ²⁵ Adama
wee ye na gerumɔ, nɛ wi na ka sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru
arukawani bɔkua, ma na wɔllu ka tem wooda yiya,
²⁶ nɛna kon Isireliban bweseru ka Dafidi nɛn sɔm
kowon bweseru biru kisi? Kpa na kun win bwe-
seru sɔɔ goo gɔsa u bandu di Aburahamu ka Isaki
ka Yakɔbun bweserun suunu sɔɔ?

Aawo. Kon ben wɔnwɔndu ko be ba yoru
mwɛɛra mi, kpa n de bu wurama.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Sedesiasi sɔɔwa

34

¹ Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko, u Yerusalemu ka Yudan wusu tabu wɔri. Saa ye sɔɔ, win tabu kowobu kpuro ba wɔa mi, ka handunian sinambun tabu kowobu kpuro ka sere maa be u tabu di. Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa ² u nɛɛ, nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, na nun sɔɔmɔ, a doo a Sedesiasi, Yudaban sina boko deema kpa a nɔn sɔ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na nɔn sɔɔma. Kon Yerusalemu Babilonin sina boko nɔmu bɛria u ye kam koosia u dɔɔ mɛni. ³ Mɛya wi, Sedesiasi u n nɔn kisirarimɔ. U koo nɔn mwa kpa bu waana nɔni ka nɔni bu gari geruna u sere ka nɔn da Babiloniɔ.

⁴ Yen sɔ, u nɛn gari swaa dakio yi na gerumɔ. Na nɛɛ, u n gbimɔ tabu sɔɔ, ⁵ u koo ghiwa bɔri yɛndu sɔɔ kpa bu win gɔɔ ko nge mɛ ba win sikado sinam be ba nɔn gbiyegii kua. Ba koo nɔn turare dɔɔ dokea kpa bu nɔn gɔɔ wuri yini kua bu nɛɛ, wanyo! Sina boko u gu! Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yenɛ gerua.

⁶ Ma Yeremi u da u gari yi Sedesiasi, Yudaban sina boko sɔɔwa Yerusalemu mi. ⁷ N deema saa ye sɔɔ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba Yerusalemu ka Yudaban wusu kpuro wɔri. Wuu gbɔrarugii si su raa tie, siya Lakisi ka Aseka.

Yoo be ba raa yakia,

ba wure ba maa mwɛra

⁸ Yinni Gusunɔ u maa ka Yeremi gari kua sanam mɛ Sedesiasi u ka Yerusalemugibu nɔɔ tia kua bu ben yobu kpuro yakia. ⁹ Saa ye sɔɔ, baawure wi u win Heberusi mɔ yoo, tɔn kurɔwa? A, tɔn durɔwa? U koo yɛro karawa u yari yorun di. Goo u ku maa win winsim yoru mwa u sɔmburu koosia. ¹⁰ Ma

Yerusalemun wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro ba wura batuma sɔɔ bu ku maa ben yobu sɔmburu koosia. Ba koo bu karawa ba n tii mɔ. Ma ben baawure u win yobu kara ba doona. ¹¹ Adama amen biru tɔn be, ba gari yi yina. Ba ben yoo be naa swi ba mwaama ba yoo sɔma koosia ka tilasi.

¹² Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be sɔɔwɔ a nɛɛ, ¹³ wee, nɛ Gusunɔ ben Yinni, na ka ben sikadoba arukawani bɔkua sanam mɛ na bu yarama Egibitin di, mi ba raa yoru dimɔ. ¹⁴ Na nɛɛ, baawure wi u win Heberusi dwa yoo, ma yoo wi, u nɔn sɔmburu kua wɔɔ nɔɔba tia, yen nɔɔba yiruse u koo nɔn karawa yoo ten di, u n tii mɔ. Adama ben sikado be, ba n man swaa daki bu sere nen gere nɔ. ¹⁵ Wee tɛ ba wurama ben dɔɔ sɔɔ ma ba gea kua nen nɔni sɔɔ. Domi ba nɔɔ tia kua ba nɛɛ, baawure wi u yoo mɔ u nɔn karo u n tii mɔ. N deema nen sɔa yerɔwa ba nɔɔ tia kua. ¹⁶ Yen biruwa ba gari yi yina ma ba nen yisiru sankɔ. Ben baawure u win yoo naa da. Ba maa wure ba bu kua ben yobu ka tilasi.

¹⁷ Yen sɔ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. N daa weenɛwa ben baawure u win yobu kara ba n tii mɔ. Adama ba yina, ba n man mɛm nɔɔwɛ. Yen sɔna kon bu yɔsu tabu sɔɔ kpa n bu baranu ka gɔɔru kpɛɛ kpa bwese ni nu tie nɔ n bu wa nu biti ko.

¹⁸⁻²⁰ Wee tɛ, Yudaban wirugibu ka Yerusalemun wirugibu ka yaku kowobu ka sunɔn sɔm kowobu ka sere tɔn be ba tie, be, be ba raa ka man arukawani bɔkua batuma sɔɔ sere ba naa buu go ba berana, ma ba dua gen besi yin suunu sɔɔ bu ka ben arukawani ye sire, ba n ye mɛm nɔɔwɛ, ba n ben nɔɔ mwɛɛ te yibie. Yen sɔ, kon bu ben yiberɛ be ba kasu bu bu go nɔmu beria, kpa yaberekunu ka

gbeeku yee yi ben gonu di. ²¹ Meya kon Sedesiasi Yudaban sina boko ka win sina asakpɔbu kua. Kon bu yiberɛba nɔmu beria be ba kasu bu bu go. Kon bu Babilonin tabu kowobu nɔmu beria baa bà n ka bu tonde. ²² Kon de bu na bu wuu ge wɔri bu dɔɔ mɛni kpa Yudan wusu su ko bansu. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi ka Rekabun bweseru

35

¹ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ² a doo a Rekabun bweseru deema kpa a ka tu na nen sãa yerɔ dia ye ya wãa ten yɛsi yɛsibun teerɔ kpa a bu tam wɛ mi, bu nɔ.

³ Ma Yeremi u da u Yaasania Yeremin bii, Habasinian debubu soka ka win dusibu ka win bibu kpuro, Rekabun bweseru kpuro gesi. ⁴ Ma u ka bu da Yinni Gusunɔn sãa yerun dii teeru mi, tɛn mi Hananu, Yigidalian bii, Gusunɔn sɔm kowo u wãa. Dii te, ta wãawa sina asakpɔbun dirun bɔkuɔ, gbãra kɔso, Maaseya, Salumun biin dirun wɔllo. ⁵ Ma Yeremi u bu tam bwãanu wɛ ka nɔri u nɛɛ, bu nɔruo.

⁶ Adama ba nùn wisa ba nɛɛ, sa n tam nɔrumɔ. Domi besen sikado Yonadabu, Rekabun bii, u sun wooda wɛ u nɛɛ,

su ku ra tam nɔ sere ka besen bibun bibɔ,

⁷ su ku ra dia bani,

su ku ra gbenu ko,

su ku ra maa resɛm gbaanu ko,

sa n kpɛ sa n mam ye mɔ.

Adama sa ko n wãawa kuu bekunuginu sɔɔ besen wãaru kpuro sɔɔ.

Nge mɛya sa ko ka tɛ tem mɛ sɔɔ,
mi sa wǎa sa sɔru dimɔ mini.

⁸ Yen sɔ, bɛsɛ ka bɛsɛn bibu sa Yonadabu, Rekabun biin gere ye mɛm nɔɔwammɛ. Sa n̄ tam nɔrumɔ bɛsɛn wǎarun tɔnu kpuro sɔɔ, bɛsɛ ka bɛsɛn kurɔbu ka bɛsɛn bibu. ⁹ Sa n̄ maa dia banimɔ yɛ sɔɔ sa ko n̄ wǎa. Mɛya sa n̄ gbea mɔ, sa n̄ maa resɛm gbaanu mɔ. ¹⁰ Sa wǎa kuu bekuruginu sɔɔ. Mɛsuma sa ka bɛsɛn sikado Yonadabun gere ye mɛm nɔɔwammɛ. ¹¹ Adama sanam mɛ Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u tem mɛ wɔrima, yera sa nɛɛ, su se su da Yerusalemɔ, kpa su Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu duka suuri. Yen sɔna sa wǎa Yerusalemu mini gisɔ.

¹² Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ¹³ nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, nɛ wi na maa sǎa Isireliban Yinni, na nɛɛ, a doo a Yudaba ka Yerusalemugibu sɔ a nɛɛ, ba n̄ nɛn kirɔba swaa dakimɔ kpa bu man mɛm nɔɔwa? ¹⁴ Wee Rekabun bweseru ta Yonadabu, Rekabun biin gere mɛm nɔɔwa ye u nɛɛ, win bibu bu ku raa tam nɔ. Mɛya ba n̄ maa tam mɛ nɔra sere ka gisɔn gisɔ. Ba ben sikado mɛm nɔɔwa. Adama nɛ, na ka be, Yudaba gari kua saa yee yellun di, ma ba n̄ man swaa daki. ¹⁵ Na bu nɛn sɔmɔbu gɔriama saa yellun di, bu ka ben baawure sɔ u win daa kɔsa deri. Bu ku maa bũnu sǎ kpa bu wa ba n̄ wǎa tem mɛ sɔɔ, mɛ na ben baababa wɛ. Adama ba n̄ sɔmɔ be swaa daki, bu sere man mɛm nɔɔwa. ¹⁶ Yonadabu, Rekabun biin bweseru ta ten sikadon gere mɛm nɔɔwa. Adama be, nɛn tɔmbu, ba ku ra man mɛm nɔɔwɛ.

¹⁷ Yen sɔna nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, nɛ wi na maa sǎa Isireliban Yinni, na nɛɛ, wee kon de kɔsa kpuro ye na raa gerua mi yu Yudaba ka

Yerusalemugibu deema. Domi na ka bu gari kua, ba ñ man swaa daki. Na bu soka, ba ñ man wurari.

¹⁸ Yera Yeremi u Rekabun bwese te sɔɔwa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni wi u maa sɔa Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee i bɛɛn sikado Yonadabun gere ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwa.

¹⁹ Yen sɔ, Yonadabu, Rekabun bii wi, u ñ kɔsireba biamɔ win bweseru sɔɔ be ba ko n nɛn sɔmburu mɔ.

Baruku u tireru kusia u gara

Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ

36

¹ Yudaban sina boko Yoyakimu Yosiasin biin bandun wɔɔ nɛɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua u nɛɛ, ² a tireru suo, kpa a gari yi yore yi na raa nun sɔɔwa Yudaba ka Isireliba ka bwese tukunu kpuron sɔ saa dɔma tɛn di na ka nun gari torua Yosiasin waati sɔɔ n ka gisɔ girari. ³ Yudaba bɔ n nua kɔsa ye kon bu kua sɔrɔkudo ba koo gɔru gɔsia bu ben kom kɔsum deri. Saa yera kon bu ben durum wɔka.

⁴ Yen biru Yeremi u Baruku Nɛriyan bii soka ma u nɔn sɔɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. Ma Baruku u ye yorua tire te sɔɔ.

⁵ Yera Yeremi u maa nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee ba man mwa ba nɛni, na ñ kpɛ n da Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ.

⁶ Yen sɔ, dɔma te ba koo nɔɔ bɔke, a doo wunɛn tii, kpa a Yinni Gusunɔn gari yi na nun sɔɔwa a yore mi gari sɔa yeru mi. Kpa Yuda be ba koo na saa ben wusun di ka sere maa tɔn be ba ko n wɔa mi kpuro bu yi nɔ. ⁷ Sɔrɔkudo ba koo gɔru gɔsia bu ben daa kɔsa deri, kpa bu Yinni Gusunɔ suuru kana. Domi win mɔru ya kpɔ ye u ka bu mɔ.

⁸ Yera Baruku Neriyan bii wi, u kua kpuro ye Yeremi u nùn sɔ̃wa. U Yinni Gusunɔn gari yi gara sãa yee ten mi. ⁹ Yoyakimun ban ten wɔ̃ɔ nɔ̃buse sɔ̃ɔ, yen suru nɔ̃ba nnese sɔ̃ɔ, yera ba nɔ̃ bɔkurun t̃ɔru yi t̃e sɔ̃ Yerusalemugibu ka Yudaba kpuro ba koo na bu nɔ̃ bɔke Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. ¹⁰ Yen t̃ɔ te sɔ̃ra Baruku u Yeremin gari yi gara tɔn ben wuswaɔ̃ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, saa Gemaria, Safanin biin dirun di, wi u sãa tire yoro. Dii te, ta wãawa kɔnnɔ ge ba mò kɔnnɔ kpɔɔn bera gia, gunguru wɔ̃lɔ.

Misee u wirugibu

tire ten gari sɔ̃wa

¹¹ Ye Misee Gemarian bii, Safanin debubu u Yinni Gusunɔn gari yi nua yi ba yorua tire te sɔ̃ɔ, ¹² yera u da sina bokon yenuɔ sere win tire yoron dirɔ. Ma u deema wirugii beni ba mɛnnɛ mi. Beya, tire yoro Elisama ka Delaya Semayan bii, ka Elinatani, Akaborin bii, ka Gemaria Safanin bii, ka Sedesiasi Hananian bii ka sere wirugii be ba tie. ¹³ Ma Misee u bu sɔ̃wa kpuro gari yi u nua Baruku u tɔn be garia.

¹⁴ Yeniban biru, wirugii be, ba Baruku Yehudi Netanian bii, Selemian debubu, Kusin sikadobu goria ba nɛɛ, u ka tire te na te u Yudaba garia mi. Ma Baruku u tire te sua u ka da. ¹⁵ Ye u tura mi, yera ba nùn sɔ̃wa ba nɛɛ, a sinɔ kpa a sun tire te garia.

Ma Baruku u sina u bu tu garia. ¹⁶ Ye ba gari yi nua, yera ba mɛerina ka nandabu ma ba Baruku bikia ba nɛɛ, ¹⁷ a sun sɔ̃wɔ nge mɛ a koosina a ka gari yi yorua. Sa ko ka yi sina boko daawawa.

¹⁸ Yera Baruku u bu wisa u nɛɛ, Yeremiwa u man
gari yi sɔɔmɔ ma na yoromɔ tireru sɔɔ ka ankiri.

¹⁹ Ma wirugii be, ba nùn wisa ba nɛɛ, i doo i kuke
wunɛ ka Yeremi, kpa goo u ku raa bɛɛ wa.

Sina boko u tire te dɔɔ mɛni

²⁰ Yeniban biru, wirugiba tire te mwa ba berua
Elisama tire yoron dirɔ. Ma ba da sina bokon mi,
ba nùn加里 yi sɔɔwa.

²¹ Yera sina boko u Yehudi gɔra u nɛɛ, u doo u tire
te suama. Ma u da Elisaman dirɔ u tu suama u gara
sina boko ka wirugii ben wuswaaɔ. ²² N deema saa
ye, puran saawa. Wɔɔn suru nɔɔba nɛse sɔɔra mɛ.
Ma u deema sina boko u sɔ u dɔɔ wɔsu win diru mi
u ra sinɛ puran saa. ²³ Yehudi ù n tire ten kabura
ita, n̄ kun mɛ nɛɛ gara u kpa, yera sina boko u ra
tire yoron kɔɔ piibu gagu sue u ka mi ba gara bura
u kpɛɛ dɔɔ sɔɔ, sere te kpuro ta ka dɔɔ mwaara muku
muku. ²⁴ Ye sina boko ka win bwāabu ba ye kpuro
nua ba n̄ nande, ba n̄ maa ben yānu gɛɛka nge mɛ ba
ra ko nuku sankiranun sɔ. ²⁵ Sina boko u sere tire
te dɔɔ mɛni, Elinatani ka Delaya ka Gemaria ba nùn
suuru kana gem gem u ku ka tu dɔɔ mɛni. Adama
u n̄ bu swaa daki. ²⁶ Yera sina boko u Yerameɛli wi
u sãa sunɔn bii, ka Seraya Asiriɛlin bii, ka Selemia
Abudelɛlin bii wooda wɛ u nɛɛ, bu tire yoro Baruku
ka Gusunɔn sɔmɔ Yeremi mwaama, adama Gusunɔ
u bu berua, ba n̄ bu wa.

Yeremi

u tire ten kpaaru yorua

²⁷ Sanam mɛ sina boko u tire te dɔɔ mɛni, te
Yeremi u Baruku sɔɔwa u yore mi, yera Yinni
Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁸ a maa tire kpaaru

suo kpa a gari yi yore yi yi raa wãa tire te sɔɔ, te sina boko Yoyakimu u dɔɔ mɛni mi. ²⁹ Kpa a maa nùn sã a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.

Wee u tire te dɔɔ mɛni, ma u nɛɛ, mban sãna wunɛ Yeremi a yorua ma Babilonin sina boko u koo na kpa u tem mɛ kam koosia, kpa u mɛn tɔmbu ka mɛn yaa sabenu gura. ³⁰ Yen sãna, nɛ, Yinni Gusunɔ na wi sina boko Yoyakimu sɔɔmɔ, ma win goo kun maa sinamɔ Dafidin sina gɔna sɔɔ. Mɛya ba koo maa win tiin goru deri tɔɔwɔ sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru ta n sɔɔ ka pura sooramɔ. ³¹ Kon bu sɛɛyasia ben durum sã wi ka win bibun bweseru, ka win bwãabu. Kon de kɔsa yu Yerusalemugibu ka Yudaba deema, ye na raa bu sɔɔwa, yèn sã ba n wure bu man swaa daki.

³² Ma Yeremi u tireru garu sua u Baruku, Neriyan bii, wi u sãa tire yoro wɛ. Yera u maa nùn tire te Yoyakimu u dɔɔ mɛni min gari sɔɔwa kpuro. Ma u yi yorua u maa gari gɛɛ yorua yi yi ka yi weenɛ.

Sedesiasi

u Yeremi gɔra u bu Gusunɔ kana

37

¹ Babilonin sina boko Nebukanɛsaa u Sedesiasi Yosiasin bii kua sina boko Yudaɔ, Yekonia Yoyakimun biin ayera. ² Sedesiasi wi, ka win bwãabu, ka win tɔmbu ba n Yinni Gusunɔn gari yi swaa daki yi Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u bu sɔɔwa mi.

³⁻⁴ N deema saa ye sɔɔ, ba n gina Yeremi pirisɔm doke. U ra dewa mi u kɔ, win tɔmbun suunu sɔɔ. Yera sina boko Sedesiasi u Yukali Selemian bii ka Sofoni Maaseyan bii wi u sãa yãku kowo gɔra win mi, bu ka nùn sã u bu Gusunɔ ben Yinni kana u ka bu nɔnu geu mɛɛri. ⁵ Saa yera Babilonigibu ba

Yerusalemu tarusi. Ye ba nua ma Egibiti sunɔn tabu kowobu ba Yerusalemugii be somiru sisi, yera ba yarina ba doona min di. ⁶⁻⁷ Saa yera Gusunɔ Isireliban Yinni u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a Yudaban sina boko wi u nun gɔrima nɛn mi sɔɔwɔ a nɛɛ, wee, Egibiti sunɔn tabu kowo be ba raa wee bu ka nɔn somi ba gɔsirɔ ben temɔ. ⁸ Tɛ, Babilonigii be, ba koo maa wurama bu Yerusalemu wɔri bu ye mwa, bu dɔɔ sɔku. ⁹ Yen sɔ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ku tii nɔni wɔke bu nɛɛ, Babilonigii be, ba tonda. Adama ba n yɛ ma ba n gam de. ¹⁰ Baa bɔ n Babilonin tabu kowo be kamia, kpa n tie be ba mɛɛra kua, ka mɛ, ba koo se saa ben kuu bekuruginun di bu wuu ge dɔɔ mɛni.

Ba Yeremi kpɛɛ pirisɔm dirɔ

¹¹ Sanam mɛ Babilonigibun tabu kowo be, ba yarina ba Yerusalemu deri Egibiti sunɔn tabu kowo ben sɔ, ¹² yera Yeremi u kɔ u yari Yerusalemun di u da Benyamɛɛn temɔ u ka win baa sua tubi ye ba bɔnu mɔ sɔɔ. ¹³ Sanam mɛ u yariɔ u kɔnnɔ tura ge ba mɔ Benyamɛɛ, ma u deema ben kɔsobun tɔnwero wi ba mɔ Yirɛya Selemian bii, Hananian debubu u yɔ mi. Ma u nɔn yɔrasia u nɛɛ, a tii Babilonigibu wɛ.

¹⁴ Yera u nɛɛ, aawo, na n nɛn tii Babilonigibu wɛ.

Adama durɔ wi, u n win gari yi wure. Ma u nɔn mwa u ka da wirugibun mi. ¹⁵ Yera wirugii ben mɔru ya seewa ba nɔn mwa ba so ba pirisɔm doke Yonatam dirɔ wi u sɔa tire yoro. N deema ba win dii te gɔsiawa pirisɔm diru. ¹⁶ Nge mɛya ba ka nɔn pirisɔm doke dirɔ wɔru sɔɔ sere n ka tɛ.

¹⁷ Sɔɔ teeru, sina boko Sedesiasi u gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma. Ye u na, ma u nɔn gari bikia asiri

sɔɔ u nɛɛ, Yeremi, a gari gɛɛ mɔ yi yi wee Yinni Gusunɔn min di a man sɔ?

Ma u nùn wisa u nɛɛ, oo. Yinni Gusunɔ u koo de Babilonin sina boko u nun nɔma turi.

¹⁸ Ma Yeremi u maa nùn bikia u nɛɛ, tora terà na bɛɛ tora wunɛ ka wunɛn bwāabu ka sere wunɛn tambu kpuro i ka man mwa i pirisɔm kpɛɛ. ¹⁹ Mana bɛɛn sɔmɔ be, ba wāa be ba bɛɛ gari sɔɔwa ba nɛɛ, Babilonin sina boko kun nun wɔrim wee u sere tem mɛ mwa.

²⁰ Tɛ, nɛn yinni sina boko, a man swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ, kpa a man kua ye na kɪ. A ku maa de n wura Yonatan tire yoron diru mi, kpa n ku ra ka gbi.

²¹ Yera sina boko Sedesiasi u wooda wɛ u nɛɛ, bu nùn yiiyo pirisɔm dirun yaaraɔ kpa ba n da nùn pɛɛ kuse teeru wɛ baadomma ye wuun pɛɛ kowoba ra ko sere wuu nukurun pɛɛ yu ka kpe. Nge mɛya u ka sina pirisɔm dirun yaara mi.

Ba Yeremi kpɛɛ

dɔkɔ kpiriru sɔɔ

38

¹ Sefatia Matanin bii, ka Gedalia Pasurin bii, ka Yukali Selemian bii, ka Pasuri Maakiyan bii ba nua ye Yeremi u tɔn be sɔɔwa. U nɛɛ, ² amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, wi u sina Yerusalem u ye sɔɔ, yibɛɛba ba koo nùn gowa tabu sɔɔ, n̄ kun mɛ u gbi gɔɔrun saabu, n̄ kun mɛ ka bararu garu. Adama wi u tii Babilonigibu nɔmu sɔndia, wiya ko n wāa. Win wāa tera ta ko n sāa win dukia ye u wa u ka yara wahala yen min di.

³ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u koo de Babilonin tabu kowobu bu Yerusalemu mwa.

⁴ Yera wirugibu ba na ba sina boko sɔɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u tabu kowobu ka tɔn be ba wɔa wuu ge sɔɔ berum tiamɔwa ka win gari. U n besen gea kasu sere besen kɔsa. N n men na, n weenɛ bu nɔn go.

⁵ Ma sina boko Sedesiasi u wisa u nɛɛ, wi wee u wɔa been nɔmuɔ. Na n kpɛ n bee gɔanu yinari.

⁶ Yera ba nɔn sua ba kpɛɛ sina bii wi ba mɔ, Maakiyan dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ. Dɔkɔ kpiri te, ta wɔawa pirisɔm dirun yaaraɔ. Te sɔɔra ba nɔn kpɛɛ ka wɛɛ. Adama ta n nim mɔ. Pɔtɔkɔwa ta mɔ, ma u numa pɔtɔkɔ ye sɔɔ.

⁷ Etiopigii goo wi ba mɔ, Ebɛdi Mɛɛki u wɔa u sɔmburu mɔ sina kpaaru mi. Yera u nua ma ba Yeremi kpɛɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. Saa ye sɔɔ, sina boko u wɔa u sɔ gbɔra kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Benyamɛɛ, u sirimo. ⁸ Yera Ebɛdi Mɛɛki wi, u yara sina kpaarun di u da u sina boko deema u nɛɛ, ⁹ nen yinni sina boko, ye tɔn be, ba kua mi, ya n wɔ, ye ba ka Yeremi kpɛɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. U koo gbi mi, gɔɔrun sɔ, domi dɔanu kun maa wɔa wuuɔ.

¹⁰ Ma sina boko u Ebɛdi Mɛɛki wooda wɛ u nɛɛ, a tɔmbu tɛna suo kpa i da i Yeremi yara saa dɔkɔ kpiri ten min di u sere gbi.

¹¹ Yera Ebɛdi Mɛɛki wi, u tɔn be sua. Ma u da sina kpaarun arumani beru yerɔ u yɔa tɔkɔnu yarama. U nu Yeremi kpɛɛya dɔkɔ ye sɔɔ ka wɛɛ. ¹² Ma u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a yɔa tɔkɔ ni dokeo wunen bɔu bakusɔ a sere wɛɛ yi doke.

Ma Yeremi u kua mɛ. ¹³ Ma ba nɔn yarama ka wɛɛ yi, saa dɔkɔ kpiri ten min di, ba dera u wɔa pirisɔm dirun yaaraɔ.

Sedesiasi

u Yeremi bwisi bikiamɔ

¹⁴ Sɔɔ teeru Sedesiasi u maa gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma kpa u na u nùn deema Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ itaserɔ. Ye u tunuma, yera sina boko u nɛɛ, na gari gɛɛ mɔ kon nun bikia. A ku man gãanu berua.

¹⁵ Ma u nùn wisa u nɛɛ, nà n nun ye sɔɔwa, a n man goomɔ? Na yɛ ma nà n nun bwisi kɛmɔ a n man swaa dakimɔ.

¹⁶ Yera sina boko Sedesiasi u bɔrua asiri sɔɔ u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u sun wãaru wɛ, na n nun goomɔ. Na n maa nun tɔn be nɔmu beriammɛ be ba kasu bu nun go mi.

¹⁷ Yera u sina boko Sedesiasi sɔɔwa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, à n wunen tii Babilonin sunɔn tabu sinambu wɛ kaa n wãawa wunɛ ka wunen yɛnugibu. Mɛya u n maa wuu ge dɔɔ mɛnimɔ. ¹⁸ Adama à kun bu tii wɛ, u koo bu wuu ge nɔmu beria kpa bu gu dɔɔ mɛni. A n maa kisiramɔ ben nɔman di.

¹⁹ Yera Sedesiasi u nùn sɔɔwa u nɛɛ, na wurure Yuu be ba tii Babilonigibu wɛn sɔ. Na berum mɔ bu ku raa man bu nɔmu sɔndia kpa bu man nɔni sɔ.

²⁰ Ma Yeremi u nùn wisa u nɛɛ, ba n nun bu nɔmu sɔndiammɛ. A nɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ saa nɛn min di, kpa a faaba wa, a n wãa. ²¹ Adama à n yina a bu tii wɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u man sɔɔsi kãsiru sɔɔ. ²² Na wa ba wunɛ Yudan sina bokon kurɔ be ba tie mwɛɛra ba ka dɔ Babilonin sunɔn tabu sinambun mi. Ma kurɔ be, ba mɔ, wee, be ba raa nun gari sɔɔwa ba nɛɛ, kaa n bɔri yendu mɔ mi,

ba nun nɔni wɔkua

ma ba nun kamia.

Ye ba deema a nummɔ pɔtɔkɔ sɔɔ,

ma ba yarina ba nun deri.

²³ Wee ba koo wunɛn kurɔbu ka wunɛn bibu kpuro mwɛɛri bu ka da Babilonigibun mi. Wunɛn tii a n̄ maa kisiramɔ ben nɔman di. Ben sina bokowa koo nun mwa kpa u wuu ge dɔɔ mɛni.

²⁴ Yera Sedesiasi u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a ku ra de goo u gari yi nɔ kpa bu ku raa nun go. ²⁵ Wirugibu b̄a n nua ma na ka nun gari kua, ma ba na ba nun bikia ba nɛɛ, a ku bu ḡaanu berua ye a man sɔɔwa ka ye na nun sɔɔwa sɔɔ, kpa bu ku raa nun go, ²⁶ saa ye sɔɔ, a bu wisio a nɛɛ, a man suuru kanam nawa n ku ka nun da Yonatan yenuɔ kpa a ku ra ka gbi.

²⁷ Yera wirugii be kpuro ba na Yeremin mi, ba n̄n̄n gari yi bikia. Ma u bu wisa nge mɛ sina boko u n̄n̄n sɔɔwa mam mam, ma ba nɔɔ mari ba yara. Domi gari yi u n̄n̄n sɔɔwa mi, yi n̄ gina yara tɔɔwɔ. ²⁸ Pirisɔm dirun yaara miya u w̄a sere ba ka Yerusalemu mwa.

Babilonigibu

ba Yerusalemu mwa

(I maa mɛɛrio 52:4-16, Sinambu II, 25:1-12)

Wee ye n koora sanam mɛ Babilonigiba Yerusalemu mwa.

39

¹ Sedesiasi Yudaban sina bokon bandun wɔɔ nɔɔba nnese, yen suru wɔkuruse sɔɔra Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Yerusalemu wɔrima ka win tabu kowobu kpuro. Ma ba sansani gira yen bɔkuɔ, ma ba kuku yenu kua

ba ka sikerena. ² Sedesiasin bandun wɔɔ wɔkura tiasen suru nnese, yen sɔɔ nɔɔba nnese sɔɔra ba gbāraru yaba. ³ Saa yera Babilonin tabu sinambu ba dua ba wuu ge tarusi gen kɔnnɔ wuu suunuguu gian di. Tabu sinam ben yīsa wee, Nɛɛgali Sarɛsɛɛ, ka Sangaa Nɛbu, ka Saasekimu, sina bokon sɔm kowobun wirugii, ka maa Nɛɛgali Sarɛsɛɛ wi u sãa dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinam be ba tie.

⁴ Ye Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba bu wa, yera ba duki yarina wɔkuru ba yara ka kɔnnɔ ge ga wãa gbāranu yirun baa sɔɔ sina bokon dāa gbaarun bɔkuɔ wɔwan bera gia. ⁵ Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swīi ma ba nùn naamwɛ Yerikon wɔwaa. Yera ba nùn mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi, Ribilaɔ, Hamatin temɔ. Miya u nùn siri. ⁶ Ma u dera ba Sedesiasin bibu ka win sina asakpɔbu sakira Ribila mi, win nɔni biru. ⁷ Yen biru u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa ma u nùn bɔkua ka sii gandun yɔni ba ka da Babilonio.

⁸ Babilonigii be, ba Yerusalemun sina kpaaru ka yen yɛnusu dɔɔ mɛni, ma ba yen gbāraru surura.

⁹ Yen biru Nɛbusarada, kɔsobun wirugii, u tɔn be ba tie Yerusalemuɔ ka be ba nùn tii wɛ ka sere maa be ba tie tem mɛ sɔɔ gura u ka doona Babilonio.

¹⁰ Adama u ben bwɛɛbwɛɛ be ba n̄ gāanu mɔ deri tem mɛ sɔɔ ma u bu gbea wɛ.

Ba Yeremi yara pirisɔm di

¹¹ Ma Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Nɛbusarada, kɔsobun wirugii wooda wɛ Yeremin sɔ u nɛɛ, ¹² a nùn mɛɛrio kpa a nùn kɔsu. A ku nùn kɔsa gaa kua. Ye u nun sɔɔwa kpuro, a koowo. ¹³ Ma

Nɛbusarada, kɔsobun wirugii, ka Nɛbusasibani, sina bokon sɔm kowobun wirugii, ka Nɛɛgali Sarɛɛɛ, dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinambu kpuro, ¹⁴ ba gɔra bu Yeremi yarama pirisɔm dirun di, kpa bu ka nɔn da bu Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu nɔmu sɔndia. Wiya u ka nɔn da win yɛnuɔ. Nge mɛya Yeremi u ka yara u wɔa ka Yuda be ba tie.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Ebɛdi Mɛlɛki sɔɔwa

¹⁵ Saa yɛ sɔɔ Yeremi u wɔa pirisɔm sɔɔ, Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁶ a doo a Ebɛdi Mɛlɛki, Etiopigii wi sɔ a nɛɛ, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na raa gerua na nɛɛ, kɔsa ya koo wuu ge deema, n nɛ mɔ gea. Tɛ, kon de kɔsa ye, yu tunuma. Ye kpurowa ya koo koorɔ win nɔni biru. ¹⁷ Adama yen tɔɔ te, kon nɔn yakia. Bɛn bɛrum u mɔ mi, ba nɛ nɔn nɔma turi. ¹⁸ Na nɛ derimɔ bu nɔn go. Kon win wɔaru yakia, domi u man naanɛ kua. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yen gerua.

Yeremi u da Gedalian mi,

Misipaɔ

40

¹ Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua sanam mɛ Nɛbusarada u dera u wurama saa Raman di.

N deema ba raa nɔn bɔkuawa wi ka Yerusalemugibu gabu ba ka dɔɔ Babiloniɔ. Min diya Nɛbusarada u nɔn yara. ² Ma Nɛbusarada wi, u nɔn soka u ka da bee tia u nɛɛ, Gusunɔ wunen Yinni u raa gerua u nɛɛ, kɔsa ya koo wuu geni deema. ³ Wee, tɛ, ye u gerua mi, ya koorɔ yɛn sɔ i

nùn torari, i n win gere mēm nōwε. ⁴ Tε, kon nun yakia n nun yōni yi pota. Adama à n kī a ka man da Babiloniō, a na su da. Kon nun nōōri. À kun maa kī, a sinō. A doo a sina mi n nun wēre.

⁵ Sanam mε Nebusarada u wa ma Yereṁi kun fuuku wisa, yera u nεε, n n mēn na, a doo a Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deema. Wiya sina boko Nebukanεsaa u kua sunō Yudaban wusu sōō. Kaa n ka nùn wāa ka tōn be ba tie sannu, n kun mε, a doo mi a kī.

Ma Nebusarada wi, u nùn dīanu kusenu kua ka sere maa kēnu ganu. Ma u dera u doona. ⁶ Yera Yereṁi u da Gedalian mi, Misipaō, u sina mi ka tōn be ba tie tem mε sōō sannu.

Gedalia u Yudan tem kpare

(I maa mεerio Sinambu II, 25:23-24)

⁷ Saa yē sōō tabu sinam be ba raa woo tabu gberō ka ben tabu kowobu ba nua ma Babilonin sina boko u Gedalia, Akikamun bii kua Yudaban sunō, ma u nùn tōn be ba tie Yudaō kpuro nōmu beria, ka sere bwēεbwēε be ba n yoru mwe ba ka de Babiloniō, ⁸ yera ba da Gedalian mi, Misipaō. Be ba da mi, bera, Isimēli, Netanian bii, ka Yokanani ka Yonatam, Karean bibu, ka Seraya, Tanumεtin bii, ka Efai Netofagiin bibu, ka Yesania, Maakagiin bii, be kpuro ka ben tōmbu. ⁹ Yera Gedalia u bu sōōwa ka bōri u nεε, i ku berum ko i ka Babilonigibu sā. I gesi sinō beεen tem mε sōō kpa i Babilonin sina boko sā. Saa yera i ko i n wāa bōri yendu sōō. ¹⁰ Wee, na wāa Misipa mini na n ka sāa beεen nōni Babilonigii ben mi. Adama beε, i doo i gberun dāa marum sōri mε ba ra di ka mε ba ra ka maa gum ka tam ko. Kpa i mu bere beεen wekenō, kpa i sina i n wāa wuu si i mwa sōō.

¹¹ Ma Yuda be ba wãa Mɔabun temɔ ka Amɔniban temɔ ka Edɔmuban temɔ, ba nua ma Babilonin sunɔ u gabu deri Yudaban temɔ, ma u Gedalia kua ben kparo. ¹² Yera be kpuro ba wurama ben temɔ. Ma ba da ba Gedalia deema Misipaɔ. Wɔɔ ge sɔɔ, ba resɛm wa too, ka maa dɔa marum gam.

Ba Gedalia go

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:25-26)

¹³ Sɔɔ teeru Yokanani, Karean bii, ka sere tabu sinam be ba wurama tabu gberun di mi, ba na Gedalian mi Misipaɔ. ¹⁴ Ma ba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, a yɛ ma Baalisi, Amɔniban sina boko u Isimɛɛli, Nɛtanian bii gɔra u nun go?

Adama Gedalia u n̄ ye wure. ¹⁵ Ma Yokanani u da Misipaɔ u Gedalia sɔɔwa asiri sɔɔ u nɛɛ, a de n da n Isimɛɛli, Nɛtanian bii wi go, kpa goo u kun yɛ. Nge mban sɔna kaa de u nun go, kpa Yuda be ba mɛnnɛ mini bu maa yarina kpa ben gabu bu gbi.

¹⁶ Ma Gedalia u Yokanani wisa u nɛɛ, a ku Isimɛɛli go, domi ye a gerua win sɔ mi, weesa.

41

¹ Adama wɔɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ, yera Isimɛɛli u na Misipaɔ Gedalian mi. Isimɛɛli wi, u sãawa sina bii ka maa sina asakpɔ. Tɔmbu wɔkura ba nɔn swĩima ba ka na mi. Sanam mɛ ba sɔ ba dimɔ ka Gedalia, ² yera Isimɛɛli ka tɔn be ba nɔn yɔsirima mi, ba seewa sannu sannu ba Gedalia takobi sɔkura ba go, wi, wi Babilonin sina boko u gɔsa u ka Yudan tem kpara mi. ³ Isimɛɛli wi, u maa Yudaba kpuro ka Babilonin tabu kowo be ba wãa mi go.

Isimɛɛli u tɔmbu wɛnɛ go

⁴ N deema goo kun yē ma Gedalia u gu. Ye n kua sōo yiru, win gōon biru, ⁵ yera tōmbu wēnē gabu ba seema saa Sikemu ka Silo ka Samarin di. Tōn be, ba ben toba kōna, ben yānu nu gēekire ma ba tii murura baama nuku sankirarun sō. Mēya ba maa alikama sōowa ka turare bu ka Yinni Gusunō yākuru kua Yerusalemō win sāa yerō. ⁶ Yera Isimēli u seewa Misipan di u da u ka bu yinna swaāo, u sumō. Ye u tura ben mi, ma u nēē, i na su da Gedalian mi.

⁷ Adama ye ba dua wuuō, yera wi ka win tōmbu ba tōn be mwa ba sakira. Ma ba ben gonu kpēē dōkō kpiriru garu sōo. ⁸ N deema be sōo, u n tōmbu wōkuru go yēn sō ba raa nūn sōowa ba nēē, u ku bu go, be, ba alikama ka gbēē, ka gum ka tim berua yakasō. ⁹ Dōkō kpiri tē sōo u tōn ben gonu doke mi, ta sāawa te Asa u dera ba gba sanam mē wi ka Basa Isireliban sina boko ba tabu mō. Te sōōra u tōn goo ni yibia.

¹⁰ Yen biru, u be ba tiara mi yoru mwēera u ka doona ka sina bokon bii wōndiaba ka sere tōn be Nēbusarada, kōsobun wirugii u Gedalia deria. Be kpurowa u yoru mwēera u ka da Amōniban mi.

Ba yoo be Isimēli u mwēera

yakia

¹¹ Yokanani, Karean bii, ka Yudaban tabu sinam be ba wāa ka wi, ba nua kōsa ye Isimēli u kua.

¹² Yera ba tabu durōbu sua ba da bu ka Isimēli wōri. Ma ba nūn deema yeru bōkōwō ge ga wāa Gabaoniō.

¹³ Tōn be Isimēli u mwēera mi, ye ba Yokanani wa ka win tabu sinambu, yera ben nuki dora. ¹⁴ Ma be kpuro ba Isimēli deri, ba da ba Yokanani deema.

¹⁵ Adama Isimēli wi, u duka yakura Yokananin

min di ka tumbu nɔɔba ita gabu, ma u da u wɔa Amɔniban mi.

¹⁶ Yokanani ka win tabu sinam be, ba tɔn be ba tie mwɛɛra Isimɛlin nɔman di, be u raa mwɛɛra sanam mɛ u Gedalia go. Bera tabu kowobu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon sɔm kowobu. Be kpurowa u mwɛɛrima saa Gabaonin di. ¹⁷ Ma ba da ba wɔa sɔbun sɔbia yeru garun mi, te ba ra soku Kimuhamu Betelehemun bɔkuɔ. Yen biru, ba kpikiru da Egibitiɔ. ¹⁸ Domi ba Babilonigibun berum mɔ yɛn sɔ Isimɛli u Gedalia go wi Babilonin sina boko u kua Yudaban kparo.

Yudaba ba Yeremi bikia

u bu Gusunɔ kana

42

¹ Yera tabu sinam be ba raa kpikiru sua, ka Yokanani, Karean bii, ka Yesania, Hoseen bii, ka tɔn be ba tie kpuro, saa wirugibun di sere ka bwɛɛbwɛɛbɔ, ba na ba Yeremi sɔɔwa ba nɛɛ, ² a de a nɔ ye sa nun bikiamɔ. A sun Gusunɔ kanɔ, bɛsɛ be sa tien sɔ, domi sa raa dabi, adama tɛ sa kaara, nge mɛ a waamɔ. ³ A Gusunɔ wunen Yinni kanɔ u sun sɔɔsi mi sa ko da ka ye sa ko ko.

⁴ Ma Yeremi u bu wisa u nɛɛ, na nua. Kon Gusunɔ bɛsɛn Yinni kana nge mɛ i man bikia kpa n wurama n bɛɛ sɔ ye u man sɔɔwa. Na n bɛɛ gāanu beruamme.

⁵ Ma ba Yeremi wisa ba nɛɛ, sa wura su ko mam mam ye Yinni Gusunɔ u koo nun sɔ su ko. Wiya u koo ko bɛsɛn seeda dio gemgii ka naanɛgii sà kun bɛsɛn nɔɔ mwɛɛru yibie. ⁶ Wee bɛsɛra sa nun gɔra a sun Gusunɔ bɛsɛn Yinni bikia. Yen sɔ, sa ko ko ye u

sun sɔɔwa su ko, baa yà kun sun wěre. Ka me, sa ko n nuku dobu mɔ yèn sɔ sa nùn mɛm nɔɔwammɛ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

⁷ Sɔɔ wɔkurun biru, Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa.
⁸ Ma Yeremi u Yokanani, Karean bii sokusia ka tabu sinam be ba nùn swĩi ka sere ben tɔmbu kpuro be ba wāa mi, wirugibu ka bwɛɛbwɛɛbu. ⁹ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, wee bɛɛya i man gɔra n Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni bikia. Ye u man sɔɔwa wee. U nɛɛ,

¹⁰ i n sina tem mɛ sɔɔ,
 u koo de bɛɛn tɔmbu bu tāsɪ.

U n maa bu goomɔ.

U koo bɛɛ swĩiwa i n nuuru mɔ.

U n bɛɛ wukamɔ,

u n maa derimɔ kɔsa yu bɛɛ deema

ye u raa bwisika u bɛɛ kua.

¹¹ N n mɛn na, i ku maa Babilonin sina bokon bɛrum ko.

Domi wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wāa kpa u bɛɛ faaba ko.

¹² Wi, Gusunɔ u koo de u bɛɛn wɔnwɔndu wa.

Kpa u de i wurama bɛɛn temɔ.

¹³ Adama i n nɛɛ, i n wi, Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛ, i n sinamɔ tem mɛni sɔɔ, ¹⁴ i ko i dawa Egibitiɔ mi i n tabu wasi, baa bin kɔban swĩi i n nɔɔmɔ, i n maa dīanu biamɔ, yen sɔ, miya i ko sina,

¹⁵ tɛ i swaa dakio ye Gusunɔ, bɛɛ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, u gerumɔ. U nɛɛ, bɛɛ Yuda be i tie, i n gɔru doke i ka da Egibitiɔ ka gem,

kpa i n wāa mi,

¹⁶ sanam mɛya taa bìn bɛrum i mɔ,

bu koo bɛɛ deema Egibiti mi.

Gɔɔ tèn weeweenu i maa mɔ mi,

ta koo bεε deema,
kpa i gbisuku mi gia.

¹⁷ Be ba gesi nia kua
bu ka da Egibitiɔ bu kuke,
ba koo gbiwa tabu sɔɔ,
ka gɔɔru sɔɔ, ka baranu sɔɔ.
Ben goo kun kisiramɔ kɔsa yen di
ye u koo bu surema mi.

¹⁸ Yeremi u nεε, wee ye Gusunɔ, Isireliban Yinni
wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nεε, nge mε u
Yerusalemugibu win mɔru seesi, nge mεya u koo
maa bεε ye seesi, i n da Egibitiɔ. Saa ye sɔɔra ba ko
n da ka bεen yĩsiru tɔmbu bɔrusi, n̄ kun mε, bu ka
goo gāa kɔsunu sie, kpa bu bεε gεm i seku bakaru
wa kpa i kun maa sinε tem mε sɔɔ.

¹⁹ U maa nεε, i ku Egibiti da, bεε be i tie Yudaban
bweseru sɔɔ. I de i n yē ma u bεε ye yinariwa giso.

²⁰ Sanam mε i man gɔra n bεε Yinni Gusunɔ kana, ye
na wurama, i gerua i nεε, n bεε sɔɔwɔ mam mam ye
Gusunɔ bεen Yinni u man sɔɔwa kpa i ye ko. Adama
weesa i tii kua. ²¹ Domi giso, na ka win wisibu na
adama i n̄ bin gabu swaa daki bi u nεε, n bεε sɔ. ²² Tē,
mi i dɔɔ i sina mi, i n yē ma tabu sɔɔra i ko i gbi, n̄ kun
mε gɔɔru sɔɔ, n̄ kun mε baranu sɔɔ.

Ba ka Yeremi da Egibitiɔ

ka dam

43

¹ Sanam mε Yeremi u gari yi tɔn be ba wāa mi
kpuro sɔɔwa, yi Gusunɔ ben Yinni u nεε, u bu sɔ,
² yera Asaria, Hoseen bii, ka Yokanani, Karean bii,
be kpuro ba Yeremi wisa ka tɔn piiburu ba nεε, ye

a gerua mi, weesa. Gusunɔ besen Yinni kun nun sɔɔwa a sun sɔ, su ku Egibiti da. ³ Adama Baruku, Neriyan biiwa u nun bɔriemɔ a ka sun sɔ su ku da mi, domi u kɪwa Babilonigibu bu sun mwɛeri bu go, n̄ kun mɛ bu sun yoru mwa bu ka da ben temɔ.

⁴ Nge mɛya Yokanani, Karean bii, ka tabu sinambu kpuro ka ben tɔmbu kpuro ba yina bu Yinni Gusunɔn gari nɔ ye u nɛɛ, bu de bu sina ben tem mi. ⁵ Yera Yokanani ka tabu sinam be, ba ka Yuda be ba tie da Egibitiɔ, be, be ba raa kpikiru da tem tukumɔ ba wurama, ⁶ tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon bii wɔndiaba, be kpuro gesi be Nɛbusarada, kɔsobun wirugii, u Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deria. Ma ba ka Yeremin tii da ka maa Baruku Neriyan bii. ⁷ Ba da ba wɔa Egibitin wuu ge ba mɔ Tapanɛsiɔ. Nge mɛya ba n̄ ka Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ.

Ba koo Egibiti tabu wɔri

⁸ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa Tapanɛsiɔ u nɛɛ, ⁹ a kpee bakanu suo kpa a da a nu sike Yudaba kpuron wuswaaɔ mi ba ra birikiba wɔ ye ya wɔa Egibitin sina kpaarun kɔnnɔwɔ Tapanɛsiɔ. ¹⁰ Kpa a Yudaba sɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ, wee, kon de bu Nɛbukanɛsaa, nɛn sɔm kowo kasum da kpa n win bandu swii kpee ni a sikuan wɔllɔ kpa u win sina gɔna teria mi, ¹¹ kpa u Egibitigibu sɛɛyasia. Be u koo go, u go, be u koo mwɛeri u ko yobu kpa u mwɛeri, be u koo maa sakiri ka takobi, kpa u sakiri. ¹² Kpa u ben bɔu dia dɔɔ mɛni, kpa u bɔu nin tii gura kpa u maa ben yɔnu gura ya kun n̄n sɛsie kpa u yari min di ka bɔri yendu, nge mɛ naa kparo u ra win

kpaa yaberu sebe u n doonɔ. ¹³ U koo Bɛti Semɛsin bwaarokunu kɔsuku, kpa u bɔu dia ye ya tie dɔɔ mɛni Egibiti mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u Yuda

be ba kpikiru da Egibitiɔ

Sɔɔwa

44

¹ Yinni Gusunɔ u Yuda be ba wɔa Migidoliɔ ka Tapanɛsiɔ ka Mɛnfisiɔ ka Paturɔsiɔ Egibitin temɔ sɔɔwa saa Yereɛmin min di u nɛɛ, ² wee, ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nɛɛ, i kɔsa ye kpuro wa ye na Yerusalemu kua ka Yudan wuu si su tie. Wee, su kua bansu. Goo maa sari mi. ³ Domi ba kɔsa kua ba nɛn mɔru seeya ye ba ka da ba bɔnu yaaku kuammɛ ni bɛɛ ka bɛɛn baababa i n daa yɛ. ⁴ Na bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔria saa yellun di bu ka bɛɛ sɔ, i ku sɔa kɔsu nini ko, ni nɛn tii na tusa. ⁵ Adama i n man swaa daki. I n bɛɛn kom kɔsum deri. I n maa bɔu yaaku kobu deri. ⁶ Ma na ka bɛɛ mɔru kua gem gem. Na Yudan wusu ka Yerusalemun swɛɛ kpeerasia ma ye kpuro ya kua bansu, nge mɛ i waamɔ gisɔ.

⁷ Yen sɔ tɛ, amɛniwa nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ, mban sɔna i tii durum baka yeni sɔbimɔ ye i ka dera ba kurɔbu ka durɔbu ka bibu ka bii wɛɛnu go sere goo kun maa tie. ⁸ I kɔwa i nɛn mɔru seeya ka bɛɛn bɔu yaaku kookoo si i mɔ Egibitiɔ mi i wɔa? I kɔwa i tii kam ko, kpa i ko bɔrigibu ka sekurugibu handunia ye sɔɔ? ⁹ I duariwa kɔsa ye bɛɛn baababa ka bɛɛn sinambu ka ben kurɔbu ka bɛɛn tii ka bɛɛn kurɔbu

i kua Yudaᵋ ka Yerusalemuᵋ? ¹⁰ Wee, sere ka tē i n̄ tii kawē i gōru gōsie. I n̄ man nasie, i n̄ maa n̄en woodaba swīi ye na bēē ka bēēn baababa wē.

¹¹ Yen sōna nē, Gusunᵋ Isireliban Yinni, nē wi na wōllu ka tem mᵋ na bēē biru kisi ma na bēē kōsa kua n ka bēē Yudaba kpuro kam koosia. ¹² Kon Yuda be ba kpikiru da Egibitiᵋ kam koosia. Egibiti miya ba koo gbi kpuro. Ba n̄ goo buremᵋ. Ba koo gbiwa tabu sᵋᵋ, ka gōru sᵋᵋ kpa bu bu gem bu sekuru wa, kpa ba n̄ da ben yīsiru sie bu ka goo bōrusi, n̄ kun mē bu n̄n gāa kōsunu gerusi. ¹³ Kon bu sēyasiawa nge mē na Yerusalemugibu sēyasia ka tabu, ka gōru, ka maa baranu. ¹⁴ Kon de ben fiiko bu kpikiru su. Be baasi, goo kun kisiramᵋ. Goo kun maa wee Yudan temᵋ baa mē ba ko n kī bu wurama amēn biru.

Ba Asitaate yākuru kuammē

¹⁵ Yera be kpuro be ba yē ma ben kurᵋbu ba ra būnu turare dōᵋ dokeye ka t̄n kurᵋ dabinu kpuro be ba wāa mi, ka t̄n dabi te ta tie Paturōsiᵋ, Egibitin tem mi, ba Yeremi sōᵋwa ba nēē, ¹⁶ sa n̄ gari yi mēm nōwammē yi a gerua a nēē, yi weewa Yinni Gusun̄n min di. ¹⁷ Sa ko kowa nge mē sa gerua, su būu wi ba m̄ Asitaate turare dōᵋ dokea, kpa su maa n̄n tam t̄ra nge mē sa ra raa ko, bēē ka bēēn baababa, ka bēēn sinambu ka bēēn wirugibu Yudan wusu sᵋᵋ ka Yerusalemun swēē sᵋᵋ. Domi saa ye sōra sa ra wa su di su debu, sa n̄ nuku dobu mᵋ kpa sa kun wahala gaa wa. ¹⁸ Adama saa dōma t̄n di sa n̄ maa būu wi turare dōᵋ dokeare, sa n̄ maa n̄n tam t̄rare, saa min diya sa kpuro bia. Tabu sun di, ma gōra sun go.

¹⁹ Ma tɔn kurɔ be, ba gerua ba nɛɛ, sanam mɛ sa bũu wi yākunu kuammɛ, ka bɛsɛn durɔbun yɛra. Ba yɛ ma sa ra bũu wi kiraru kue su ka nũn bɛɛrɛ wɛ, kpa su nũn tam t̃ara temɔ.

²⁰ Ma Yeremi u tɔn be kpuro wisa, kurɔbu ka durɔbu, u nɛɛ, ²¹ bɛɛ ka bɛɛn baababa ka bɛɛn sinambu ka bɛɛn wirugibu, i ra bũu yākunu kue Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalemun swɛɛ sɔɔ. Nge weesa? I tamaa Yinni Gusunɔ kun ye yɛ? Nge i tamaa u ye duariwa. ²² Aawo, u n̄ ye duari. U ka bɛɛ wasirawa bɛɛn kom k̄sum s̄ɔ ka daa k̄sa ye i kuan s̄ɔ. Yen s̄ɔna bɛɛn tem mu kua bansu. Goo maa sari mɛ sɔɔ. Ma mu kua tem b̄ruram nge mɛ sa waamɔ gisɔ. ²³ Wahala ye, ya bɛɛ deemamɔwa gisɔ yɛn s̄ɔ i b̄ũnu yākuru kua ma i Yinni Gusunɔ torari i n̄ win gere wure, i n̄ maa win s̄ɔsinu ka win woodaba ka win kirɔba sw̄i.

²⁴ Yeremi u maa tɔn be kpuro, kurɔbu ka durɔbu, s̄ɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i w̄aa Egibit̄iɔ, i swaa dakio i n̄ ye Yinni Gusunɔ u gerua. ²⁵ Wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni wi u w̄allu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, bɛɛ ka bɛɛn kurɔbu, i nɛɛ, i ko i bɛɛn n̄ɔ mwɛɛnu yibia ni i bũu tɔn kurɔ wi ba m̄ Asitaate kua. Wiya i ko i turare d̄ɔɔ dokea, kpa i maa nũn tam t̃ara temɔ. Wee, i maa ye kua. ²⁶ Yen s̄ɔ t̄ɛ, i swaa dakio i n̄ ye wi, Yinni Gusunɔ u bɛɛ s̄ɔmɔ. U b̄rumɔ ka win ȳisi bakaru ma Egibitin tem kpuro sɔɔ, Yuda goo kun maa b̄rumɔ ka win ȳisiru u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn w̄aaru. ²⁷ U koo dɛwa k̄sa yu bɛɛ deema, n n̄ m̄ gea. Yuda be ba w̄aa Egibit̄iɔ kpuro, ba koo gbiwa tabu sɔɔ ka ḡɔru sɔɔ. ²⁸ Ka mɛ, bɛɛn fiiko ba koo kisira tabun d̄i, kpa bu wurama Yudaɔ. Saa yera, bɛɛ be i da mi kpuro i ko i gia n̄ n

nɛn garin na yi koorɔ, n̄ n maa bɛɛgiin na yi koorɔ.
²⁹ U koo bɛɛ deema Egibiti mi, kpa u bɛɛ yĩreru wẽ te
 ta koo bɛɛ s̄ɔsi ma k̄sa ye u raa gerua ya koo nawa
 ka gem. Yĩre tera, ³⁰ u koo Egibitin sunɔ Hofara win
 yibɛɛba n̄mu bɛria be ba kasu bu n̄n go, nge mɛ
 u Yudaban sina boko Sedesiasi Nɛbukanɛsaa n̄mu
 bɛria, wi, wi u kasu u n̄n go. Yinni Gusunɔwa u
 yeni gerua.

Gari yi Yeremi u Baruku

S̄ɔwa

45

¹ Sanam mɛ Baruku Nɛriyan bii u gari yi yorua
 tireru s̄ɔ yi Yeremi u n̄n s̄ɔwa Yoyakimu,
 Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun w̄ɔ
 nnɛse s̄ɔra mi. Yen biru Yeremi u Baruku s̄ɔwa
 u nɛɛ, ² wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni, u gerua
 wunɛn s̄ɔ. ³ U nɛɛ, a gerumɔ a m̄, a kam kuawa
 domi wi, Yinni Gusunɔ u wunɛn wahala sosimɔ.
 Ma a weeweenu m̄ sere a wasira. Adama a bia mi
 kaa w̄ɛra.

⁴ Wee, ye Yinni Gusunɔ u nɛɛ n nun s̄ɔ. U nɛɛ,
 u koo ye u raa bana k̄sukuwa,
 kpa u ye u raa duura wukiri.
 Yen tubusiana, u koo tem mɛ kpuro sanku.

⁵ U maa nɛɛ,
 ḡaa bakana a kasu wunɛn tiin s̄ɔ?
 A ku be nu kasu.
 Domi u koo de k̄sa yu na yu t̄mbu kpuro w̄ri.
 Adama wunɛ u koo wunɛn w̄aru yara mi a da
 kpuro.
 Tera ta ko n s̄aa nge wunɛn arumani ye a gura tabu
 s̄ɔ.

46

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa bwese tukunun sɔ.

Ba Egibitigibu kamia

Kaakemisio

² Babilonin sina boko u Egibitin sunɔ Neko ka win tabu kowobu kamia Kaakemisio, Efaratin daarun bɔkuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ nnese sɔɔra mi. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u gari yini gerua Egibitin sina boko ka win tabu kowobun sɔ u nɛɛ,

³ wee Egibitin tabu sinambu ba kuuki mɔ ba mɔ, i tɛɛnu sɔɔru koowo, bakanu ka piiminu, kpa i se i tabu da.

⁴ I bɛɛn tabu kɛkɛ be dumi gawe sɔɔru koowo. Bɛɛ maasɔbu, i bɛɛn dumi yɔɔwo, kpa i bɛɛn tabu furɔsu doke. I bɛɛn yaasi sunkuo yi balli, kpa i bɛɛn tarakpenu sebe.

⁵ Adama mba Yinni Gusunɔ u sere waamɔ ya kooramɔ ben suunu sɔɔ.

U nɛɛ, be wee ba mwia kpana ba biruku yira wuramɔ.

Ba ben tabu durɔbu kamia.

Ma ba duki mɔ, ba n mam biru mɛɛrimɔ.

Tem mɛ kpuro mu bɛrum duura.

⁶ Kam sɔɔra be ba sɔu ba duki mɔ.

Baa tabu durɔ damgibu bɔ n duki sua kama.

Domi sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, Efaratin daarun bɔkuɔ, dabiru ta sokuramɔ ta wɔrukumɔ.

⁷ Wara u ka daa te ba mɔ Nilu weenɛ tɔ n yiba.

Wara u ka tu weenɛ sanam mɛ ten tora bɔ.

⁸ Egibitigiba ba ka tu weene.

Domi ba nee, nge me Nilun nim mu ra terie ka dam
tem soo,

nge meya ben tabu kowobu ba koo maa teria tem
soo,

kpa bu wusu ka sin tombu kam koosia.

⁹ Wee ba mɔ, ben maasɔbu bu seewo fuuku.

Be ba tabu keke be dumi gawe dua,

bu duki doo.

Ben tabu durɔbu bu seewo.

Puti ka Kusin tabu durɔbu be ba tere piiminu neni,

ka sere Ludiba be ba saa ten towobu,

bu seewo.

¹⁰ Adama tɔo teni, ta ko n saawa Gusuno, wɔllu ka
tem Yinnigiru.

Ta ko n saawa tɔ soo u win yiberɛba mɔru kɔsiema.

Takobi ya koo tombu di,

kpa yu yem debu.

Tɔn dabi te ya koo go,

Gusuno wɔllu ka tem Yinnin sɔ,

ta ko n kpɛ nge yaku yaa

Efaratin daarun gooro,

sɔo yɛsan nom geu gia.

¹¹ Bɛɛ Egibitigibun tabu kowobu,

baa i n seewa i da Galadio i tim kasu, kama.

Bɛɛn mɛɛra ya n kpeema.

¹² Bwesenu kpuro nu koo nɔ

nge me ba bɛɛ sekuru doke.

Domi ba koo bɛɛn desirun kuuki nɔ baama.

Bɛɛn tabu durɔbu ba ko n baarimowa.

Ba n yinna, ba koo wɔrukuwa sannu.

Nɛbukanesaa u Egibiti wɔri

13 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa
sanam mɛ Babilonin sina boko, Nɛbukanɛsaa u na
u Egibiti wɔri. U nɛɛ,

14 a Egibitigibu nɔɔsio

ka be ba wɔa yen wuu si ba mɔ Migidoli, ka Mɛnfisi,
ka Tapanɛsi sɔɔ,

a nɛɛ, ben baawure u seewo u sɔɔru ko.

Domi ba bu tabu wɔrima baaman di.

15 Ben tabu durɔ damgibu ba wɔruka.

Ba n kpɔa ba ka tii yinɛ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu fuka.

16 Na dera ben tabu kowo dabiru ta sokura ta
wɔruka.

Ma ba mɔ, bu seewo bu wura ben temɔ

mi ba bu mara, mi tabu sari.

17 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,

bu Egibitin sunɔ yɔsi kpaaru kɛɛyɔ

bu nɛɛ, woo kanɔ.

U dera saa gea nɔn doonari.

18 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,

nɛ wi na sɔa sina boko,

sere ka nɛn wɔaru,

nge mɛ ba yɛ ma guu te ba mɔ Tabori

ta guu ni nu tie gunum kere,

ka nge mɛ ba yɛ ma guu te ba mɔ Kaamɛli

ta wɔa nim wɔkun bɔkuɔ,

nge mɛya ba n yɛ kam kam

ma yibɛɛba ba koo na bu bu wɔri.

19 Bɛɛ Egibitigibu, i sɔɔru koowo i bɛɛn yɔnu gura,

ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri.

Domi wee, Mɛnfisi ya koo ko bansu.

Goo kun maa sinamɔ ye sɔɔ.

20 Bɛɛ Egibitigibu, i sɔawa nge naa gbiiba ye ya wɔ.

Adama wee, daru swɔa gaa ya wee

saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,
yu ye wɔri.

²¹ Bɛɛn tabu kowo be ba ra bɛɛ somi gobin sɔ,

ba bɔɔru nge naa gumgia.

Ka mɛ, ben tii ba koo biruku yira wura

bu duki yakikira.

Domi nɔni swɔara koo bu wɔri.

Ben sɛɛyasiabun saa ya tura.

²² Egibitigiba duki mɔ

nge wɛɛ yi yi doonɔ wɔkinu sari.

Domi yibɛɛba ba bu wɔrimɔ ba suririmɔ,

nge dɔa buro wi u dɔa suririmɔ ka gbɔa, dɔa sɔɔwɔ.

²³ Baa mɛ ben dɔa sɔɔ ga kpɔ

sere goo kun kpɛ u du mi,

ka mɛ, ba koo gu bɔɔriwa.

Domi yibɛɛ be, ba twee dabiru kere.

Goo kun kpɛ u ben geeru gia.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yenɔ gerua.

²⁴ Egibitigiba wɔa sekuru sɔɔ.

Domi wee, ba bu sɔɔ yɛsan nɔm geugibu nɔmu
sɔndia.

²⁵ Nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu
ka tem mɔ, na maa nɛɛ, kon bɔu wi ba mɔ Amɔɔ
sɛɛyasia wi u wɔa Tebesiɔ, ka Egibitin sunɔ, ka
Egibitigibu kpuro ka ben bɔnu ka ben sinambu, ka
sere maa be ba Egibitin sunɔ wi naane sɔa. ²⁶ Kon
bu Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko ka win sɔm
kowobu nɔmu beria, be ba kasu bu bu go.

Adama yeniban biru, Egibiti ya koo wurama nge
yellu. Yenɔwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.

Yinni Gusunɔ

*u koo Isireliba yakia
(I maa mɛrio 30:10-11)*

²⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru,
bɛɛ, nɛn sɔm kowobu,
i ku bɛrum ko, i ku maa nanda.
Domi kon bɛɛ wɔrama saa tontonden di.
Kon bɛɛn bweseru yakia saa yorun di.
I ko i wurama i wɛra,
i n wɔa bɔri yɛndu sɔɔ.
Goo kun maa bɛɛ nɔni sɔɔmɔ.
²⁸ I ku bɛrum ko.
Domi na wɔa ka bɛɛ.
Kon bwese ni kpuro kpeerasia,
nɛn suunu sɔɔ na raa bɛɛ yarinasia mi.
Adama bɛɛ, na n bɛɛ kpeerasiamɔ.
Kon bɛɛ sɛyasia wa nge mɛ n weenɛ,
domi na n kpɛ na kun bɛɛ sɛyasia.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Filisitiban sɔ

47

¹ Egibitin sina boko u sere Gasa tabu wɔri, wee ye
Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa Filisitiban sɔ. U nɛɛ,
² wee, yibereba ba wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian
di,
ba tɛriamɔ tem sɔɔ nge daa te ta nim yibumɔ ta bɔɔ
saramɔ.
Ma ba tem ka ye ya wɔa mɛ sɔɔ wukiri
ka mɛn wusu ka tɔn be ba wɔa si kpuro sɔɔ.
Tɔn be kpuro ba kuuki mɔ, ba weeweenu mɔ.
³ Dumin naa damu damusu ka tabu kekeban
uruuban wɔkinu nɔɔramɔ.
Baababa ba ben bibu derimɔ,

domi ben gəma kpuro dwiiya.

⁴ Saa ya tunuma yè sɔɔ ba koo Filisitiba kpuro go,
ka tən be ba koo kpī bu Tirigibu, ka Sidonigibu
somi,

ka tən be ba tie ba wāa tem bure te ba mɔ Kafitorio.

⁵ Gasagibu ba wāawa nuku sankiranu sɔɔ
ba wii pɔɔnu pote.

Asikalonigibu ka be ba wāa wəwaa ba nɔɔ maari.

Bɛɛ be i tie, sere saa yerà i ko i n wāa
i n tii muririmɔ i ka gɔɔ swī.

⁶ Wee, i gerumɔ i mɔ,

Yinni Gusunən takobi, domma kaa wēra.

A wuro wunen kararɔ,

kpa a n wāa mi sēɛ.

⁷ Aməna ya koo ka wēra.

Domi Yinni Gusunən tiiwa u ye wooda wē,

yu ka Asikalonigibu ka nim wəkun goonugibu
wəri.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Məabuban sɔ

48

¹ Wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka
tem mɔ, u gerua Məabuban sɔ. U nɛɛ,

Nɛbo ya kam kua

domi wee ba yen yānu gura.

Kiriataimu ya wāa sekuru sɔɔ

domi ba ye mwa.

Misigabu ya wāa sekuru sɔɔ,

domi ba ye kəsuka.

² Məabun bɛɛɛ ya kpa.

Ma ba bwisikumɔ bu Hɛsiboni kam koosia.

Ba mɔ, su da su ye kam koosia

kpa ya kun maa wãa handunia sɔɔ.

Wunɛ Madimɛni, kaa ko bansu,
domi wee ba nun tabu wɔrimam wee.

³ Ba faaba kanamɔ saa Koronaimun di, ba mɔ,
wee ba bɛsɛn yãnu guramɔ.

Wee ba kpuro kɔsukumɔ.

⁴ Ba Mɔabu kam koosia.

Ma bibun nɔɔ ga nɔɔramɔ.

⁵ Ba wuri wennɛ guu te ba mɔ Lusitiɔ,

ma nuku sankiranun kuuki yi saramamɔ saa Ko-
ronaimun guurun di.

⁶ Ba mɔ, i duki yakuro, i bɛɛn wãaru wɔra,
kpa i da i n wãa nge gbeeku ketɛkunu gɓaburɔ.

⁷ Domi i bɛɛn naanɛ dokewa bɛɛn nɔman sɔmburu
ka bɛɛn arumaniba sɔɔ.

Wee, tɛ ba koo bɛɛn tii mwɛɛri

kpa bu bɛɛn bũu wi ba mɔ Kemɔsi

ka win yãku kowobu ka win wirugibu

yoru mwa bu ka doona.

⁸ Be ba koo bu kam koosia mi.

Ba koo duwa wuu baagere sɔɔ.

Gen gaga kun kisiramɔ ben nɔman di.

Ba koo kpuro kam koosiawa wɔwi sɔɔ ka tem tɛɛri
sɔɔ.

Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

⁹ U maa nɛɛ,

i Mɔabuban sika sɔɔru koowo,

domi ben gɔɔ turuku kua.

Ben wusu su koo ko bansu.

Goo kun ko n maa wãa si sɔɔ.

¹⁰ Be ba Gusunɔn sɔmburu mɔ ka atafiiru, u bu
bɔrusio.

Be ba yinamɔ bu tɔmbu go ka takobi,

Gusunɔ u bu bɔrusio.

11 Wee, saa yellun di, Mɔabuba ba wãa bɔri yendu sɔɔ.

Ba n̄ yoru diire gam.

Ba sɔwa kpetɛɛ nge tam kɔrɔru.

Ba n̄ bu ɔsiare gam sɔɔ nge tam.

Ben dobu ka ben wani kun kɔsa.

12 Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔru gara sisi tɛ sɔɔ kon bu tɔmbu surema bu bu ɔsie wekenu ganu sɔɔ, kpa bu weke ni kɔsuku. 13 Mɔabu be, ba koo sekuru wa ben bũu wi ba mɔ Kemɔsin sɔ, nge mɛ Isireliba ba sekuru wa bũu wi u wãa Beteliɔn sɔ, domi wi sɔɔra ba ben naanɛ doke.

14 Bɛɛ Mɔabuba, amɔna i ko i ka kpĩ i gere i nɛɛ, i sãawa tabu durɔbu be ba wãa tabun sɔ.

15 Domi wee, i kam kua.

Bɛɛn wusu su dɔɔ mwaara.

Ma yiberɛba ba bɛɛn aluwaasi damgibu mwɛɛra ba sakira.

Yeniwa sina boko u gerua. Win yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni. U nɛɛ,

16 Mɔabun kam kobu turuku kua.

Nɔni swãa te ba koo wa, ta wee fuuku fuuku.

17 Bɛɛ be i wãa ben turuku, i ka bu ɔɔ sinɔ.

Bɛɛ be i bu yĩ, i bu bikio i nɛɛ,

amɔna n koosina ba ka ban tenin dam bakam mɛ kpeerasia mɛ.

18 Bɛɛ maa Dibonigibu, i bɛɛn sin yee bɛɛɛginu derio,

kpa i na i sina temɔ.

Domi be ba Mɔabuba kam koosia,

ba wee bu bɛɛ wɔri,

kpa bu bɛɛn gbãra damginu kɔsuku.

19 Bɛɛ Aroɛɛgibu, i doo swaas i mɛɛri,

kpa i Mɔabu be ba kpikiru sua bikia i nɛɛ,

mba n koora.

²⁰ Ba koo bεε wisi bu nεε,
ba wāawa sekuru sɔɔ ba diirimɔ.
I kuuki koowo, i gbāra,
kpa i baawure nɔɔsia Aanɔɔwɔ
ma ba Mɔabuba gura.

²¹ Yinni Gusunɔwa u bu sεεyasiamɔ be ba wāa
wɔwa sɔɔ ka yen wuu sini sɔɔ, si ba mɔ, Holoni
ka Yahasi ka Mεfati, ²² ka Diboni ka Nεbo ka Bεti
Dibilataimu, ²³ ka Kiriataimu ka Bεti Gamulu ka
Bεti Mεɔni, ²⁴ ka Keriɔtu ka Botisira, Mɔabuban
wusu kpuro gesi, si su wāa turuku ka tontondeɔ.

²⁵ Ba Mɔabuban dam bua,
ma ben yiiko ya kpa.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

²⁶ Mɔabuba ba tii sua Gusunɔn wuswaaɔ. Yen sɔ,
bu bu tam taasio sere bu mu siruku kpa bu bu yēε.

²⁷ Bεε Mɔabuba, i yaayo ma i raa Isireliba yēε. I raa
bu wii gimanu koosi nge be i gbena mwa.

²⁸ Tē, i yario bεen wusun di
kpa i da i n wāa kpee baaba sɔɔ,
kpa i kpee goominu saari,
i bεen wāa yenu ko kpee baaba sɔɔ.

²⁹ Sa Mɔabuban tii suabun gari nua, ka ben tɔn
biaru,

ka sere maa ben woo kanabu,
ka ben degangam, ka ben nɔni yɔnnu.

³⁰ Yinni Gusunɔ u nεε, nεn tii, na yē ma ba ra tii
sue ben gari gerubu sɔɔ. Adama ye ba mɔ kpuro, ya
ku ra n arufaani gaa mɔ.

³¹ Yen sɔna na Mɔabuba kpuro gɔɔ swīiyamme.
Ma na Kiri Herεsigibu weeweenu kuamme.

³² Sibiman resem gbaaru, na wuri mò wunen sã.
 Nen wuri yi, yi Yasεεgibugii kere.
 Yellu, wunen dāa kāasi yi nim wōku saramo.
 Yi mam Yasεεn daarun nim dεkamō.
 Adama wee, kam koosio u yin marum wōri u kam
 koosia.

³³ Nuku dobun womusu kun maa wāa Mōabuban
 gbeaō.

Goo ku ra maa tam game mi.

Tam sari wekenu sōō.

Nuku dobun kuuki kun maa nōoramō mi,
 ma n kun mō tabugii.

³⁴ Hεsibonigibu ba nōogiru sue ba somiru
 kanamō. Ba ben nōo nōomō Elealeō, ka Yahasio,
 ka Soario, ka Koronaimuō, ka Egalati Selasio. Domi
 baa Nimurimun daaru ta kam kua.

³⁵ Yinni Gusunō u nεε, kon den Mōabuba
 kpeerasia, be, be ba yōomō ben būu turanō ba
 nu turare dōō dokeammε.

³⁶ Yen sōna nen gōru ga sumō nge guuru Mōabuba
 ka Kiri Herεsigibun sō. Domi ben dukia ye ba gura
 kpuro ya kam kua. ³⁷ Tōmbu kpuro ba ben seri
 ka ben toba kōna, ba tii murura nōma yiru kpuro,
 ba saaki deewa ben nuku sankiranun sō. ³⁸ Ba
 gōō wuri mò yenu baagere sōō ka sere mi ba ra
 mennε kpuro gesi domi na Mōabuban tem kōsuka
 nge weke te goo kun maa kī. Nε, Yinni Gusunōwa
 na yeni gerua. ³⁹ I gōō swīiyō, Mōabuba ba wōruma.
 Ba biruku yira wura. Anna a sekuru wa. Be ba ka
 bu sikerenε kpuro, ba bu yēmō.

⁴⁰ Yinni Gusunō u nεε, wee, yiberεba ba koo na
 nge yaberekunu ni nu bellimō wōllō.

⁴¹ Kpa bu wuu ge ba mò Keriōtu mwa,

bu gen gbāranu kəsuku.

Mɔabun tabu durɔ damgibu ba koo nanda nge tɔn
kurɔ wi u yiire u kī u ma.

⁴² Ba koo Mɔabuba kpeerasia.

Ben bwesera koo naru ko,
domi ba ne, Yinni Gusunɔ seesi.

⁴³ Wee, ba bu yina ka taa ka suura berie.

⁴⁴ Wi u duka mɔ berum sɔ,

u koo wariwa suura ye sɔ.

Wi u maa yara suura yen di,

kpa u taa mwaara.

Domi kon de Mɔabun seeyasiabun tɔru tu na.

Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁴⁵ Be ba kpikiru sua ba n maa dam tie,

ba wera yeru kasu Hesiboniɔ.

Adama dɔɔ yari yi koo yari yen sina boko Sihonin
dirun di,

yi da yi Mɔabuban tem nɔɔ bura yenu ka men
guunu di.

⁴⁶ Be, Mɔabuba, i kam kuawa.

Be Kemɔsigibu, i kpeerawa.

Wee, ba koo been bibu yoru mwɛeri bu ka doona.

⁴⁷ Adama saa gaa sisi

yɛ sɔ kon ka Mɔabu be ba yoru mwɛɛra mi
wurama ben temɔ.

Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nge meya kon ka Mɔabuba seeyasia.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Amɔniban sɔ

49

¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Amɔniban sɔ. U
ne,

mban sōna būu wi ba m̀è Malikəmu u Gadin tem
mwa.

Mban sōna win tumbu Aməniba ba Isireliban wusu
wəra.

Isireliba ba n̄ bibu məwa be ba koo mu tubi di?

²Yen sō tē, kon de tabun wurenu nu nəra ben wuu
maroɔ ge ba m̀è Raba.

Raba ye, ya koo bansu ko,

kpa yen baru kpaanu nu d̄o mwaakira.

Nge mɛya Isireliba ba koo bu gira be, be ba raa bu
gira.

Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

³Bɛɛ, Həsibonigibu, i gəɔ swīiyə.

Domi ba koo Ayi kam koosia.

Raban baru kpaanugibu, i nəɔgiru suo i somiru
kana.

I saaki deewo nuku sankiranun s̄,

kpa i n sirenɛ i n gəɔ sumə.

Domi ba koo bɛɛn būu wi ba m̀è Malikəmu sua,
ka win yāku kowobu ka win wirugibu bu ka doona.

⁴Bɛɛ Rabagibu, bɛɛ be i ku ra mɛm nə,

wee i tii sue bɛɛn wəwa ye ya tem gem mən s̄.

Ma i bɛɛn dukia naanɛ s̄a.

Ma i m̀è, wara u koo kpī u bɛɛ wərima.

⁵Gusunə, wəllu ka tem Yinni u nɛɛ,

wee kon bɛɛ nən̄i swāaru surema.

Ta koo nawa saa baaman di,

kpa i yarina.

Goo maa sari wi u koo bɛɛ mənna.

⁶Adama amən biru kon de be ba yarinɛ mi, bu
wurama.

Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunə u gerua

Edəmban s̄

⁷ Wee ye Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua
Edɔmuban sɔ. U nɛɛ,
bwisi yi kpawa Temaniɔ?
Ben bwisigibun bwisi yi kpawa?
Mana yi kpuro yi doona.

⁸ Bɛɛ Dedanigibu, i ɔsɪro,
i duki yakuro i da i kuke kpee baaba sɔɔ.
Domi kon Esaugibu nɔni swãaru kpɛɛ
sanam mɛ kon bu sɛɛyasɪa.

⁹ Be ba ra resɛm sɔri bà n na bɛɛn mi,
ba ra fiiko deri.
Gbenɔbu bà n tɔmbu wɔri,
ba ra suewa ye ba koo kpĩ.

¹⁰ Adama nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon Esaun bweseru kpuron yãnu gurawa.
Kon bu sikɪama ben kuku yenun dɪ.
Ba n kpɛ bu kuke.
Ben bibu ka ben dusibu ka be ba ka bu sɪkerenɛ
kpuro ba koo gbiwa.

Goo kun tiaramɔ.

¹¹ Baa bà n ben bibu deri ba kua gobekuba,
nɛna kon de ba n wãa,
kpa ben ɔminibu bu man naanɛ ko.

¹² Na maa nɛɛ, be na n daa sɛɛyasɪamɔ, kon bu
sɛɛyasɪa. Yera bɛɛ, Edɔmuba, i tamaa i yara min
dɪ? Aawo, kon bɛɛ sɛɛyasɪawa. ¹³ Na bɔrumɔ sere
ka nɛn wãaru ma bɛɛn wuu maro Bɔtisira ga koo
bansu ko kpa n sãa sekuru, kpa tɔmbu ba n da gu
sie bà n goo bɔrusimɔ. Mɛya maa bɛɛn wuu si su
tie su koo ko bansu sere ka baadommaɔ. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u Yeremi labaari yeni sɔɔwa u nɛɛ,
ba sɔmɔ goo ɔra bwesenun suunu sɔɔ u nu sɔ u nɛɛ,

nu mennama nu Edəmuba wəri,
nu seewo nu bu tabu wəri.

¹⁵ Domi nε, Yinni Gusunə, kon bu ko dāakobu
bwesenu kpuro sɔɔ,
be tamba ko n gema.

¹⁶ Ben tii suabu ka ben nənigiru ta dera ba kōra.
Be ba wāa kpee baaba sɔɔ, ka sere gungunun wii
kpiinə,

baa bà n wāa yenu kua sere wəllun sɔɔ sɔɔwə, nge
gunə bakeru,

kon bu surama min di.

Nε, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

¹⁷ Edəmu ya koo kowa bansu. Be ba sarə mi, bà
n ye wa, biti ya koo bu mwa kpa bu wia ko asərə
yen sɔ. ¹⁸ Domi ya ko n sāawa nge mε ba Sodomu
ka Goməra kpeerasia ka yen baru kpaanə. Goo kun
maa sinamə mi.

¹⁹ Ko na n sāawa nge gbee sunə
ge ga yarima Yuudenin gbee surorun di ga dɔɔ gu
nim nə.

Kpa n tambu kpuro yarinasia subaru sɔɔ.

Saa ye sɔɔra kon Edəmuba sunə kpao wē wi nən tii
na gɔsa.

Nge wara u ka man nε.

Wara u koo kpī u man wooda wē.

Sina boko wara u koo kpī u yōra nən wuswaaɔ.

²⁰ Yen sɔ, i swaa dakio i nə himba ye na kua
Edəmuban sɔ,

ka sere kpunaa ye na yi Temanigibun sɔ.

Na nεε, kam kam, kon de bu be kpuro mwεeriwa
nge yāanu

bu ka da tem tukumə.

Ba koo ben tem kpuro kam koosiawa.

²¹ Kam koo bin wurenu sɔɔ, tem mu koo yīiri.

Tomba koo nɔɔgiru sua bu somiru kana,
kpa ben nɔsu su nɔɔra sere nim wɔkuɔ, ge ba mɔ
Sɔɔ.

²² Wee, yiberɛba ba koo Botisira wukiri nge mɛ
yaberekunu nu ra yaa gonu kunisi. Yen dɔma te,
Edɔmun tabu durɔ damgibu ba ko n kpasa wɔri
mɔwa nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɔ u ma.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Damasin sɔ

²³ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Damasinsɔ. U
nɛɛ,

yen wuu sini, Hamati ka Aapadi,
sin tɔmba wɔa sekuru sɔɔ.
Ba labaari kɔsa nua, ma ba diirimɔ.
Ben laakari ya burisina nge nim wɔkun nim,
sere ya n kpɔa ya wuramɛ.

²⁴ Damasigibu ba mwia kpana ba gɔsira bu ka duki
su,

adama ba berum soore.
Ma nuku sankiranu ka wuriribu bu nɛni
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɔ u ma.

²⁵ Wuu gɛn sɔ na ra n nuku dobu mɔ,
mban sɔna gen tɔmbu ba n kpikiru sua.
Wuu bɔkɔ ge, ge ga yɔsiru yara mi,
mban sɔna gen tɔmbu ba n gu deri.

²⁶⁻²⁷ Sɔɔ teeru ba koo gen aluwaasiba go gen swɛɛ
sɔɔ. Ba koo maa gen tabu kowobu kpuro kpeerasia,
kpa n de bu gu dɔɔ mɛni ka Bɛni Hadadin sina
kpaaru. Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa na yeni
gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u gerua Kedaagibu

ka Hasorigibun sã

²⁸ Wee ye Yinni Gusunã u gerua Kedaagibun sã
ka bwese ni nu wãa Hasoriã sã, ni Babilonin sina
boko Nebukanẽsaa u kamia. U nẽẽ,
i seewo i Kedaagibu wãri.

I be, sãã yari yerugii be kpuro goowo.

²⁹ I ben kuu bekunuginu ka ben yaa sabenu kpuro
guro,

ka ben beka ka ben sãmunu ka ben yooyoosu,
kpa i kuuki ko baama i bu bẽrum tia.

³⁰ Bẽẽ Hasorigibu i seewo i duki su fuuku,
kpa i da i kuke wãrusu sãã.

Domi Babilonin sina boko Nebukanẽsaa u kpunaa
kua u ka bẽẽ wãri.

Nẽ, Yinni Gusunãwa na yeni gerua.

³¹ U maa nẽẽ,
i doo i bu wãri be, be ba wãa bãri yẽndu sãã, ba sã
sẽẽ ben yẽnusa.

Ben wusu su ñ gamboba ka kãkãrãba mã,
ma ba ka tãmbu dẽsire.

³² Yibereba ba koo ben yooyoosu mwẽẽri
ka sere maa ben yaa sabenu ya n dabi.

Kon bu yarinasia baama,

be, be ba ra ben wii baanu kãni beri berika.

Kon de yibereba bu na baaman di bu bu kam
koosia.

Nẽ, Yinni Gusunãwa na yeni gerua.

³³ Hasorin wuu ga koo ko bansu,

kpa ga n sãã gbeeku bõnun wãa yeru sere ka
baadommaã.

Goo kun maa sinamã mi.

Gari yi Yinni Gusunã u gerua

Elamun sã

³⁴ Wee ye Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi sɔɔwa Elamun sɔ. Saa ye sɔɔ, Sedesiasi, Yudaban sina bokon bandun torewa mi. ³⁵ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
wee, kon Elamugibun tɛnnu bɔɔku
ni nu sãa ben dam nuuru.

³⁶ Kon bu handunian goonu nne kpuron woo kparema, kpa n bu yarinasia baama. Tem gam sari mi ba n̄ ko n wãa.

³⁷ Kon de Elamugibu bu diiri
ben yibereba ka be ba kasu bu bu gon wuswaaɔ.
Nɛn mɔrun saabu kon bu nɔni swãa bakaru kpɛɛ.
Taba kon ka bu go n kpe,

³⁸ kpa n ben sinambu ka ben wirugibu go
kpa n nɛn tiin bandu swĩi.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³⁹ Adama tɔru gara wee tɛ sɔɔ kon de
be ba raa yarina mi, bu wurama.

Babiloni ya kam kua

50

¹ Wee gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ
ka yen tem kpuron sɔ, saa Yeremin min di. U nɛɛ,

² i bwesenu labaari yeni nɔɔsio.

I yĩrenu koowo nu ka ye gia.

I ye kparo i nɛɛ,

Babiloni ya wɔruma.

Yen bũnu nu sekuru sua.

Bũu ni ba mɔ Beli ka Merodaki
nu wãa sekuru sɔɔ.

Nin bwãarokunu nu bɛrum soora.

³ Bweseru gara ye wɔrim wee

saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.

Ta koo tem mɛ gɔsiawa bansu.

Goo kun ko n maa wãa mi.
Tõmbu ka yεε kpuro koo yarina min di.

⁴Yinni Gusunɔ u nεε,
yen tãɔ te, Isireliba ka Yudaba ba koo wurama ben
temɔ sannu,

ba n sumɔ, ba n nε Gusunɔ, ben Yinni kasu.

⁵Ba koo Siɔnin swaa bikia,

bu wɔrima yen mi,

kpa bu na

bu ka man arukawani bɔke

ye ba n duarimɔ sere ka baadommaɔ.

⁶Be, nɛn tɔmbu, wee ba sãa nge yãa gɔɔ

ge ga raa kɔɔre.

Ben kparoba raa bu kɔ

ba dera ba sirene guunu wɔllo

ba gasirimɔ gee ka gɔɔ,

sere ba ben wãa yeru duari.

⁷Yibεε be ba bu wɔri gesi,

ba ra bu gurewa.

Kpa yibεε be, bu nεε,

ba n kɔsa kue.

Be, Isireli ben tiiwa ba Yinni Gusunɔ torari,

wi, wi u sãa gemgii

ka wi ben sikadoba ba naane sãa.

⁸Bεε Isireliba, i yario i duki su Babilonin di,

nge boo ni nu gɔɔ gbiiye.

⁹Domi wee, kon bwesenu seeya wuu wuuka

kpa n de nu Babiloni wɔri.

Ba koo nawa saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,

kpa bu ye tarusi bu mwa.

Ben sɛenu nu n kam wɔrimɔ.

Baa ben tabu durɔ turo kun gɔsirɔ nɔm dira.

¹⁰Babilonigibu ba n kisiramɔ kam koo bin di.

Be ba koo ben yãnu gura kpuro,

ba koo nu gurawa ka nuku tia.

Nε, Yinni Gusunowa na yen gerua.

¹¹ Bεε Babilonigibu, bεε be i nen arumani gura,
i nuki doro.

I n yɔɔkumɔ nge naa kpemi yakasɔ.

I n sumɔ nge dum dwεε.

¹² Adama i bεen tem mεerio.

Wee, mu wāa sekuru sɔɔ.

Wee, mu kua bansu, nge tem mi gāanu ku ra kpi.

Ma mu biru wura tem kpuro sɔɔ.

¹³ Yinni Gusunon mɔrun saabu, mu kua bansu.

Be ba koo sara Babilonin tem mi, biti koo bu mwa
kpa bu wia ko.

¹⁴ Bεε be i ra tendu to,

i na i Babiloni tarusi.

I ye sεenu tweeyo.

I ku yen wɔnwɔndu ko.

Domɪ ya nε, Yinni Gusunɔ torari.

¹⁵ I tabun kuuki koowo baama

domɪ Babilonin gani yi wɔruka,

yen gbārara suba.

Wee yen tɔmba nɔma yiiye

ba tii yiberɛba wẽ.

Nε, Yinni Gusunowa na ye mɔru kɔsiemɔ,

na mɔ, i ye mɔru kɔsieyo.

I ye kuo nge mε ya raa gabu kua.

¹⁶ Tabu wee ka kam kobu sannu.

I bu goowo be ba duurumɔ

ka be ba gεemɔ.

Baawure u seewo u da win temɔ mi win bwesera
wāa.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u nεε,

Isireliba ba sāawa nge yāa ni nu kɔɔra

ma gbee sinansu su nu naa swĩi.

Asirin sina bokowa u gbia u nu wəri u gura, ma
 Babilonin sina boko u maa na u nu wəri u kəsuka.
 18 Yen sōna, nε Gusunō Isireliban Yinni, wi u wəllu
 ka tem mō, na nεε, kon Babilonin sina boko ka win
 temgibu sεεyasia nge mε na Asirin sunō sεεyasia.

19 Adama kon de Isireliba bu wurama ben wāa
 yerō,

kpa bu ben dīanu yewe guu te ba mō Kaamelio
 ka Basanio ka guu te ba mō Efaraimuō,
 ka sere maa Galadin temō.
 Ba n̄ maa gāanun yāaru mō.

20 Yen doma te, ba koo Isireliba ka Yudaban durum
 kasu ba kun wa,
 domi be, be ba tie mi, kon bu ben durum wōka.

21 Yinni Gusunō u nεε,
 i Mērataimugibu ka Pekodigibu wərio.
 I bu goowo i kam koosia mam mam.
 I n̄n woodaba kpuro yibio.

22 Wee, tabun wurenu nōoramō tem mε kpuro sōo.
 Asōrō baka ya tunuma.

23 Babiloni ye ya handunia kpuro kəsuka, nge
 matalaka,

yen tii wee, ya kəsikira,
 ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sōo.

24 Babiloni, na nun yina beria,
 ma ya nun mwa a n̄ ka baaru.
 Wee, tē, a kua pirisōm,
 domi a nε, Yinni Gusunō wəri.

25 Ma na n̄n tabu yānun beru yeru wukia.
 Ma na n̄n mōru sōōsi ka tabu yāa ni.
 Domi nε Gusunō, wəllu ka tem Yinni,
 na sōmburu mō te kon ko Babilonio.

26 Bεε handuniagibu kpuro,
 i na i Babilonigibun bīranu suriri,

kpa i ben yānu gura i subu subu nge yakasu,
i ye kam koosia.

Gāanu nu ku maa tiara mi.

²⁷ I ben tabu durɔ damgibu goowo.

I bu sakirio nge yaa sabenu.

Ba kam kua, domi ben tōra tunuma,
tè sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia.

²⁸ Yera Isireliba be ba kpikiru suuma

ba na Yerusalemɔ ba mɔ,

Yerusalemu, Yinni Gusunɔ u nun mɔru kɔsia.

U win sãa yee dɛɛraru mɔru kɔsia.

²⁹ I ten towobu mɛnnɔ bu Babiloni wɔri,

kpa bu ben sansani gira bu ka ye sikerena,

kpa bu ku raa de goo u kisira min di.

Bu bu kɔsieyo nge mɛ ben daa ya nɛ.

Bu bu kuo nge mɛ ba raa gabu kua.

Domi ba tii wɔlle sua nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ,
nɛ wi na sãa Isireliban Yinni Dɛɛro.

³⁰ Yen sɔ, mi ben aluwaasiba ba wãa kpuro,
ba koo gbisukuwa, kpa ben tabu kowobun tii bu
gbisuku tɔɔ te.

³¹ Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,

wunɛ Babiloni, wunɛ wi a tii sue,

na ka nun mɔru sãa.

Wunen tōra tunuma tè sɔɔ kon nun sɛɛyasia.

³² Wunɛ wi a tii sue mi, kaa fukura a wɔruma.

Goo sari wi u koo nun seeya.

Kon wuu si su ka nun sikerenɛ dɔɔ doke

kpa u sin tem kpuro di.

³³ Nɛ, Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka
tem mɔ, na maa nɛɛ,

wee ba Isireliba ka Yudaba dam dɔre

ba bu yoru nɛnusi,

ma ba yinamɔ bu bu yɔsu.

34 Adama ne, ben yakio, na dam ma.
 Nen yĩsira Gusuna, wallu ka tem Yinni.
 Kon ka bu yina kpa n ben tem bəri yendu wẽ,
 kpa n Babilonigibu burisina.

Himba ye Yinni Gusuna u yi

Babilonin sã

35 Yinni Gusuna u maa nee,
 i Babilonigibu tabu wario
 ka sere ben wuu baka gen tambu
 ka ben sina asakpabu ka ben bwisigibu.
 36 I ben sama tii suo be tabu wario
 kpa bu gasira wiiribu.
 I ben tabu dura damgibu wario
 kpa bu nanda.
 37 I ben dumi ka ben tabu keke yi dumi gawe tabu
 wario.
 I ton be ba kana ba bu somima tabu so, tabu wario,
 kpa bu berum soora nge ton kurabu.
 I ben dukia wario i gura.
 38 Ben daanun nim mu gbero.
 Domi tem mi, buna ba ra sa,
 ma nu dera ba wiru bie.
 39 Yen sna kon de Babiloni yu ko bansu sere ka
 baadomma,
 kpa purukanu ka taataanu nu na nu n wa mi.
 40 Kon Babiloni ye kasukuwa nge Sodomu ka
 Gomara
 ka sin wuu si ne, Yinni Gusuna na kam koosia.
 Goo kun maa sinama mi.
 Ne, Yinni Gusunawa na yeni gerua.
 41 Wee, bweseru gara wee saa so yesan nom geu
 gian di.
 Bwese te, ta kpa.

Ten sinambu ba dam mɔ.
 Be wee, ba swaa mɔ ba wee saa tontonden di.
⁴² Ben tabu kowobu ba takobi ka tema neni.
 Ba n wɔnwɔndu mɔ, ba bɔɔbu.
 Ba wɔki nge nim wɔkun nim.
 Ba dumi yɔɔwa ba swĩine swɛɛ swɛɛ.
 Ba tabun sɔɔru sãa bu ka Babilonigibu wɔri.
⁴³ Ye Babilonin sina boko u labaari ye nua,
 yera win gɔma dwiia.
 Berum ka wuriribu nɔn mwa
 nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
⁴⁴ Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon wuu gb̃araruguu wɔri
 nge gbee sunɔ ge ga yarima
 saa Yuudenin gbee surorun di,
 kpa n gen tɔmbu kpuro yarinasia subaru sɔɔ.
 Saa ye sɔɔ, kon bu sunɔ kpao wɛ
 wi nɛn tii na gɔsa.
 Nge wara u ka man nɛ.
 Wara u koo kpĩ u man wooda wɛ.
 Sina boko wara u koo kpĩ u yɔra nɛn wuswaaɔ.
⁴⁵ Yen sɔ, i swaa dakio i nɔ himba ye na yi
 Babiloni ka yen tɔmbun sɔ.
 Na nɛɛ, kam kam kon de bu be kpuro gura
 nge yãanu bu ka da tem tukumɔ.
 Ba koo ben wãa yeru kpuro kam koosiawa.
⁴⁶ Babilonin kam koo bin wurenu sɔɔ,
 tem mu koo yĩiri,
 kpa wɔki bakanu nu se saa handunian baama
 kpuron di.

51

¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ. U
 nɛɛ,
 kon de woo gu Babiloni swee,

ye ka yen tambu,
kpa gu bu kam koosia.

² Kon de tambu bu bu yarinasia
nge me woo ga ra yakasu yarinasié.
Tɔɔ kɔsu te sɔɔ, ba koo ye wɔrima baaman di.

³ Tɛn towobu bu wuu gen tambu tweeyo.
Bu yɛro tweeyo wi u win tarakpe naanɛ sãa.
Bu ku gen aluwaasiba deri.
Bu gen tabu kowobu kpuro goowo.

⁴ Kpa bu ben gonu deri
nu n kpĩ kpĩ ben tem kpuro sɔɔ ka Babilonin
swɛɛyɔ.

⁵ Domi ba Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro torari n
kpã.

Adama wi, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u ka win tambu Isireliba ka Yudaba wãa.

⁶ I duki yario Babilonin di.
Baawure u win wãaru wɔro,
kpa u ku raa gbi Babiloni ye sɔɔ,
ye, ye ya koo ko bansu mi.
Domi Yinni Gusunɔn mɔrun tɔra tunuma.
U koo Babilonigibu ben kookoosun are wɛ.

⁷ Babiloni ya raa sãawa nge nɔra wuragia Yinni
Gusunɔn nɔma sɔɔ.

Yera u ka handuniagibu tam wɛ ba nɔra
sere mu bu go ba wiru bia.

⁸ Wee subaru sɔɔ, Babiloni ya wɔruma ya kɔsikira.
I gɔɔ swĩiyɔ yen sɔ,
kpa i ka tim na i doke mi ya bosu wa.
Sɔrɔkudo ya koo bɛkura.

⁹ Sɔɔ be ba wãa mi, ba nɛɛ,
sa Babiloni tim kã,
adama ya n bɛkure.
Su ye deri su gɔsira bɛsɛn temɔ,

domi yen sɛɛyasia bi, bu kpã
sere bu nɔra handunia kpuro sɔɔ.

¹⁰ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun siria.
Su da Siɔniɔ su kpara ye u sun kua.

¹¹ Yinni Gusunɔ u kī u Babiloni kam koosia, kpa
u win sãa yee dɛɛraru mɔru kɔsia. Yen sɔna u
Mɛdiban sinambu dam kɛmɔ bu ka ye wɔri.

I bɛɛn sɛɛnɔn nɔsu sɔnwɔ,
kpa i bɛɛn tɛrɛnu sua.

¹² I yīreru koowo kpa i Babiloni wɔri.
Wuun kɔsobu, bu wureo bu yɔrɔ sɔmɛ ben kɔsu
yerɔ.

I Babiloni yɔru bwɛɛyɔ.
Domi ye Yinni Gusunɔ u yɔrari u ko ye sɔɔ,
u koo ye kowa.

¹³ Wunɛ Babiloni, wunɛ wi a sɔ daa bakanun bɔkuɔ,
wunɛ wi a dukia yiba,
wee wunɛn kpeerun tɔru ta tura.
Wunɛn binɛ ya koo kpe.

¹⁴ Domi Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u bɔrua u nɛɛ, sere ka win wãaru,
u koo nun tɔmbu kparema nge twee
kpa bu nun nasaran kuuki koosi.

Yinni Gusunɔn yīko

¹⁵ Yinni Gusunɔwa u tem taka kua ka win dam.
Wiya u maa handunia swīi ka win yɛru,
ma u wɔllu tɛria ka win bwisi.

¹⁶ U n nɔɔgiru sua u wooda wɛ,
nim mu ra kpaasinɛwa wɔllɔ,
kpa guru winu nu n sīimɔ,
kpa guru maakinu nu de gura yu nɛ,
kpa woo gu seema gen wãa yerun di.

¹⁷ Tɔmbu bà n ye kpuro mɛɛra,

ba ra biti soorewa,
kpa sekuru tu bwāarokunun sekobu mwa,
domi nu sāawa weesu, nu ñ wāaru mō.

18 Nu sāawa kam dirum mē mu tumbu nōni
wōkumō.

Ni kpuro nu koo doonawa
sanam mē Yinni Gusunō u koo nu sēyasia.

19 Adama Gusunō u ñ sāa nge bwāaroku ni.

U sāawa Isireliban arumani.

Wiya u kpuro taka kua,

wiya u maa Isireliba mō.

Win yīsira Gusunō, wōllu ka tem Yinni.

Babilonin kpeeru

20 Yinni Gusunō u nēē,

Babiloni, a raa sāawa nge nen matalaka baka tabu
sōō.

Wuna na denda na ka bwese dabinu kāsuka,
ma na nin bannu surura.

21 Wuna na maa denda na ka maasōbu

ka ben dumi kāsuka,

ka tabu kēkē yi dumi gawe ka yin kparobu,

22 ka durōbu ka kurōbu,

tākōnu ka bibu, aluwaasiba ka wōndiaba.

23 Wuna na maa denda na ka yāa kparobu ka ben
yāanu kāsuka

ka gbaa wukobu ka ben naa wukuba

ka sinambu ka ben sina asakpōbu.

24 Adama nē, Yinni Gusunō na nēē,

kon wunē Babiloni ka wunen tem tumbu kōsie
wunen nōni biru kōsa ye i kua Sionio.

25 Kon nun wōrima, wunē wi a sāa

nge guu te ta handuniagibu kpuro kam koosia.

Kon nun nōma dēmiē,

kpa a binda a wōruma temō.

Kaa kowa nge guu te ta dɔɔ mwaara.

²⁶ Baa wunɛn kperu garu,

ba ɲ maa suamɔ bu ka dirun koru swĩ.

Kaa kowa bansu sere ka baadommaɔ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yenɪ gerua.

²⁷ I tabun gidi bɔra yɔrasio i Babiloni wɔri.

I kɔba soowo kpa bwesenu nu mɛnna.

I nu sɔɔru koosio.

I sinam be ba wɔa Araratio ka Minio

ka Asikenasio mɛnnama bu Babiloni tabu wɔri.

I tabu sinambu ɔsio

kpa i de dumi yi se nge twee

yi bu wɔri.

²⁸ I bwesenu kpuro sɔɔru koosio

n mam nɛɛre Mɛdiban sinambu

ka ben bera ka beran wirugibu

ka sere tɔn be ba wɔa ben tem sɔɔ kpuro.

²⁹ Wee tem mu yĩirimɔ.

Yinni Gusunɔn himba ya koo koorɔ Babiloni sɔɔ.

U koo de yu ko bansu.

³⁰ Yen tabu durɔbu ba koo kpɔna bu maa tabu ko.

Ba koo da bu kuke kuku yee damginu sɔɔ.

Ben dam mu koo kpe,

kpa bu ko nge tɔn kurɔbu.

Ben gbɔra kɔnnɔsu ko n wukiare,

kpa bu ben yɛnusu dɔɔ doke.

³¹ Sɔmɔbu ba ko n daamɔ ba n wuramamɔ

bu ka Babilonin sina boko sɔ

ma ba win wuu mwa beri berika.

³² Ba swɛɛ kpuro bɔɔra.

Ba maa kuku yenu kpuro dɔɔ mɛni.

Ma tabu durɔbu ba wurure.

³³ Amɛniwa Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu
ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ,

wee yiberɛba ba koo na bu Babilonigibu suriri
kpa bu bu taaku nge dobi
yi yi wãa doo soo yerɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba somi

³⁴ Yerusalemu ya nɛɛ,
Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u raa man gura,
ma u man deri nge weke diiru.
U man sɛre nge yaa gɔba,
ma u sua ye ya gea sãa kpuro nɛ sɔɔ.
Yen biru u nɛn tɔmbu gira.
³⁵ Yen sɔ, Babilonigii be, bu nɔni sɔɔro dam mɛ ba
man dɔren sɔ,
kpa yem mɛ ba yari mi, mu wɔri ben wiru wɔllo.

³⁶ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Yerusalemugibun sɔ. U nɛɛ,
wee, kon bɛɛ sanna.
Kon Babilonin daanu ka yen bwii kpuro gberasia.
³⁷ Babiloni koo kowa bansu
mi gbeeku bɔnu nu ko n wãa.
Tɔnu kun ko n maa wãa mi,
kpa bu ye yɛɛ.

³⁸ Wee yen tɔmba gina sãa nge gbee sinansu si su
kukirimɔ.

³⁹ Adama sanam mɛ ba gari seewa,
kon de bu tam nɔ sere n banda,
kpa ba n nuku dobu mɔ,
kpa mu bu go, bu dweeya sere ka baadommaɔ.
Ba n maa seemɔ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁴⁰ Kon bu sakiriwa nge yãanu ka bonu yaa goo yerɔ.

Ba Babiloni gɔɔ swĩiyammɛ

41 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ̃. U
nɛɛ,
anna a wa ma Babiloni,
wuu bɔkɔ ge tɔmba raa siaramɔ,
ya wɔruma.

Wee, ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sɔ̃.

42 Nim kurenu nu ye swee,
ma nu ye wukiri.

43 Yen baru kpaanu nu kua bansu,
ma tem mu gbera mu kua tem saaram.

Goo kun maa wãa mi.

Goo ku ra maa sare mi.

44 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
kon Babilonin bũu wi ba mɔ̃ Beli seesi.

Kon nũn siasia ye u raa mwe,

kpa tɔmbu bu ku maa na win mi.

Wee Babilonin gbārara wɔruma.

45 Bɛɛ, nɛn tɔmbu Isireliba, i yario min di.

Baawure u win wãaru wɔro nɛn mɔru baka ye ya
ween di.

46 I ku nanda. I ku maa diiri labaari ye ya
nɔɔramɔ tem mɛ kpuro sɔ̃n sɔ̃. Wɔ̃ɔ baagere ka
gen labaariwa. Tɔmbu ba ko n dam diinamɔ, kpa
sinambu ba n seesinamɔ.

47 Adama sɔ̃ teeru kon Babilonin bũnu seesi,

kpa yen tem kpuron tɔmbu bu sekuru wa.

Gonu nu ko n tɛriewa baama kpuro.

48 Wɔllɔ ka temɔ ka yam kpuro,

nuku dobun kuuki koo nɔɔra Babilonin sɔ̃.

Domi yiberɛba ba koo na saa sɔ̃ yɛsan nɔm geu gian
di,

bu ye kpeerasia.

49 Yen tɔmba tɔn dabinu go handunia kpuro sɔ̃.

Tɛ yen tiin saa ya tunuma yu ka wɔruma.

Domi ba Isireliba dabinu go.

⁵⁰ Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i kisira ben nɔman di,
i ku maa yɔra mini.

I doonɔ n toma Babilonin di.

Saa min di, i Yinni Gusunɔ yaayo

ka bɛɛn wuu Yerusalemu.

⁵¹ Ma Isireliba ba nɛɛ,

sanam mɛ sa nua ba sun wɔmmɔ,

sekura ra sun mwɛwa.

Sanam mɛ yiberɛba ba Yinni Gusunɔn sãa yeru wɔri

ba kɔsuka,

sekura sun mwawa.

⁵² Adama wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wee, tɔnu sisi nì sɔɔ u koo Babilonin bũnu seesi,

kpa be ba mɛɛra wan wuri yi nɔɔra tem kpuro sɔɔ.

⁵³ Baa Babilonigibu bà n seewa ba da wɔllo,

baa bà n ben gbāranun dam sosi

sere goo kun kpɛ u da mi,

ka mɛ, u koo de yiberɛba bu bu wɔri bu kam koosia.

⁵⁴ Kam kobu Babilonin tem deema,

ma kuuki nɔɔramɔ yen wusu sɔɔ.

⁵⁵ Yinni Gusunɔwa u ben wusu kam koosia.

U koo de ben kuuki yi kpe.

Yiberɛba ba wee ba wɔki nge nim wɔku.

⁵⁶ Ba wee bu Babilonigii be wɔri,

kpa bu ben tabu kowo damgibu mwɛɛri bu ben

tennu bɔɔku.

Domi Gusunɔ u sãawa Yinni

wi u ra baawure kɔsie ye u kua.

⁵⁷ U sãawa sunɔ. Win yĩsira wɔllu ka tem Yinni.

U nɛɛ, u koo de tam mu Babilonin sinambu go, ka

ben bwisigibu ka ben tem yɛrobu ka ben wirugibu

ka ben tabu durɔ damgibu kpa bu dweeya sere ka

baadommaɔ ba kun maa seewe.

58 Babilonin gbāra baka ni, nu koo w̃ruma.
 Nin k̃nñ baka si, su koo d̃ō m̃wara.
 Nge m̃ya s̃mbu te ba kua gbāra ten s̃, ta koo kam
 ko.
 Ben hania kpuro ya koo kam kowa d̃ō s̃ō.

Ba Yeremin tireru kp̃ε

daa te ba m̃ Efarat̃

59 Seraya, Ñriyan bii, Maseyan debubu, u s̃āwa
 Sedesiasi, Yudaban sina bokon s̃m kowobun
 wirugii. Sedesiasin bandun w̃ō ññese s̃ōra ba
 da Babiloniō wi ka sina boko. 60 Yera Yeremi u
 yorua tireru s̃ō k̃sa ye ya koo Babiloni deema
 ka sere maa gari kpuro yi Yinni Gusuñ u gerua
 Babilonin s̃. 61 Ma u Seraya yiire u ñε, sanam m̃
 a tura Babiloniō, a kookari koowo a gari yini gari
 ka dam t̃mbu bu ñ. 62 Kpa a kanaru ko a ñε,
 Yinni Gusuñ, wuna a gerua a ñε, goo kun maa
 sinam̃ Babiloniō sere ka ỹεỹ. Ya koo kowa bansu
 sere ka baadommã. 63 À ñ tire te gara a kpa, a tu
 kperu gbinisio kpa a tu kp̃ε daa te ba m̃ Efarat̃,
 64 kpa a ñε, nge m̃ tire te, ta num̃ mi, nge m̃ya
 Babiloni ya koo kam ko. Ya ñ maa seem̃, k̃sa ye
 Yinni Gusuñ u ye surem̃n s̃. Ya koo w̃rumawa
 kpa ya kun maa dam m̃.

Yeremin garin kpurowa mi.

52

Yerusalem̃ ya w̃ruma

(I maa m̃εriō 39:4-7, Sinambu II, 24:18-25:7)

1 W̃ō yenda tia Sedesiasi u m̃ sanam m̃ u
 bandu di Yudã. Ma u kua w̃ō w̃kura tia bandu
 s̃ō Yerusalem̃. Win meron ỹsira Hamutali,

Yeremi, Libinagiin bii. ² Sedesiasi wi, kōsa u kua Yinni Gusunən nōni sōō. U kua mam mam nge mē Yoyakimu u raa kua. ³ Yinni Gusunō u ka Yerusalemugibu ka Yudaba mōru kua, ma u bu gira win wuswaan di.

Ma Sedesiasi u Nebukanēsaa Babilonin sina boko seesi. ⁴ Sedesiasin bandun wōō nōōba nnēsen suru wōkurusen sōō wōkuruse, yera Nebukanēsaa u na ka win tabu kowobu kpuro bu ka Yerusalemu wōri. Ma ba ben sansani gira gbārarun gāarō. Miya ba kuku yenu gba gba ba ka gbāra te sikerena. ⁵ Ma ba Yerusalemu ye tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wōō wōkura tiase.

⁶ Wōō gen suru nnēsen sōō nōōba nnēse sōō, yera gōōra wuu ge nēnua. Domi dīanu maa sari tem mē sōō ni tamba koo di. ⁷ Yera ba gbāraru yaba, ma Yerusalemun tabu kowobu kpuro ba duki yakikira wōkuru. Ba yara saa kōnnən di ge ga wāa gbāraru yirun baa sōō sina bokon dāa gbaarun bōkuō. N deema saa ye sōō, Babilonigiba wuu ge sikerene. Be ba duki yakikira mi, ba kpawa ka swaa ye ya dōō Yuudenin wōwa gia. ⁸ Ma Babilonin tabu kowobu ba sina boko Sedesiasi naa gira, ba nūn mwa Yerikon wōwaō. Yera win tabu kowobu kpuro ba yarina ba nūn deri. ⁹ Babilonigii be, ba sina boko Sedesiasi mwa ba ka da ben sina bokon mi Ribilaō, Hamatin temō. Ma u nūn siri. ¹⁰ U dera ba Sedesiasin bibu ka Yudan wirugibu kpuro sakira wi, Sedesiasin tiin nōni biru Ribila mi. ¹¹ Ma u Sedesiasin tiin nōni wōwa u nūn bōkua ka sii gandun yōni. Yen biru, u nūn sua u ka da Babiloniō u nūn doke pirisōm sōō sere u ka gu.

Ba Yinni Gusunən sãa yeru

dɔɔ mɛni

(I maa mɛrio 39:8-10, Sinambu II, 25:8-21)

¹² Yeniban biru, Nebukanɛsaan bandun wɔɔ yendu tia sarise sɔɔ, yen suru nɔɔbusen sɔɔ wɔkuruse, yera Nebusarada wi u sɔa sina bokon kɔsobun guro guro u na Yerusalemuɔ. ¹³ Ma u Yinni Gusunɔn sɔa yeru dɔɔ mɛni, ka sina kpaaaru, ka yenu si su tie Yerusalemu mi kpuro, kaa sere gere damgibun yɛnusu? ¹⁴ Ma Nebusarada wi, ka win tabu kowobu ba Yerusalemun gb̄araru kɔsuka ba surura.

¹⁵ Ma ba bwɛɛbwɛɛbu gabu yoru mwɛɛra ka be ba tie wuu ge sɔɔ ka be ba tii wɛ ka sere nɔman sɔm kowobu. ¹⁶ Adama Nebusarada u bwɛɛbwɛɛ ben gabu deri bu ka resɛm gbaanu ka gbea wuku.

¹⁷⁻¹⁸ Yen biru, Babilonigii be, ba sɔa yee ten torom ḡaritii sua ka kaatonu ka woba ka n̄ari ka gb̄ɛa yɛ sɔɔ ba ra ȳaku yɛm doke ka sere sɔa yee ten dendi ȳaa ni ba kua ka sii gandu. Ma ba sɔa yee ten gbereba surura yi ba kua ka sii gandu, ma ba boo sii ganduguu ge kɔsuka ka gen ȳoratii. Yen biru, ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babiloniɔ. ¹⁹ Ma kɔsobun guro guro wi, u maa gb̄ɛɛ yorukunu sua ka dɔɔ guratii ka n̄ari ka torom ḡaritii ka gb̄ɛa yɛ sɔɔ ba ra ȳaku yɛm doke, ka dabunu. Ye kpurowa ba gura ye ba gesi kua mi ka wura ka sii geesu.

²⁰ Gbere yiru ye, ka boo sii ganduguu ge, ka sere kɛten weenasii wɔkura yiru ye ya boo ge sɔɔwa, ye sina boko Salomɔɔ u kua ka sii gandu Yinni Gusunɔn sɔa yee ten sɔ, goo kun yen bunum geeru yɛ. ²¹ Gbere yiru ye, ya gunum nɛwa. Yen baayeren gunum mu sɔawa gɔm soonu yendu yiru sari. Ma yen bɔɔrum mu sɔa gɔm soonu wɔkura

yiru. Yen baayere ya wem mawa. Ma sii si ba ka ye kuan sinum mu saa nam tararun saka. ²² Ba yen baayere furɔ doke a ge ba kua ka sii gandu. Furɔ gen baageren dɛɛbu saawa gam soonu naabu, ma ba gen baagere sii yoni ka daa marum weenasii gore ba ka sikerena. Ba ye kpuro kuawa ka sii gandu. ²³ Daa marum weenasii wunabuwa (100) ba gen baagere gore a ba ka sikerena. Adama wunabu nne sariwa ba koo kpɪ bu wa saa tem di.

Ba ka Yudaba da Babiloni

²⁴ Nebusarada sina bokon kɔsobun guro guro wi, u Seraya yaku kowo tanwero mwa ka Sofoni wi u saa yaku kowo Serayan yiruse ka saa yerun kannan kɔsobu ita, ²⁵ ka sina kpaarun tabu kowobun wirugii goo, ka tambu naaba yiru gabu be ba ra ka sina boko wesianɛ ka tabu kowobun wirugiin tire yoro wi u ra tabu kowobun yisa yore tireru soɔ ka sere maa tambu wata be ba saa wuugibu. ²⁶ Be kpurowa u mwɛɛra, ma u bu kpaa u ka da Babilonin sina bokon mi Ribila. ²⁷ Ma sina boko u bu so so. Ma u dera ba bu go Ribila mi, Hamatin temɔ.

Nge meya ba ka Yudaba yoru mwɛɛra ba ka doona n toma ben tem di.

²⁸ Yuda be Nebukanesa u yoru mwɛɛra u ka da win temɔ win bandun wɔɔ naaba yiruse soɔ, ben geera saawa tambu narabun suba ita ka yenda ita (3.023).

²⁹ Be u maa yoru mwɛɛra Yerusalemuɔ win bandun wɔɔ yendu yiru sarise soɔ, ben geera saawa tambu nene ka tɛna ka yiru (832).

³⁰ Win bandun wɔɔ yenda itase soɔ, yera Nebusarada wi, u tambu nata ka wunaa weeru

ka nɔɔbu (745) mwɛɛra Yerusalemuɔ u ka da. Yuda be ba mwɛɛra mi kpuro, ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba nne ka nata (4.600).

Babilonin sina boko

u Yoyakini yakia

(I maa mɛrio Sinambu II, 25:27-30)

³¹ Efili Mɛrodaki Babilonin sina boko, win bandun wɔɔ gbiikuu sɔɔ, yera u Yoyakini Yudaban sina boko wɔlle sua ma u nɔn yara pirisɔm di win yoru dibun wɔɔ weeru ita sarise sɔɔ, yen suru wɔkura yirusen sɔɔ yenda nɔɔbuse sɔɔ. ³² U ka nɔn gari kua ka kɪru ma u win bandu wɔlle sua n kere sinam be ba yoru mwɛɛra ba ka wɔa Babiloni mi, ka wi sannu. ³³ Ma u win pirisɔm yɔnu kɔsa, u dera u ra di ka wi, sina boko sannu sere ka win wɔarun nɔrɔ. ³⁴ Babilonin sina boko wiya u ra nɔn nɔɔri baadomma kpa u nɔn wɛ yɛn bukata u mɔ kpuro sere u da u ka gu.

Bibeli Gusunɔn Gari
The Holy Bible in the Baatonum language of Benin,
also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10
